

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Proměna mediálního obrazu migrantů ve vysílání ČT

**The metamorphosis of media discourse of the
„migrants“ within the Czech TV broadcasting**

Bakalářská diplomová práce

Autor: Tereza Machová

Studijní obor: Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Polách, M.Phil., Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím citované literatury.

V Olomouci dne..... Podpis.....

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Vladimíru Poláchovi, M.Phil., Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi při vedení mé bakalářské diplomové práce poskytl.

Obsah

ÚVOD	5
1. TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 Teorie mediální konstrukce reality	6
1.1.1 Mediální konstrukce reality.....	6
1.1.2 Sociální konstrukce reality.....	8
1.2 Jazyková automatizace	8
1.3 Framing	13
1.4 Reprezentace	15
1.5 Stereotyp	18
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	22
2.1 Kvantitativní obsahová analýza	22
2.2 Sémiotická analýza	23
3. ANALYTICKÁ ČÁST	24
3.1 Design výzkumu	24
3.2 Analýza vzorku	26
3.2.1 Počet zpráv informujících o migrantech	26
3.2.2 Tematická agenda informující o migraci	29
3.2.3 Atributy spojované s migranty	42
3.2.4 Hodnocení obsažené ve zprávách.....	58
3.2.5 Depersonalizace jazyka.....	69
ZÁVĚR	86
Anotace	89
Seznam grafů a tabulek	90
Bibliografie	92
Přílohy	95

Úvod

V této bakalářské práci budeme sledovat, jak se během let 2015 a 2016 v relacích *Události a Zprávy ve 12 České televize* mediálně a zejména pak jazykově konstruoval obraz migrantů. Zaměříme se na tři teroristické útoky, které v tomto období proběhly, přičemž se pokusíme potvrdit či vyvrátit vliv těchto událostí na formování obrazu migrantů. Pro dosažení výsledků jsme jako nejvhodnější metodu zvolili kvantitativní obsahovou analýzu, jíž jsme doplnili o kvalitativní sémiotickou analýzu.

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první teoretické části vymezíme základní principy konstrukce zpráv a její důsledky. V dílčích podkapitolách rozebereme procesy, které se na konstrukci podílejí a vysvětlíme, jakou roli při nich hraje společnost a jakou média. Při popisu tvoření zpráv se pokusíme co nejvíce zohlednit aspekt jazykové výstavby textu.

Ve druhé části se budeme věnovat metodologii. Představíme základní charakteristiku kvantitativní obsahové analýzy a kvalitativní sémiotické analýzy, které aplikujeme při zkoumání vybraných zpráv. U kvantitativní metody popíšeme také využití kódovací knihy, pomocí níž budeme kódovat sledované texty.

Třetí analytická část obsahuje design výzkumu a samotnou analýzu vybraného vzorku. V designu výzkumu popíšeme, jak jsme postupovali při výběru vzorku a jaká kritéria jsme přitom zohlednili. Následně si položíme výzkumné otázky, na něž budeme v analýze vzorku hledat odpovědi. Podkapitola analýza vzorku zahrnuje dílčí podkapitoly, v nichž jednotlivě rozebereme zkoumané jevy s ohledem na relevantnost pro zadané téma i konstrukci obrazu v televizním zpravodajství. V každé z nich uvedeme postup analýzy, následně provedeme srovnání obrazu migrantů před teroristickými útoky a po nich a výsledky interpretujeme.

Dílčí závěry získané z analýzy budeme sumarizovat v Závěru. Na jejich základě si poté odpovíme na hlavní výzkumnou otázku, jež prokáže, či popře základní předpoklad změny informování o migrantech v závislosti na teroristických útocích.

1. Teoretická část

V teoretické části se budeme zabývat teorií mediální a sociální konstrukce reality, jazykem médií, framingem, reprezentací reality a stereotypy, tedy důležitými faktory, jež mají vliv na výsledný mediální produkt. S ohledem na téma migrace, které je předmětem našeho výzkumu, představíme základní vymezení pojmů, jichž posléze budeme využívat v praktické části.

1.1 Teorie mediální konstrukce reality

1.1.1 Mediální konstrukce reality

„To, co víme o naší společnosti, tedy o světě, ve kterém žijeme, se dozvídáme z velké části prostřednictvím masmédií.“ (Luhmann, 2014, s. 10) Informace o událostech, kterým za běžných okolností nemůže být příjemce přítomen, ve velké míře reprodukuje masmediální systém, jenž nepřináší skutečný obraz reality, ale poskytuje pouze zprostředkovaná sdělení.

V rámci celospolečenské kultury a etiky se na tato sdělení uplatňují principy očekávání a hodnocení, které aplikujeme mimo jiné pomocí měřítek objektivity, vyváženosti a nestrannosti. Tyto normativní požadavky „se vztahují ke způsobu zpracovávání informace o událostech a konečné podoby zpravodajských obsahů“, proto je můžeme v oblasti konstruování reality považovat za jeden ze zásadních aspektů, jak na ni nahlížet. (Trampota, 2006, s. 144) Otázkou zůstává, zda vůbec lze zmíněné hodnoty naplnit, či nikoliv. Ač se zdá, že média zprostředkovávají objektivní realitu tím, že umožňují svobodu projevu, a tak i zdánlivě dávají prostor pro prezentaci všech názorů, ve skutečnosti pouze upřednostňují určité názory, typy informací, postoje či vzorce chování a jiné přehlížejí, a tím fakticky konstruují realitu a přinášejí zkreslený obraz skutečnosti. (Jirák, Köpplová, 2003, s. 26) Důležitým faktorem se tedy stává selekce informací, které budou medializovány a následně ve formě zpráv reprodukovány či produkcí doplněny. Na selektivní procesy lze nahlížet různě, ať už ale vezmeme v úvahu třídění informací podle Niklase Luhmanna, který píše o jejich zpracování na základě toho, zda splňují podmínky momentu překvapení, možnosti konfliktu, blízkosti nebo třeba narušení hodnot, či výběr, jak o něm mluví Tomáš Trampota, tedy že události musí mít určité zpravodajské hodnoty, aby se staly zprávami, můžeme konstatovat, že se původní informace vždy přetváří selektivními procesy v konstruovanou zprávu, kterou nám média předkládají.

Vytvořená zpráva se následně dostane prostřednictvím médií k recipientovi. Zpravodajství je postaveno na neustálém zprostředkovávání nových zpráv podávajících obraz o současném společenském stavu a příjemce je tak vystaven potenciálním vlivům těchto mediálních sdělení. Předpokládá se, že dochází k dlouhodobým účinkům médií, mezi něž Trampota s Vojtěchovskou ve své knize *Metody výzkumu médií* řadí jako zásadní činitele šíření informací a zpráv ve společnosti, socializaci, šíření inovací, kulturní změnu a zejména pak nastolování důležitosti témat (agenda setting). Nastolování témat pak popisují jako „kumulativní působení většího množství sdělení v delším časovém horizontu“ a podrobněji se jevu věnují jak z teoretického, tak praktického hlediska v kapitole *Dlouhodobý účinek médií. Nastolování agendy*. (Trampota, Vojtěchovská, 2010, s. 239–250) Podobně píše o nastolování témat také Irena Reifová a kolektiv ve *Slovníku mediální komunikace*, která jej definuje jako „model procesu prosazování určitých témat do veřejného diskurzu a současně vylučování určitých témat z tohoto diskurzu, která probíhá ve vzájemné interakci tří agend (...), agendy veřejné, agendy politické a agendy mediální“. (Reifová & kolektiv, 2004, s. 16) Zde rovněž zmiňuje účinky médií, které v této knize více rozvádí v příslušných slovníkových heslech (*agenda-setting; účinky médií neplánované; účinky médií plánované; účinky médií, jejich studium; účinky médií, jejich typologie*).

V souvislosti s výzkumem sledujícím proměnu mediálního obrazu migrantů a zejména v souvislosti s nastolováním témat je dlužno podotknout ještě jméno Maxwella McCombse (2009), který tomuto tématu věnoval celou knihu. V její části *Nastolování agendy atributů a rámcování* podotýká, že se nastolování témat mnohdy prolíná se zvýznamňováním atributů a následnou stereotypizací. V důsledku rámcování, o němž podrobněji píšeme v podkapitole 1.3, dochází v mediální zprávě pojednávající o daném tématu k výběru a zdůraznění právě konkrétních atributů, jež se později opakovaným užíváním přenesou z agendy mediální do agendy veřejné. Tento jev budeme sledovat v podkapitolách 3.2.2 a 3.2.3, kde se budeme věnovat provázanosti atributů a tematické agendy, jež se vzájemně ovlivňují a podílejí se na tvorbě výsledného obrazu migrantů.

S mediální konstrukcí reality pak úzce souvisí konstruování reality samotnou společností.

1.1.2 Sociální konstrukce reality

Realita není dána, nýbrž sociálně vytvářena. To, jaké procesy při tomto aktu figurují, popsali ve své knize *Sociální konstrukce reality* Peter L. Berger a Thomas Luckmann. Pojmenovávají je jako externalizaci, objektivaci a internalizaci. Zjednodušeně by se dle jejich slov daly popsat následovně: „Společnost je výtvozem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvozem společnosti.“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 64)

Externalizací se rozumí proces vytváření společenského prostředí, v němž funguje sociální řád sestavený člověkem, potažmo všemi jedinci v dané společnosti. Vzniká tak objektivní realita, která se zdá být objektivizována, tedy jeví se, že sestává z řady objektů. K jejich popsání je pak zapotřebí jazyk, jímž se pojmenovává právě objektivní realita světa, a který zároveň slouží jako prostředek k utváření obrazu objektivní pravdy, již jedinec přejímá a internalizuje jako subjektivní realitu. Tvrdí, že právě všechny tyto procesy dohromady formují společnost jako celek.

1.2 Jazyková automatizace

Podstatou médií je zprostředkovat příjemcům určité informace. V mediovaném sdělení jsou kromě samotných faktických údajů obsaženy i kulturní hodnoty dané společnosti, odraz společenského uspořádání nebo třeba hodnotící stanovisko nahlížející na událost určitým způsobem. Objektivní realitu, z níž takto zprostředkovaná zpráva vychází, jsme schopni vnímat díky objektům a k nim přiřazeným společensky sdíleným významům, jež zachycujeme pomocí jazyka. Jazyk tímto způsobem popisující a zároveň spoluvytvářející objektivní skutečnost tak zastává zcela zásadní funkci při konstruování sociální, a rovněž tedy i mediální reality.

Vycházejíc ze sociálního konstruktivismu, jak jej představili Peter L. Berger a Thomas Luckmann (1999), uvažujeme následujícím způsobem. Pojmenování objektů, které nás obklopují, probíhá prostřednictvím vytváření znaků. Vzniká tak znakový systém, respektive jazyk, jež takto předkládá každodenní život jako objektivně reálný. Jazyk užívaný ve všedním životě poskytuje nezbytné prostředky

k objektivizaci a stvrzuje existenci řádu, v jehož rámci tyto objektivizace dávají smysl, můžeme tedy říci, že vše, co se ve světě děje, chápeme pomocí slovní zásoby, jazyka. Při jazykovém objektivizování osobních zkušeností se současně s tím dopouštíme i „zkreslení“ reality. Sociální prostředí, v němž objekty nalézáme, stejně jako významy objektů, však není dané, ale společností neustále utvářené a proměňované. A těmito sociálními procesy zatížené myšlenky, jednání, postoje a hodnocení jedince a společnosti postupně získávají status sociální reality a pravdy, z níž vychází realita mediální.

Média čerpající z takto utvářené sociální reality užívají k jejímu popisu svůj specifický druh jazyka, lépe řečeno disponují vlastním stylem vyjadřování. Publicistický funkční styl jim vlastní využívá charakteristické výrazové prostředky, jež spolu se stylizovanou formulací nebo kompozicí textů mají za úkol nejen informovat, ale i přesvědčovat a ovlivňovat adresáty. Texty zpravodajské, s nimiž ve výzkumu budeme pracovat, by ovšem na rozdíl od textů analytických či publicisticko-beletristických měly vzhledem k přísnějším nárokům na objektivitu, vyváženost a nestrannost obsahovat persvazivních a expresivních prostředků výrazně méně. Co je pro všechny druhy publicistických textů však společné, je modelovost vyjadřování, tedy ustálenost výběru jazykových prostředků, která se při tvorbě zpráv využívá, ale zároveň se porušuje. Tehdy mluvíme o *automatizaci* a *aktualizaci* užitých jazykových prostředků.

Proces *automatizace* jazykového vyjádření chápeme jako stereotypně se opakující konstrukce. „Sledujeme, že především lexikální prostředky vykazují vzhledem k určité době jistou stabilitu a slovník vážící se k době a procesům v ní probíhajícím se často opakuje.“ (Čechová, Krčmová, Minářová, 2008, s. 250) Opakem je pak *aktualizace* jazykových prostředků, jejímž úkolem je „obměňování stabilizovaných výrazových prostředků“ a tvoření prostředků nových. (Čechová, Krčmová, Minářová, 2008, s. 250) Ovšem i stále automatizované výrazové prostředky se mohou postupem času proměňovat a naopak nově vzniklé proměnné aktualizační prostředky, jež se jeví jako stylově aktivní, příznakové, se mohou ustalovat. V případě našeho výzkumu například konstrukce výrazu „migrační vlna“, která se stala aktualizačním prostředkem vzniknuvší kvůli proměně společenského prostředí, se nakonec změnila v automatizované spojení, jež se užívalo opakovaně jako ustálená formule. Medializované téma „migrační vlny“ dle našeho předpokladu způsobilo přidružení i dalších nových slov a slovních spojení do slovníku médií,

kteře se také opakovaným užitím staly automatizovanými, což se pokusíme ve výzkumné části prokázat.

Specifické výrazové prostředky publicistického stylu se sdružují do stylové vrstvy, z níž nás budou zajímat především prostředky většinou automatizované, frazeologické. Publicistický styl je více než kterýkoli jiný funkční styl ovlivňován dobou a společenským prostředím, v nichž figuruje jako vzor pro jazykové vyjadřování médií. Vzhledem k faktu, že dobové i společenské prostředí je proměnlivé, čemuž se musí přizpůsobovat i jazyk médií, tak spolu s tím prakticky musí, kromě užívání víceméně stabilních lexikálních prostředků z minulé doby přetrvávajících v médiích do současnosti, produkovat stále nové výrazové prostředky a obměňovat ty relativně stálé. Vzniká tak často zcela nové výrazivo, které může při spojení dvou a více slov utvářet kolokace, které chápeme jako „(smysluplné) spojení lexémů/slov, lexikální syntagma, zvl. v podobě víceslovného pojmenování, jehož vznik je podmíněn jejich vzájemnou kolokabilitou, a tedy i kompatibilitou“, jinými slovy je vznik syntagmatu podmíněn jejich vzájemnou sémantickou spojitelností a slučitelností. (Lotko, 2003, s. 60–61) V případě našeho výzkumu předpokládáme taková aktualizační spojení lexémů migrace a migrant a jejich synonym s příslušnými kompatibilními slovy, jež mohou opakovaným užitím v textech nabývat povahy automatizovaných frazémů.

Frazémů definovaných jako „ustálená spojení, která vystupují v textech jako hotové pojmenovávací jednotky“, jejichž „význam nevyplývá z významu jednotlivých složek, ale je nový, metaforický nebo metonymický“ využívá žurnalistika poměrně v hojném množství. (Junková, 2010, s. 149) S ohledem na publicistický styl si frazémy můžeme představit jako „syntagmatickou, popř. větnou konstrukci,“ mezi jejíž vlastnosti řadíme „jazykovou ekonomii, možnost transpozice, příznakovost a vztah mezi prvky a jejich významem“. (Junková, 2010, s. 150) Nesmíme však zapomínat ještě na jednu z jejich základních vlastností, již je zmiňovaná obraznost, která „je u frazémů publicistických někdy oslabena a nahrazena expresivitou“, nejčastěji pak expresivitou kontextovou. (Junková, 2010, s. 150) Eva Minářová (2011) popisuje výskyt parémii a koexistenci frazémů zcela stylově odlišných v publicistických textech. Jejich přítomnost v textech se částečně prolíná napříč funkčními styly, vzhledem ke zkoumání zpravodajství České televize se budeme věnovat zejména frazémům žurnalistickým, jež Minářová detailně

rozebírá v části *Frazémy a parémie a jejich modifikace*, a jejichž přítomnost ve zkoumaných textech se pokusíme analýzou prokázat.

Jak jsme zmínili výše, jazyk zastává důležitou funkci při konstrukci sociální, potažmo mediální reality. V případě, že se v jazyce médií neustále opakuje jisté lexikum vztahující se k jednomu tématu, dochází ke vzniku zjednodušujících frazémů, a tím pádem i k vytváření kategorií, do nichž si jevy zobrazené v médiích zařazujeme na základě toho, s jakými atributy jsou nejčastěji spojovány. Zde již mluvíme o stereotypizaci, která je nezbytná stejně při orientaci v každodenní realitě jako při utváření, produkci i percepci zpráv. (dále viz podkapitola 1.5) I kdyby zpravodajství i přes tento způsob stereotypizace splňovalo podmínku „užívání faktů a zobrazování reality tak, aby zobrazení co nejvíce korespondovalo s reálným stavem věcí“, jež vyžaduje objektivní zpracování, můžeme se ptát, zda opakovaně spojované atributy s jevem a následná nevyhnutelná stereotypizace ve skutečnosti samotnou objektivitu nenarušují a nestává se tak nedosažitelným ideálem. (Trampota, 2006, s. 144) V tomto ohledu je důležitá i role nastolování témat. V případě našeho výzkumu se budeme zabývat tím, zda se ve sledovaném období kolokační potenciál lexémů migrace a migrantů a jejich synonym s jinými atributy využíval stejně či alespoň podobně, nebo zcela jinak. V případě proměny kolokačních spojení v závislosti na teroristických útocích by se totiž změnila nejen oblast atributů, ale také tematické agendy.

Pro zkoumání televizního zpravodajství by bylo záhodné zaměřit se kromě jazyku i na obraz. Konkrétně obrazovou složku považuje Neil Postman (2010), který navazuje na Daniela J. Boorstina a jeho knihu *The Image: A Guide to Pseudo-events in America* publikovanou již v roce 1962, za stěžejní vlastnost věku zábavy, v němž jako hlavní aktér figuruje televize. Pokud lidé přijímají informace skrze novinové články či rozhlasové vlny, tedy skrze slovo, je důležitá samotná sdělovaná lexikální informace obsažená ve zprávě. Jestliže ovšem uvážíme diváky sledující televizi, stává se primárním šířitelem informací obraz, nikoli slovo. Kdybychom pracovali s touto teorií, náš výzkum by se zaměřoval především na zpravodajské záběry, které doplňují text zprávy, nikoli na samotný jazyk textů. Tento přístup se však cíleně zaměřuje na vizuální složku a verbální takřka opomíjí, což může být zavádějící, a proto jej využívat nebudeme.

Renáta Sedláková (2014) mluví o simultánním označování užívaném mimo jiné i v televizním zpravodajství, jež „sděluje to samé více znaky. (...) Použití více znaků ke sdělování toho samého již nepřináší další informaci ani nedoplňuje podrobnosti, ale může přispívat k větší srozumitelnosti textu.“ (Sedláková, 2014, s. 354) Z uvedeného by se zdálo omluvitelné, kdybychom zkoumali pouze jednu ze složek televizního zpravodajství, tedy vizuální, nebo audiální. Pokud by se jinými kódy sdělovalo to samé, nebylo by nezbytně nutné zahrnout do výzkumu obě složky. Sedláková ovšem dodává, že „součástí obrazu (televizního zpravodajství) jsou často ještě další nominace, které událost rámuje, čímž omezují významy, jež jí mohou být připsány“. A navíc „v televizním zpravodajství ale není výjimkou zcela obrácená situace, kdy obrazové znaky komunikují jiné významy než znaky komentáře“. (Sedláková, 2014, s. 354) Zjištění, že by jazyková a vizuální složka každá zvlášť vykazovala jiné významy, by pro náš výzkum mělo určitý význam, faktem ale zůstává, že „ve zpravodajství je obrazový kód považován za sekundární, neboť je zvýznamňován na základě mluvené, případně psané složky textu“, a proto, ač se zaměříme simplexně pouze na jeden kód, budeme zkoumat právě kód primární, jež poskytuje o jevu potřebné informace, kdežto obraz sám o sobě informace hlavně doplňuje. (Sedláková, 2014, s. 355)

My ale uvážíme spíše než předchozí teorii tezi, kterou představil Marek Lapčík v části *Reflexe vztahu obraz–text ve zpravodajství v mediálních studiích* své knihy *Televizní zpravodajství jako paradox: jak (ne)rozumět zpravodajství*. Lapčík říká, že v případě televizního zpravodajství posuzovat složku vizuální bez složky verbální a naopak a přisuzovat pouze jedné z nich „významovou důležitost“ by bylo nepřesné a zjednodušující, zároveň však podotýká, podobně jako Sedláková, že „specifičnost povahy vizualizace ve zpravodajství (...) a především rozdílná dynamika (ve smyslu rychlosti kumulace dalších a dalších významových struktur) i proporcionalita významových struktur nesených tou kterou z rovin (vizuální a audiální) mezi nimi zakládá sémanticky hierarizující vztah, který – z hlediska recepce a interpretace – pragmaticky podřizuje jednu rovinu druhé“. (Lapčík, 2012, s. 78) To znamená, že význam obrazu nelze plně vysledovat bez následné verbalizace, což jazyk staví do hierarchicky vyšší třídy, a tudíž i do pozice nositele primárního a důležitějšího významu.

1.3 Framing

Při tvorbě zpráv dochází, jak už je zmíněno výše, k určitým selektivním procesům, tedy k výběru určitých aspektů události, které se pak zkonstruují do výsledného produktu. Právě důraz na některé informace a zároveň tedy i vynechání jiných při výběru se označuje jako rámování (framing), které se tímto způsobem projevuje jak v konečné zprávě zprostředkované médii, tak i v nahlížení na událost samotným příjemcem. „(Média) mohou tak příjemcům dopředu určovat požadovaný způsob výkladu zpráv.“ (Hurtíková, 2016, s. 58) V mediálních sděleních je určitým údajům věnována větší pozornost, což má za následek větší pozornosti stejným tématům a informacím a uvažování o nich jako o důležitých záležitostech ve veřejné agendě. Zde opět narážíme na automatizované výrazy a kolokace, které se v textech neustále opakují, a ovlivňují tak vnímání a interpretaci mediálního sdělení příjemcem. Zprávy ovšem, kvůli své zkreslenosti na základě selektivních procesů, neudávají pouze to, o čem mají lidé přemýšlet, ale zároveň jakým způsobem mají prezentované informace vyhodnocovat, a tak se, společně s osobními hodnotami členů publika, podílejí na výsledné tvorbě mínění o prezentovaných tématech. (Hurtíková, 2016, s. 59)

Sdělení získává svůj význam a „správné“ vyznění v kontextu, který média zprostředkovávají v určité formě. Figuruje zde přitom na jedné straně kontextová složka sdělení a na straně druhé složka faktická. Fakta slouží k předání informace, kterou kontext, stylisticky odlišený od faktických prvků, textově či vizuálně „zaobalí“ a doplní podle charakteru média. V kontextu pak svou roli hrají *komunikátor*, *text*, *příjemce* a *kultura*, které do procesu komunikace vstupují. Zde *komunikátor* vědomě či nevědomě vnáší do sdělení orámované rozhodování, co se bude sdělovat, a co nikoliv, přičemž je veden dalšími rámy (neboli schémata), které určují jeho systém hodnot a přesvědčení. *Text* obsahuje rámy, jež se projevují přítomností či absencí opakujících se klíčových slov, frází, stereotypních představ, stejných zdrojů informací a vět zahrnujících tematické shluky faktů a hodnocení. Pokud rámeček chápeme jako dominantní perspektivu pohledu na určitý objekt, můžeme říci, že opakující se výrazy, popisy a charakterizace objektu v textu jsou zároveň jeho atributy. *Příjemce*, který sám sdělení také rámuje, může, ale nemusí, reflektovat rámy v textu a rámovací záměr komunikátora. A *kultura* obsahuje množství rámců běžně vyvolávaných v myšlení a promluvách většiny lidí při sociální

interakci. Všechny čtyři zdroje framingu mají podobné funkce: výběr a zvýraznění informací, a užití zdůrazněných prvků k určení problému, vymezení jeho příčiny, hodnocení a/nebo řešení. (Entman, 1993, s. 51–52)

V kontextové sféře lze uvažovat rovněž o její hodnotě nabývající pozitivního či negativního stupně, kterou zkoumá valenční framing. Rámy obsažené ve zprávě předkládají její určitý význam, který má být za pomoci užitého jazyka, znaků, vizuálních symbolů apod. zároveň zprostředkovatelem její interpretace. Ve chvíli, kdy příjemci přicházejí do kontaktu se zarámovaným sdělením, dochází v jejich mysli k vyvolání tzv. hodnotového rámu, jenž byl v kontextu udělen subjektu sdělení, a který obsahuje pozitivní či negativní hodnocení. Další informace o subjektu následně recipient zpracovává pomocí vyvolaného hodnotového rámu. Pokud dojde u příjemce tohoto zarámovaného sdělení k tvorbě názoru, který odpovídá hodnotovému vyznění kontextu dané výpovědi, mluvíme o projevu tzv. valenčního účinku framingu. Utváření názoru jedince je tak formováno v závislosti na významové hodnotě kontextu prezentované informace, současně ale i na jeho osobních předpokladech, což v konečném důsledku ovlivňuje proces vnímání událostí. Intenzita valenčního účinku zarámovaných sdělení se pak mění vzhledem k jejich frekvenci, vnímání jejich důležitosti, době sledovanosti, osobní zkušenosti s událostmi, sociální identifikaci jedince ad.

Teorii valenčního framingu se zabýval také Irwin P. Levin a kolektiv (1998), který jej rozdělil na framing riskantní volby¹ (*risky choice framing*), framing atributů (*attribute framing*) a cílený framing (*goal framing*). Framing riskantní volby má zpravidla dvě podoby, pozitivní, nebo negativní, v obou případech se ovšem prezentuje hypotetický scénář, na základě jehož se lidé rozhodují mezi dvěma možnostmi. Jedna z možností představuje jistotu bez riskování, druhá pak možnost, kdy člověk musí riskovat a získá všechno nebo nic. Pozitivní framing, ať už se jedinec rozhodne pro jistotu či risk, znamená zisk, naopak negativní framing při jakémkoli rozhodnutí znamená ztrátu. Framing atributů přiřazuje některým objektům či událostem jisté charakteristické znaky, které v kontextu nabývají pozitivního nebo negativního hodnocení, či dokonce přijetí či odmítání daného objektu nebo události. Nakonec cílený framing poukazuje na to, že lidské jednání může mít různé následky. Pozitivní rám říká, že pokud něco uděláme, vyplynou

¹ Termíny *risky choice framing*, *attribute framing* a *goal framing* přeložila Tereza Machová.

z toho pro nás pozitivní výsledky, z nichž můžeme těžit, naopak negativní rám varuje, abychom se vyhnuli určitému jednání, pokud se chceme vyhnout také negativním následkům, díky nimž můžeme trpět. Pro sledování proměny obrazu migrantů ve vysílání České televize se z představených tří valenčních rámců pro nás jeví jako nejzásadnější framing atributů, který budeme sledovat ve výzkumné části (viz podkapitola 3.2.3) jako jeden z nejdůležitějších faktorů konstrukce reality zobrazující migranty.

1.4 Re prezentace

Termín reprezentace se v průběhu dějin významově proměňoval. Ve stejném smyslu zastoupení abstraktního konkrétním, který užívali již staří Římané, chápeme reprezentaci reality i dnes. Média z abstraktního světa vyjímají určité informace, části, aspekty, které následně zkonstruují v okleštěnou konkrétní zprávu zobrazující pouze zkrácenou reprezentaci reality, určitou její verzi, nikoli její skutečný a úplný odraz, a zároveň tímto procesem přisuzující zobrazené realitě význam. Danou podobu reality média utvářejí pomocí ustálených modelů a podobně jako framing se „jednotlivé reprezentace (se) zakládají na opakovaném výběru a zdůraznění určitých atributů popisovaného a opomíjení atributů jiných“. (Trampota, 2006, s. 92)

Richard Dyer (1985) rozlišoval hned čtyři možné výklady termínu reprezentace – *re-representaci*, *reprezentativnost*, *předvedení* a *pochopení*. (Burton, Jiráček, 2001, s. 186) *Re-representaci* se míní zobrazování a zpřítomňování reálného světa příjemcům za pomoci médií konvenčně využitých výrazových prostředků, které mimo jiné užívají k selekci informací. *Reprezentativnost* lze chápat jako typizaci, respektive míru, do jaké se shoduje zpodobnění osob v mediálních sděleních s charakterizací určitých sociálních skupin. Právě zde sledujeme užití stereotypů (viz níže bod 1.5). *Předvedení* bere v potaz člověka, který je za reprezentaci zodpovědný, tedy ten, jenž v mediovaném sdělení vystupuje jménem celé sociální skupiny. V tomto ohledu zároveň musíme uvažovat o tom, jak instituce utvářející mediovaný text ovlivňuje reprezentaci. To, co si publikum myslí, že je mu reprezentováno, je závislé na *pochopení* sdělení, které může vyplývat

z preferovaného čtení navádějícího příjemce na určitou interpretaci, ale také z recepcí zcela odlišné. (Lacey, 2009, s. 146)

Stuart Hall (1997) se zabývá reprezentací a píše o tom, že kultura je složena ze společensky sdílených významů a jazyk jakožto výsadní médium tyto významy vytváří a proměňuje, a tak dává smysl věcem, které nás obklopují. Jazyk je tak užíván k reprezentaci světa, potažmo významů, a v tomto duchu Hall uvažuje o třech možných podobách jejího jazykového zachycení, a sice o reflexivní, intencionální a konstrukcionistické teorii reprezentace reality. Reflexivní analýza zkoumá, zda jazyk nikoli produkuje, ale pouze odráží význam, který ve společnosti již existuje, který je obsažen již ve věcech samých. Intencionální teorie se zabývá otázkou, jestli jazyk vyjadřuje jen ten osobní zamýšlený význam, jež mluvčí nebo autor chtěl sdělit. A konečně konstrukcionistický model řeší, zda je význam v jazyce a skrze něj konstruován.

Hall se zabýval především konstrukcionistickým přístupem, jenž je pro náš výzkum nejpřínosnější a nejdůležitější. Konstrukcionistickou teorii podle Halla chápeme tak, že skrze jazyk produkujeme významy, které utváří reprezentaci světa. Aby tento proces mohl fungovat, musí do něj vstoupit předmět, koncept a znak. Koncept coby myšlenková reprezentace figuruje při dekódování vizuálního vjemu, který si pomocí něj uchováváme v mysli i přesto, že předmět nemáme v zorném poli. Znak, respektive slovo, pak slouží k označení tohoto objektu. Tímto způsobem tedy přisuzujeme význam konkrétním i abstraktním vnímaným věcem ve formě konceptů, jazykem k nim odkazujeme, a vykládáme si tak svět, který se díky tomu zdá být pochopitelný a v konečném důsledku takto vytváříme reprezentaci reality. Významy se opakovaným užíváním stávají kulturně a společensky zakotvenými výklady světa, ne všechny významy jsou ovšem vnímány jako výklad světa, některé zastávají funkci popisu reality, v níž žijeme, a jsou považovány za její reprezentaci.

Ačkoli Hall svůj přístup nazývá konstrukcionistickým, z podstaty věci je to zčásti nepravdivé tvrzení. Ve své studii totiž kombinuje sémiotické pojetí jazyka ovlivněné švýcarským lingvistou Ferdinandem de Saussurem, jedním ze zakladatelů strukturalismu, a diskurzivní přístup, jak jej představil francouzský filozof Michel Foucault. Hall sice popisuje teorii, kdy jsou významy ve společnosti, realitě, a rovněž tedy i v reprezentaci konstruovány skrze jazyk, čímž by se shodoval s konstruktivismem jako takovým, ovšem do procesu utváření významů zahrnuje i předmět existující v objektivní realitě, což naopak znamená, že pokračuje ve stopách

strukturalismu. Jeho postoj vůči tomuto tématu tak zůstává částečně zastřený a nejednoznačný, i přesto je však přínosný pro pochopení reprezentace.

Znovu se tedy musíme obrátit na sociální konstruktivismus Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna. V jejich podání záleží na té které společnosti, co považuje za vědění o realitě, přičemž nerozhoduje platnost, ale danost vědění, tedy v jedné společnosti nemusí být považováno za dané vědění to, co v druhé společnosti. Vše přitom záleží na zmíněných procesech externalizace, objektivace a internalizace, které považují za zásadní při konstruování takové skutečnosti. Jazyk jako nástroj dává sociálnímu světu logiku a řád, díky němu dochází ke vzájemné výměně znalostí a zkušeností a sdílené zkušenosti pak skrze něj využíváme k objektivování světa, který se zdá být objektivně reálný a daný. Vzniká jeho určitá reprezentace, jíž vnímá jedinec subjektivním způsobem a projektuje do něj vlastní vzorce či normy (externalizace), existuje však nespočet dalších reprezentací, které zpětně ovlivňují jedincovo vnímání (internalizace). Během procesu objektivace, který je prostředníkem mezi externalizací a internalizací, dochází k tzv. habitualizaci, tj. k vytváření jistých modelů a vzorců, jež nám později umožňují některou opakující se činnost vykonávat jednodušším ustáleným způsobem. „Habitualizované činnosti si pochopitelně zachovávají pro jedince svůj význam i tehdy, když se významy těchto činností stanou jako rutina součástí jeho obecné zásoby vědění, kterou považuje za danou a která je mu k dispozici při jeho budoucích aktivitách.“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 57) Habitualizované činnosti se pak mohou stávat typizovanými, tzn., že nabývají typičnosti co se týče samotných činností, ale třeba i jejich vykonavatelů, jejíž představa je ve společnosti sdílená. Model habitualizace a typizace můžeme v tomto případě přenést na stereotypy. Kvůli neustálé externalizaci, objektivaci a internalizaci dochází ke zkonstruování určitých reprezentací reality, orientaci v nich a jejich chápání si pak usnadňujeme habitualizací a typizací, respektive stereotypizací.

Jedincem, potažmo celou společností, vykonstruovaná sociální reprezentace je pak východiskem pro reprezentaci mediální. Mediální reprezentace skutečnosti v mediovaném sdělení se zákonitě vztahuje k sociální reprezentaci skutečnosti jednak tím, že užívá prvků ze smyslově vnímatelného světa, jenž nás obklopuje, jednak tím, že prostřednictvím těchto prvků představuje řadu soudů, představ a sociálních vztahů, které sdílíme s dalšími členy společnosti. (Jirák, Köpplová, 2003, s. 138) Jestliže uvážíme, že mediální zobrazování musí vycházet ze sociálního

vnímání reality, je ve zpravodajství prakticky nevyhnutelné uplatňování stereotypů a hodnot, které ve společnosti převládají. Na jedné straně stojí mediální skutečnost prezentovaná médii, která se stává součástí naší zkušenosti, na straně druhé pak sociální skutečnost, jež nabízí každému svému příslušníkovi společnost jako představu o světě, podle níž si tento svět kolem sebe i vykládá. „Obě tyto ‚skutečnosti‘ jsou neustále vytvářené, potvrzované a opravované společenskou praxí, jsou podmíněny kulturně, historicky – jsou to vlastně sociálně určené konstrukce reality, vznikající tím, jak se do konkrétních sdělení proměňují příslušné abstraktní hodnoty, postoje a soudy.“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 140)

1.5 Stereotyp

Z existující sociální skutečnosti média vybírají určité aspekty, které pomocí jazykově zachycených významů zpracovávají do mediálního produktu. Vzniká reprezentace určitého výseku reality, jež může obsahovat opakující se hodnotící stanovisko vnímané ve společnosti jako sociálně i dobově zakotvené, respektive obecně platné – v takovém případě dochází ke stereotypizaci a vzniku stereotypů.

Stereotyp se ve zprávě projevuje zjednodušujícím, tudíž i zkresleným, zobrazováním určitých sociálních skupin či institucí pravidelným způsobem. Kromě toho, že je zpráva sestavena z reprezentací, jež vyjadřují a popisují sociální skutečnost, může obsahovat rovněž známky hodnot, postojů a předsudků podávající kontinuálně v delším časovém úseku jednodušší společensky sdílenou verzi reality. „To znamená, že konkrétní mediální sdělení (...) může být nejen reprezentací svého denotátu (...), ale vypovídat ještě o nějakém hodnotícím prvku (pozn. konotátu) ve vědomí jedince či ve skupinovém (...) povědomí. Takové hodnotící soudy ve vědomí, které jsou stabilní a spojené s pocitem stability a obecné platnosti, se označují jako stereotypy.“ (Jirák, Köpplová, 2009, s. 299)

Pro uvažování nad stereotypy využívanými v médiích můžeme uplatnit také již zmíněné dva konkrétní Dyerovy pojmy re-representace a reprezentativnosti. Z jejich definic zjistíme, že v mediálních sděleních lze nalézt nejen zpřítomnění sociální skutečnosti, ale i stereotypizaci některých lidí a jejich sociálních rolí, tedy

„reprezentace (předvádění) určitých pohledů na sociální skupiny“, které „se příjemce pravděpodobně učí přijímat jako normální – jako přirozenou vlastnost těchto skupin“. (Burton, Jiráček, 2001, s. 187) Tyto pohledy často obsahují negativní zabarvení a samy sorty lidí pro média začnou existovat teprve tehdy, když jsou s nimi potíže. „Na tomto způsobu re-reprezentace se buduje reprezentativní zobrazování této sociální skupiny a dominantní význam tohoto zobrazení.“ (Burton, Jiráček, 2001, s. 187)

Média se snaží takto zjednodušenými informacemi příjemcům zprostředkovat snazší porozumění, současně s tím však ovlivňují jejich vnímání a hodnocení zobrazovaných sociálních jevů, a to zvláště v situacích, kdy s nimi recipienti postrádají vlastní zkušenosti. Do zpráv se přitom snaží promítat většinové stereotypy preferované majoritní skupinou lidí a rozhodujícími vrstvami, které jsou společensky i historicky zakotvené. Z médií získané poznatky jsou pak ve společnosti užity pro třídění daných skupin do jim příslušných kategorií, přičemž mohou při tomto procesu působit předsudky vycházející právě ze stereotypního zobrazování, které u příjemců mohou vyvolat očekávání určitého chování a postojů zobrazených sociálních skupin. Takové stereotypizace probíhají mimo jiné skrze neustále se opakující kolokace stejných či podobných lexémů, jež si tak recipienti dobře zapamatují, opakovaně si je spolu spojí a na základě nich roztrídí medializované jevy do daných kategorií.

Gordon W. Allport ve svém psychologickém díle *O povaze předsudků* uvažoval o nahlížení na stereotypy a s nimi spjaté předsudky jako na výsledek generalizace. Pro uspořádaný, zakotvený a smysluplný život ve složitém světě je postup generalizace a následné kategorizace nezbytný a nutný, ovšem mohou nastat i situace, kdy je zbytečný a mylný a v takovém případě mluvíme právě o stereotypizaci. „Jakmile kategorie vzniknou, stávají se základem obyčejného předčasného úsudku.“ (Allport, 2004, s. 51) A ty později mohou vyústit až v předsudky.

Podle Allporta má proces kategorizace pět důležitých charakteristických znaků. (1) Pro to, abychom se ve světě každodenní reality lépe orientovali a rozhodovali, si utváříme škatulky, jimiž si kompenzujeme zahlcení velkým množstvím informací. (2) Ke kategorizaci pak slouží co nejjednodušší zobecnění, které na sociální skupiny nebo události aplikujeme. (3) To znamená, že vyselektujeme jejich určité znaky, které pak slouží jako klíč pro budoucí předpoklad a představu, jak jiný člověk z této třídy bude jednat, vypadat, či jak podobná událost

bude probíhat. (4) U každého slova, kterým tuto skutečnost popisujeme, dokážeme identifikovat jeho význam, můžeme mu ovšem také, pokud je emocionálně zabarvené, přiřadit hodnotu pozitivní, nebo negativní. (5) Se zkušeností přichází i racionální kategorizace – příkladem mohou být vědecké zákony, které s menšími odchylkami můžeme uplatňovat opakovaně a výsledek bude víceméně stejný, pak uvažujeme o racionálním zobecňování. V opačném případě, kdy vycházíme z domněnek, protože se samotným jevem máme osobně nemnoho zkušeností, a nemáme tak pro ni rozumný a podložený důvod, mluvíme o kategorizaci iracionální.

Řazení skupin lidí do kategorií nám usnadňuje jejich abstrakce. Depersonalizace jazyka, kdy nemluvíme o konkrétních lidech, ale o abstraktních migrantech, je prvním krokem k vytvoření kategorie, kam abstraktní pojem zařadíme. Tento proces vysvětluje Zygmunt Bauman (2003) věnující se primárně židovské problematice, čímž nechceme srovnávat Židy a muslimské migranty, ale pouze poukázat na podobnost při jejich zjednodušované kategorizaci a typizaci. Říká, že „uplatňuje-li se tato schopnost (abstrakce) v souvislosti s lidmi, znamená smazávání tváře: ať už zbudou z tváře jakékoli znaky, všechny slouží jako odznaky členství, známky příslušnosti k určité kategorii a osud vyměřený majiteli tváře je přesně totožný s přístupem vyhrazeným kategorii; majitel tváře je příkladem této kategorie“. (Bauman, 2003, s. 303) Často na základě kultury či prosté přirozenosti vydělujeme skupiny lidí a jejich jednotlivé tváře necháváme rozpustit v „uniformní mase abstraktní kategorie“, abychom s nimi jako takovými mohli pracovat, abychom je mohli vnímat jako bezejmennou depersonalizovanou masu, která se později stává typickým stereotypem představujícím zástupce této masy. Stereotyp takové sociální skupiny, jak si ve svém výzkumu věnovaném českým muslimům všimla Martina Křížková (2006), vyvstává na povrch nejen tehdy, když se v souvislosti s danou skupinou objeví konflikt znamenající potenciální nebezpečí, což akcentovali již Burton s Jirákem (2001), ale zejména tehdy, když ve zprávě nemluví jednotlivci, nýbrž se o těchto jedincích mluví jako o zástupcích masy.

V našem výzkumu se pokusíme tyto jevy demonstrovat. Předpokládáme, že ve společnosti způsobem, jak jej představil Allport, vznikají stereotypně utvářené kategorie, někdy podporované depersonalizovaným jazykem, do nichž si zařazujeme skupiny a jevy zobrazené v médiích, v tomto případě migraci a migranty, jež si spojujeme s jistými jazykově formulovanými atributy. Děje se tak ve vzájemné korelaci obou složek, tedy reality sociální, která ovlivňuje realitu mediální a naopak.

Vyselektované informace obsažené ve zprávách, které zahrnují takové často příznakové a mnohdy se opakující atributy, utvářejí pouze určitou reprezentaci reality a nabízejí tak nikoli její odraz, ale pouze mediální produkt, který se takto, ať už pro zjednodušující rutinní práci, individuální a institucionální hodnoty, vlivy zvenčí či pro záměrné (často ideologické) ovlivňování, dostává k cílové skupině příjemců.

2. Metodologická část

Rozhodli jsme se pro analýzu období přesahujícího jeden rok, které po výběru relevantních zpráv pro výzkum zahrnuje celkem 121 textů. Pro takto velké množství zkoumaných příspěvků je vhodné užití kvantitativní obsahové analýzy. Protože tato metoda nezohledňuje kontext a poskytuje tedy pouze omezené množství informací, doplnili jsme výzkum o kvalitativní sémiotickou analýzu, jež by nám měla umožnit hlubší vhled do problematiky formování obrazu migrantů.

2.1 Kvantitativní obsahová analýza

Kvantitativní obsahová analýza je vhodná, pokud zkoumáme velké množství mediálních obsahů. Jde o selektivní proces, který zredukuje zkoumání zpravidla na jedno téma či otázku, na jehož základě měří a kvantifikuje dané jevy a vychází přitom z již existujících teorií. Protože se měření zaměřuje většinou na jeden jev v množství textů, přináší o něm pouze omezené množství informací. Při využití kvantitativní analýzy získáme tvrdá data, často numerického charakteru, jež nám poslouží k vyvození zobecnitelných závěrů. (Sedláková, 2014, s. 49–51)

Při užití této metody je vhodné kvantifikování dat pomocí kódovací knihy, která obsahuje přehled jednotlivých proměnných. Zpravidla obsahuje identifikační kategorie a analytické kategorie. Pomocí nich kódujeme texty tak, že jim přiřazujeme jednotlivé proměnné z těchto kategorií. Důležité je zohlednění cíle výzkumu, podle něj totiž vybíráme relevantní kategorie i proměnné. Výsledky analýzy musí být následně ověřitelné.

Uvedenou analýzu můžeme zužitkovat mimo jiné ke zjištění tematické agendy médií. Při jejím zkoumání si všímáme „rozložení obsahů zkoumaného vzorku médií do zvolených tematických kategorií a v (sic!) měření prostoru, který média těmto tematickým kategoriím věnují“. (Trampota, Vojtěchovská, 2010, s. 101) Čili při měření sledujeme, kterým tématům média věnují pozornost a kolik prostoru v jednotlivých zprávách zabírají. Pokud se některá témata v textech vyskytují častěji než ostatní a děje se tak v delším časovém úseku a nebo se jim dokonce vymezuje ve zprávách více času na úkor ostatních témat, dochází ke změně mediální agendy a následnému ovlivnění agendy veřejné, tedy k nastolení témat.

Trampota s Vojtěchovskou (2010) vydělují dva možné postupy při zkoumání tematické agendy médií: a) *výzkumy sledující postavení jednoho tématu*; b) *výzkum*

zkoumající celou agendu média. Druhý přístup si klade za cíl postihnout tematickou skladbu celého mediálního produktu, nebo jeho některého jeho žánru, třeba zpravodajství. A protože se tento postup neshoduje s našimi cíli, nebudeme jej dále využívat. Naproti tomu výzkum, který sleduje jedno téma z celé mediální agendy nám poslouží jako vhodný prostředek, jak se dobrat žadáných výsledků. Pokud se zaměříme pouze na téma migrace, můžeme zjišťovat jeho proměnu z hlediska vývojové perspektivy, sledovat, kolik prostoru danému tématu Česká televize věnuje v určeném časovém období a také jak se v jeho průběhu její zájem o téma proměňoval.

2.2 Sémiotická analýza

Ke zkoumání mediálních obsahů lze využít také kvalitativní sémiotické analýzy. Sémiotická analýza zkoumá prvky, z nichž je složeno mediální sdělení a snaží se tak odkrývat, jaký význam mohou tyto prvky, potažmo i celé mediální texty, mít, a to nejen na rovině explicitní, ale také implicitní. Analýza vychází z předpokladu, že jakákoli komunikace, tedy i ta mediální, je založena na výměně znaků, kdy každý znak označuje konkrétní jev či předmět, který můžeme vnímat smysly, je tedy *označující*, a současně zahrnuje tento jev v podobě mentálního konceptu, *označovaného*, který nese význam jevu, předmětu. Mediální texty tedy obsahují znaky, které se skládají z označujících a označovaných, ovšem neplatí, že jeden označující by byl spojen pouze s jedním označovaným. Pro autory textů stejně jako pro jejich příjemce tak vzniká prostor pro utváření různých významů. Při tomto procesu hrají roli kulturní, společenské, historické či politické zkušenosti, hodnoty a zvyklosti, které nám pomáhají formovat denotativní (doslovný význam znaku) i konotativní (druhotný, asociativní význam) složku výrazu. (Trampota, Vojtěchovská, 2010, s. 118–119)

3. Analytická část

Média hrají ve společnosti roli zprostředkovatele informací. Ve valné většině případů nemáme možnost účastnit se událostí, které jsou v nich prezentovány, a tak si musíme často utvářet názor pouze na základě takto zprostředkovaných sdělení. Dle průzkumu veřejného mínění víme, že dominantním informačním zdrojem je televize. (Macek, Macková, Škařupová, Waschková Císařová, 2015, s.14)

Od roku 2012 se začal počet celoplošných televizních kanálů zvyšovat, svou nabídku rozšířila TV Nova, Prima, Česká televize stejně jako i další. Důsledkem zvýšení množství kanálů, což byl ovšem jen jeden z několika faktorů², byla jednak fragmentace diváků, ale také průměrné zvýšení sledovanosti televize. (Úvod do televizního trhu, MediaGuru) Jako hlavní zdroj informací má proto dle našich předpokladů televize jako médium největší vliv na formování názorů občanů České republiky.

3.1 Design výzkumu

Analýzu zpravodajství České televize jsme omezili výběrem hlavní zpravodajské relace *Události* a relace *Zprávy ve 12*. Zajímalo nás, zda se proměnil obraz migrantů přicházejících z Blízkého východu a později také ze severní Afriky v těchto relacích v závislosti na teroristických útocích spáchaných v roce 2015 a 2016. S „migrační vlnou“ měli přijít totiž i někteří z útočníků. V potaz jsme vzali celkem tři teroristické činy – útok na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo dne 7. ledna 2015 v Paříži, šest útoků na různých lokacích Paříže v noci ze 13. na 14. listopadu 2015 a sérii teroristických činů proběhnuvši 22. března 2016 v Bruselu. Pro výběr analyzovaných jednotek jsme využili databázi Anopress IT, v níž jsme hledali texty dle tématu *Uprchlíci, běženci*, které je koncipováno tak, aby pokud možno co nejlépe informačně pokrylo danou problematiku. Tímto způsobem jsme se dobrali k počtu 1931 zpráv a pořadů tematicky se věnující migrantům, které Česká televize na kanálech ČT1 a ČT24 odvysílala v období od prosince roku 2014 do dubna roku 2016. Z celkového počtu jsme k analýze vyčlenili 121 zpráv následným postupem.

² Dalšími faktory jsou například přechod z analogového na digitální vysílání nebo rozšíření počtu televizních pořadů, které je možné sledovat na internetu.

1. V každém ze tří zmíněných časových úseků jsme předpokládali proměnu jazykové konstrukce obrazu migrantů, a abychom ji mohli na zkoumaném materiálu prokázat, vymezili jsme dva týdny před útoky a dva týdny po nich, které jsme podrobili kvantitativní a částečně také kvalitativní analýze.

2. V souladu s postupem, který jsme uvedli, jsme dostali požadovaný vzorek. Ale vzhledem k tomu, že jsme tímto způsobem získali v prvním zkoumaném období pouze jednu zprávu z lednových *Událostí* odvysílanou před teroristickým útokem a dvě zprávy z *Událostí* po útoku a ještě dvě zprávy ze *Zpráv ve 12* uvedené taktéž po útoku, rozhodli jsme se vzorek rozšířit. Během ledna 2015 bylo celkově na ČT1 a ČT24 odvysíláno 34 zpráv a čtyři z toho se objevily v relaci *Události* a tři ve *Zprávách ve 12*. Proto jsme nakonec zpracovali zprávy z celého měsíce nehledě na to, že šlo o dobu delší než dva týdny po útoku. Zároveň, jelikož k němu došlo na začátku ledna, jsme museli k analýze přidružit také zprávy z prosince roku 2014. Ovšem ani tehdy nebylo odvysíláno mnoho zpráv, a proto jsme i zde postupovali tak, že jsme zanalyzovali celý měsíc, jenž zahrnoval čtyři³ zprávy v relaci *Události*. Celkem jsme tedy proměnu obrazu migrantů v období prvního teroristického činu sledovali v desíti textech.

3. Listopadové útoky se odehrály zhruba v polovině měsíce, do výzkumu jsme proto zahrnuli celý listopad roku 2015. Migrační tematiku mapovalo 130 zpráv na obou kanálech, čtyřicet z nich proběhlo v *Událostech*, sedm pak ve *Zprávách ve 12*.

4. Nakonec k rozboru březnových útoků jsme dle výše zmíněných kritérií vybrali období od 8. března 2016 do 8. dubna 2016. V tomto čase Česká televize věnovala migraci v *Událostech* čtyřicet tři zpráv a dvacet jedna ve *Zprávách ve 12*.

Kvantitativní obsahové analýze jsme podrobili 90 zpráv z *Událostí* a 31 zpráv ze *Zpráv ve 12*, celkem tedy 121 textů. Pracovali jsme s kódovací knihou, do níž jsme zahrnuli identifikační proměnné a analytické proměnné. Identifikačními proměnnými rozumíme různé relace, název dané zprávy a datum vysílání. Analytické proměnné představuje tematické rámování každé zprávy, hodnocení, přítomnost atributů a depersonalizace jazyka spočívající v kvantitě a označení promlouvajících,

³ Ačkoliv lze předpokládat, že se po světě pohybuje množství běženců z různých zemí, téma uprchlíků se v médiích v tomto období téměř výhradně věnovalo migrantům z Blízkého východu, případně afrických států. Ze všech zkoumaných textů jsme objevili pouze jeden, v němž se diskutovalo o uprchlíkovi ze Severní Koreje. Text byl odvysílán jako jedna ze čtyř zpráv v *Událostech* z prosince 2014, a protože se obsahově neshodoval s cílem našeho výzkumu, ponechali jsme ho stranou.

či nepromlouvajících migrantů. Sémiotickou analýzu jsme pak aplikovali na vybrané jevy, které se pro mediální zobrazování migrantů jeví jako relevantní.

Základní otázka, na kterou jsme ve výzkumu hledali odpověď, zněla: Jak se proměnil mediální obraz migrantů utvářený v hlavní zpravodajské relaci *Události České televize* a ve *Zprávách ve 12* v závislosti na teroristických útocích? Z ní jsme odvodili ještě dílčí otázky, přičemž ve všech jsme zohlednili faktor teroristických činů. Otázky jsou následující:

1. Proměňoval se v daném období počet zpráv informujících o migrantech?
2. Změnila se ve sledovaném období tematická agenda zpráv informujících o migrantech?
3. Vznikaly při reprezentaci migrantů opakovaným spojováním s určitými atributy stereotypy, které se proměňovaly v souvislosti s útoky?
4. Bylo ve zprávách přítomno spíše pozitivní, či negativní hodnocení? Měnilo se během vymezené doby?
5. Jak se proměňovala možnost migrantů promlouvat ve zprávách? Byli v promluvách označeni svými jmény? Byla patrná preference upozadřovat hlas migrantů a označovat je jako masu?

Struktura analytické části, v níž jsme zkoumali vzorek zpráv, odpovídá pořadí výzkumných otázek. Každá oblast ovšem ovlivňuje jinou, a proto se i jednotlivé podkapitoly vzájemně doplňují a prostupují.

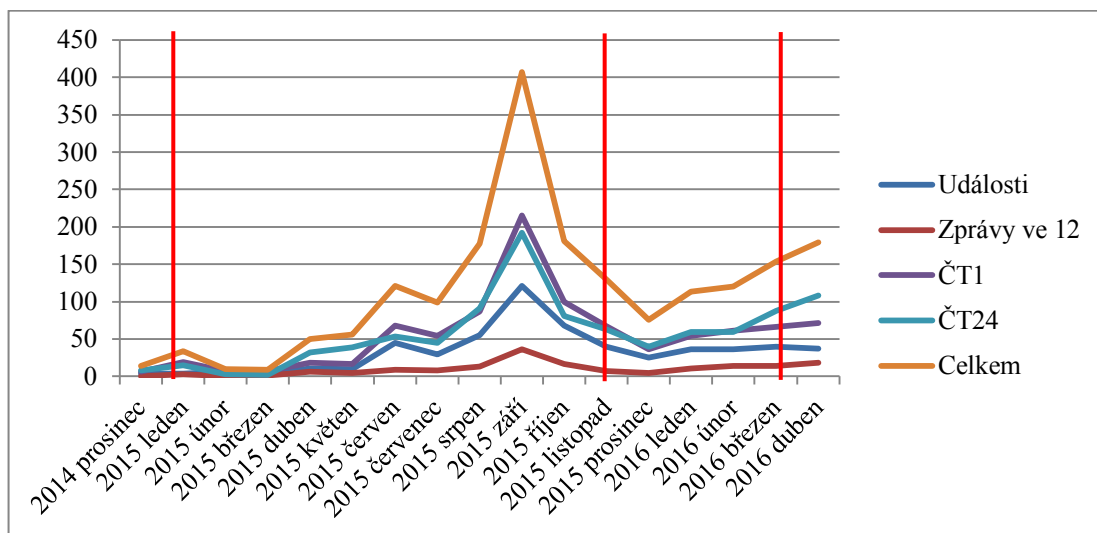
3.2 Analýza vzorku

3.2.1 Počet zpráv informujících o migrantech

Položili jsme si dílčí výzkumnou otázku, která zněla: *Proměňoval se v daném období počet zpráv informujících o migrantech?* Kvantitativní analýzou jsme pak zjišťovali, kolik zpráv bylo ve sledovaném období (prosinec 2014 – duben 2016) na téma migrantů odvysíláno v relacích *Události* a *Zprávy ve 12*, a zda se jejich počet proměňoval, respektive zvyšoval, v době teroristických činů. Jak již bylo výše zmíněno, období, které jsme analýze podrobili, začínalo prosincem roku 2014 a končilo dubnem v roce 2016. Celkový počet zpráv a pořadů odvysílaných na ČT1 a

ČT24, jež byly zařazeny pod téma *Uprchlíci, migranti*, za tuto dobu dosáhl čísla 1931. Jejich množství v jednotlivých měsících se pak měnilo v závislosti na různých okolnostech a společenských událostech.

Graf č. 1: Počet zpráv odvysílaných na ČT1 a ČT24 od prosince 2014 do dubna 2016

V prosinci 2014 bylo na obou kanálech odvysíláno 14 zpráv, následující měsíc pak 34. Jejich počet vzrostl a zdá se, že v mediální agendě tedy vzrostla i významnost migrace. Pokud se ovšem podíváme na čísla z trochu jiného úhlu pohledu, zjistíme, že v hlavní zpravodajské relaci byly v lednu 2015 stejně jako v prosinci 2014 odvysílány pouze čtyři zprávy, v poledních zprávách nadto přibyly tři zprávy. V hlavní zpravodajské relaci tudíž nedošlo ke zvýznamnění tématu, přibylo pouze několik málo zpráv ve vedlejší relaci. Data jejich vysílání navíc neodpovídají tomu, že by se jejich množství zvyšovalo na základě teroristického útoku na Charlie Hebdo v Paříži. První zpráva v lednu byla uvedena 2. 1., další pak 14. 1., 16. 1. a 29.1. Útok ovšem proběhl 7. 1. a zprávy odvysílané bezprostředně poté a upozorňující na teroristické nebezpečí, které by mohlo vycházet i z řad uprchlíků dostávajících se do Evropy, se neobjevily. Navzdory teroristickému útoku v daných relacích tedy kvantitativní zastoupení tématu *Uprchlíci, běženci* nestouplo.

Během léta 2015 se začal prudce zvyšovat počet migrantů, kteří nelegálně překračovali hranice. Uprchlíci se tehdy stávali zejména administrativním problémem, objektem policejní činnosti a bezpečnostní hrozbou, jak si ve svém výzkumu monitorujícím uprchlickou krizi v roce 2015 již všimli Michal Tkaczyk,

Pavel Pospěch a Jakub Macek. (Tkaczyk, Pospěch, Macek, 2015, s. 5) Tehdy se také ve Francii zbudoval uprchlický tábor známý jako „Džungle“, do jehož prostor v průběhu léta a podzimu přicházeli stále noví migranti. Pro omezení jejich přílivu začalo Maďarsko stavět plot na svých hranicích a Makedonie se dokonce rozhodla své hranice s Řeckem uzavřít, což se migrantům znelíbilo, a proto docházelo i ke konfliktům. Pro tyto důvody od srpna začalo vzrůstat množství zpráv o migrantech. Oproti červencovým 99 zprávám a pořadům odvysílaných na ČT1 i ČT24 se jejich množství zvýšilo na 178.

Počet zářijových zpráv a pořadů se oproti srpnovým více než zdvojnásobil. Oba kanály jich zprostředkovaly dohromady 407. Důvodem byl ještě výraznější nárůst počtu migrantů mířících do Evropy skrze Balkánskou trasu a také množství politických jednání, na nichž se projednávaly uprchlické kvóty a nový tvrdší přístup k migrantům. V tomto období přicházelo jen do Německa okolo deseti tisíc migrantů denně. Kvůli postojům německé kancléřky Angely Merkelové, která zprvu nabízela přicházejícím migrantům místo ve vlasti, což se nakonec zvrhlo v masový příchod neprověřených osob, se v Německu do popředí začaly dostávat protiimigrační strany. Maďarsko pokračovalo ve stavbě plotu a migrační krize se dotýkala čím dál více evropských zemí. Povinné přerozdělování uprchlíků mezi země Evropské unie vyvolalo rozruch. Ač většina členských států Unie s kvótami souhlasila, zůstávaly státy, včetně České republiky, které se proti nim stavěly. Tyto faktory měly vliv na rapidní zvýšení počtu zpráv informujících o migrantech ve vysílání České televize.

V říjnu se množství zpráv ve zkoumaných relacích oproti předchozímu měsíci již snížilo opět téměř na polovinu. Přestože se počet příchozích migrantů do Evropy ještě zvýšil, domníváme se, že se v mediálně agendě o migrantech diskutovalo méně z toho důvodu, že se mezi evropskými státy a vládami řešily často stále stejné problémy jako v předchozích měsících, tj. kromě jiného stavba plotů, uzavírání a ochrana hranic, příchod migrantů nebo třeba politika Angely Merkelové vůči uprchlíkům. Medializování stále stejných témat a informací nespĺňuje jednu ze základních zpravodajských hodnot, o níž mluvil Niklas Luhmann, a sice moment překvapení. Opakování ve zprávách je nežádoucí, informace v nich by měly být stále nové, překvapující a neočekávané. (Luhmann, 2000, s. 28)

V listopadu oproti předchozím třem měsícům množství zpráv ještě více kleslo, celkem bylo odvysíláno 130 zpráv a pořadů. Ve srovnání se srpnem a říjnem se snížilo zhruba o třetinu a se zářím, kdy bylo odvysíláno na 407 zpráv, více než o

dvě třetiny. V listopadu se počty migrantů přicházejících do Evropy začaly snižovat a evropské vlády opět řešily takřka stejná témata, logicky se proto snížil i počet zpráv. V hlavní zpravodajské relaci jich bylo v tomto měsíci odvysíláno 40, v poledních zprávách 7. Útoky v Paříži přišly v noci ze 13. 11. na 14. 11., a i přesto, že období jim předcházející, které jsme tedy sledovali, zahrnovalo 13 dní a období po nich 17 dní, více zpráv pojala doba před útoky. I když rozdíl nebyl příliš velký, je nutné konstatovat, že odvysílání 23 zpráv v *Událostech* a 4 zpráv ve *Zprávách ve 12* před teroristickými akty je stále více než pozdějších 17 zpráv a 3 zprávy. Ani přes zjevné důkazy, že někteří z útočníků přišli s tzv. „migrační vlnou“, se nezačal počet zpráv na základě tohoto faktu zvyšovat.

V březnu a dubnu 2016 se o migrantech mluvilo o trochu víc než v předchozích zkoumaných měsících (prosinec 2014 – leden 2015; listopad 2015), přičemž poměr zpráv vysílaných před útoky a po nich byl docela podobný tomu listopadovému. Do 22. 3., kdy v Bruselu proběhl teroristický útok, jsme v hlavní zpravodajské relaci mohli zaznamenat 21 zpráv, po něm 22 zpráv, ve *Zprávách ve 12* pak 9 zpráv před činem a 12 zpráv po něm. Terorismus tedy ani v tomto případě nebyl příčinou prudkého zvýšení informování o migraci.

3.2.2 Tematická agenda informující o migraci

Ve zkoumaném období jsme se zaměřili také na sledování tematické agendy mediovaných sdělení. Dílčí výzkumná otázka, na kterou jsme hledali odpověď, zněla: *Změnila se ve sledovaném období tematická agenda zpráv informujících o migrantech?*

Vybírání a zdůrazňování určitých témat spojovaných s migranty a opomíjení jiných znamená konstruování reality, které může mít při takto opakované reprezentaci za následek vznik stereotypů, které se z mediální a politické agendy přenášejí do agendy veřejné. Sledovali jsme proto, jestli se některá témata v čase proměňovala, v tomto případě v závislosti na teroristických útocích, a následně opakovaně příjemcům předkládala. Vyčlenili jsme celkem 11 témat, jež se jevila pro výzkum jako relevantní. Pokud se jich v jednom textu vyskytovalo více, postupovali

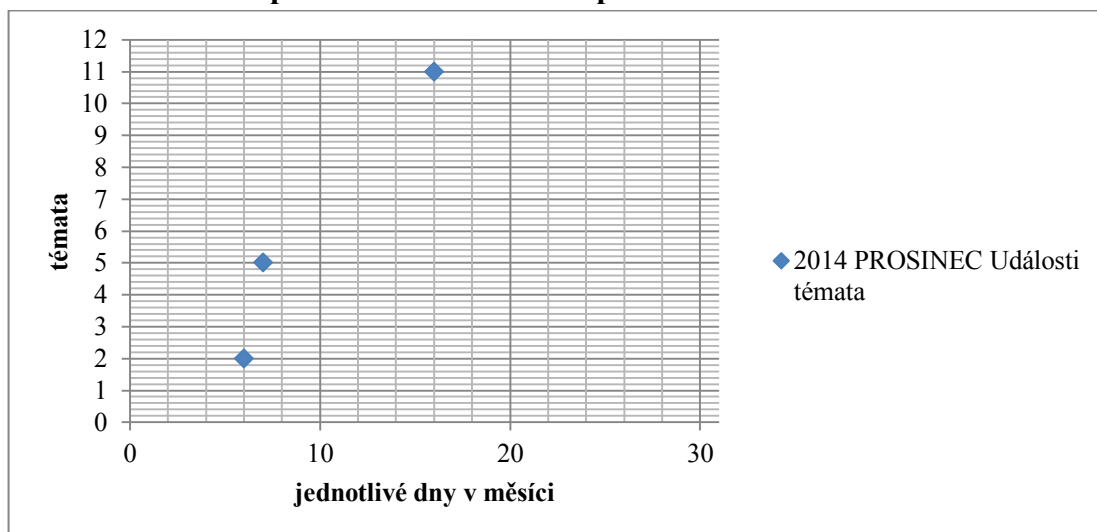
jsme zejména v souladu s obvyklým principem tvorby zpráv pomocí tzv. obrácené pyramidy a jako hlavní téma textu jsme označili to, které zaznělo v úvodní části. V případě výskytu více témat v úvodní části, jsme ještě zohlednili faktor četnosti a důrazu, tedy jsme vybrali takové téma, které se v textu vyskytovalo nejčastěji, případně na něj byl kladen největší důraz. Jejich výskyt jsme zanesli do grafů pomocí čísel zakódovaných dle kódovací knihy. Někdy se mohou témata zobrazená v grafech překrývat z důvodu jejich opakovaného výskytu v jeden den, proto počet bodů v grafu vždy nemusí odpovídat počtu témat uvedeném v textu. Graf zde slouží zejména pro přibližnou ilustraci, jak se obraz migrantů v průběhu sledovaného období proměňoval. Stejně tak je to i u dalších grafů v některých dílčích podkapitolách.

V prvním období bylo tematické zpracování migrace poměrně různorodé. V celkem desíti zprávách se využilo pěti různých témat, a sice *poskytnutí pomoci* (č. 1), *bezpečnostních opatření* (č. 2), *příchodu migrantů* (č. 5), *politického jednání o naložení s migranty* (č.7) a nakonec se zde vyskytly i dva texty zařazené do kategorie *jiné* (č. 11). Z následujících grafů lze vysledovat, jak se témata proměňovala v čase.

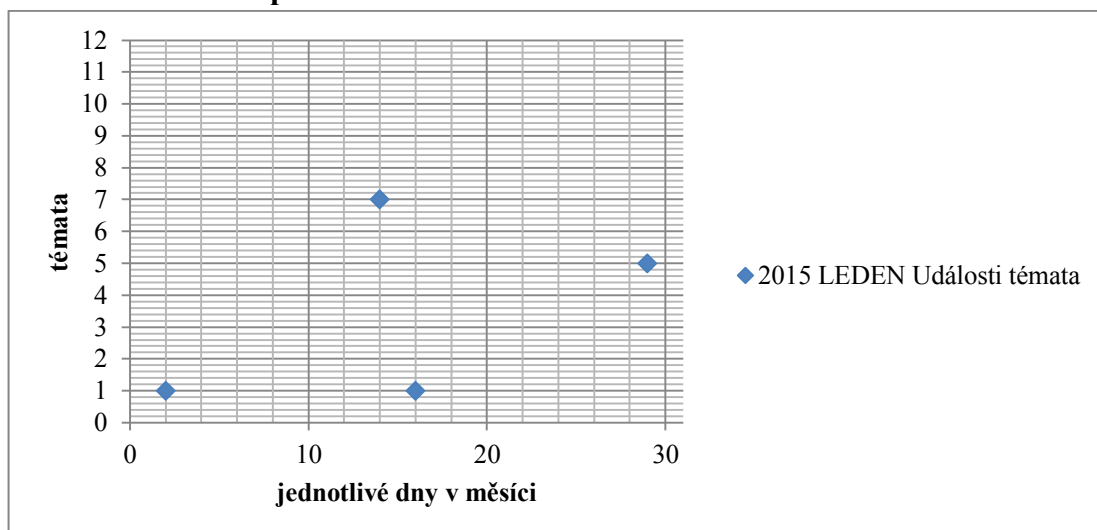
Pro přehlednost přidáme kompletní strukturu tematického rámování dle kódovací knihy ke každému období:

1. Poskytnutí pomoci
2. Bezpečnostní opatření
3. Mezinárodní problém
4. Detenční zařízení, tábor
5. Příchod migrantů
6. Protesty, demonstrace migrantů
7. Politické jednání o naložení s migranty
8. Veřejné mínění
9. Teroristické útoky a jejich následky
10. Vracení migrantů do Turecka/Řecka
11. Jiné

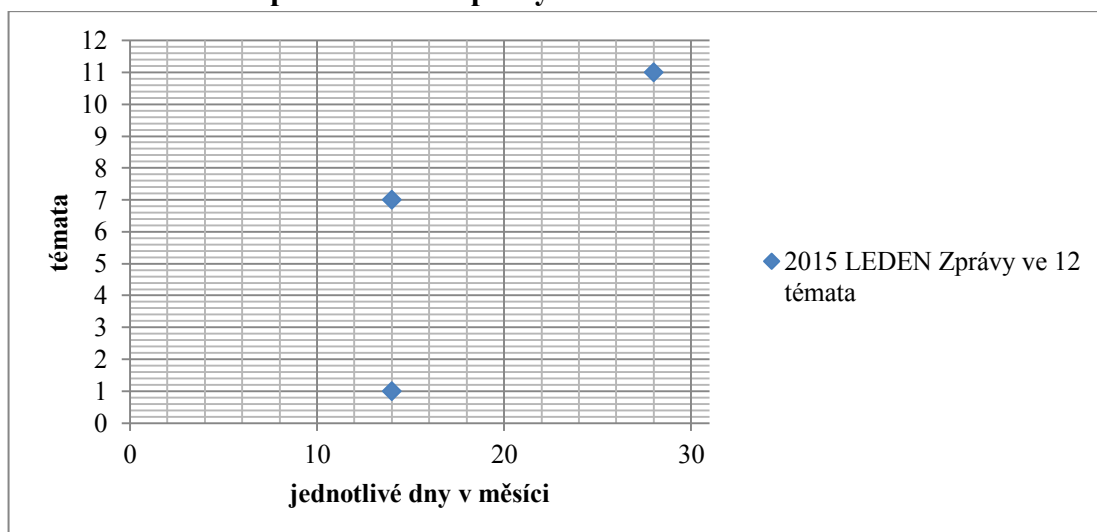
Graf č. 2: Témata zpráv v relaci Události v prosinci 2014

Graf č. 3: Témata zpráv v relaci Události v lednu 2015

Graf č. 4: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 v lednu 2015

V obou relacích dohromady za celé období se nejvíce tematizovala pomoc migrantům, a to ve třech textech, následoval příchod migrantů, politické jednání a jiná témata, každé z nich se vyskytlo dvakrát, potřebu zvýšení bezpečnosti jsme zaznamenali v jednom textu. Zatímco v prosinci se tematizoval hlavně vstup nelegálních migrantů, kteří se vymykali nastaveným pravidlům, a pokusy o jejich zastavení, v lednových *Událostech* už se začalo upozorňovat především na lidi, kteří prchají před válkou a tzv. Islámským státem. Tito uprchlíci opustili své domovy a nyní musí přežívat v provizorních podmínkách uprchlických táborů. Potřebují pomoc, kterou bychom jim měli poskytnout. Velmi podobně migranty v lednu zachycovaly *Zprávy ve 12*. Jasně dominovala potřeba projevit solidaritu vůči lidem, kteří byli donuceni opustit své domovy, následovaná nutností zastavit ty, kteří na ni nárok nemají. Současně s tím lze pozorovat, že útok na Charlie Hebdo, jenž proběhl 7. 1. 2015, neměl ani v jedné relaci žádný negativní vliv na změnu tematické agendy.

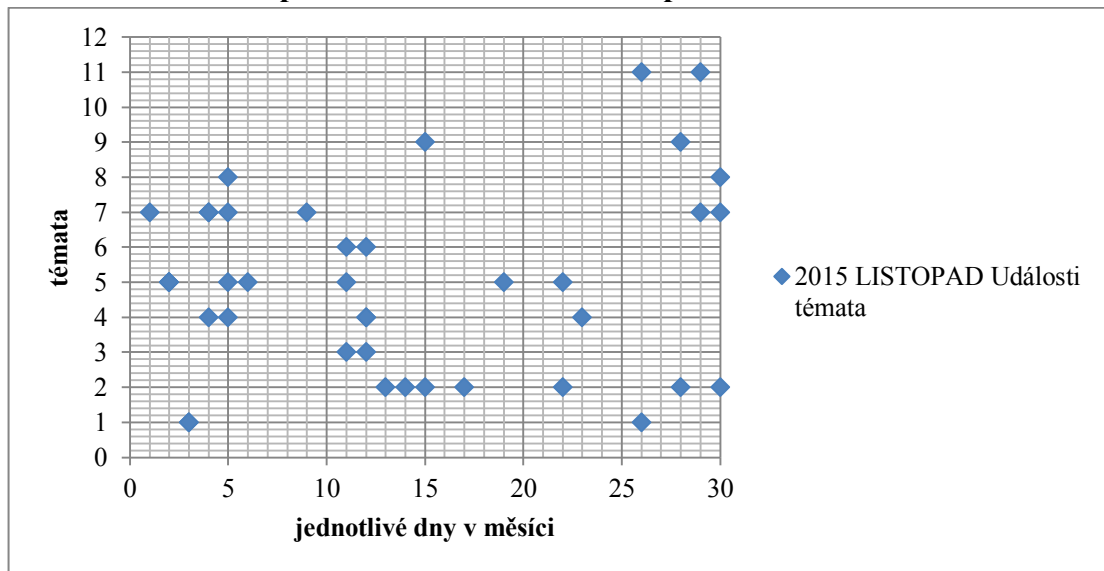
Tematické pokrytí listopadu 2015 bylo rovněž rozmanité jako předtím analyzovaný prosinec a leden. Témata se napříč celým měsícem neustále proměňovala na základě problémů, událostí a okolností odehrávajících se právě v této době, ale i v průběhu celého roku. První půli měsíce v relaci *Události* pokrývalo zejména téma *příchod migrantů* (č. 5), které se do 13. 11. vyskytlo šestkrát a pokrylo tak 26 % z celkového počtu zpráv, následované *politickými jednáními o naložení s migranty* (č. 7), jež se objevily celkem pětkrát a *uprchlickými tábory* (č. 4), o nichž se mluvilo ve čtyřech textech. Naproti tomu od 14. 11. do 30. 11. se nejčastěji vyskytovalo téma *bezpečnostní opatření* (č. 2), jež zabíralo 35 % z celkového počtu témat v mediální agendě. V menší míře pak *příchod migrantů* (č. 5), *politická jednání o naložení s migranty* (č. 7) a *teroristické útoky a jejich následky* (č. 9). Každé z těchto témat se objevilo celkem dvakrát a tvořilo tak vždy 11% pokrytí z celé tematické agendy. Ve *Zprávách ve 12* se tematická agenda před útoky a po nich příliš nelišila. V prvním období se řešil v médiích hlavně problém *protestů, demonstrací migrantů* (č. 6) kvůli jejich zadržení v detenčních zařízeních, který se z celkových čtyř textů objevil dvakrát. V celém měsíci se pak prolínala témata *bezpečnostních opatření* (č. 2) informujících především o stavbě plotu k omezení „přilivu“ migrantů, a *mezinárodního problému* (č. 3).

Opět přidáváme kompletní strukturu tematického rámování:

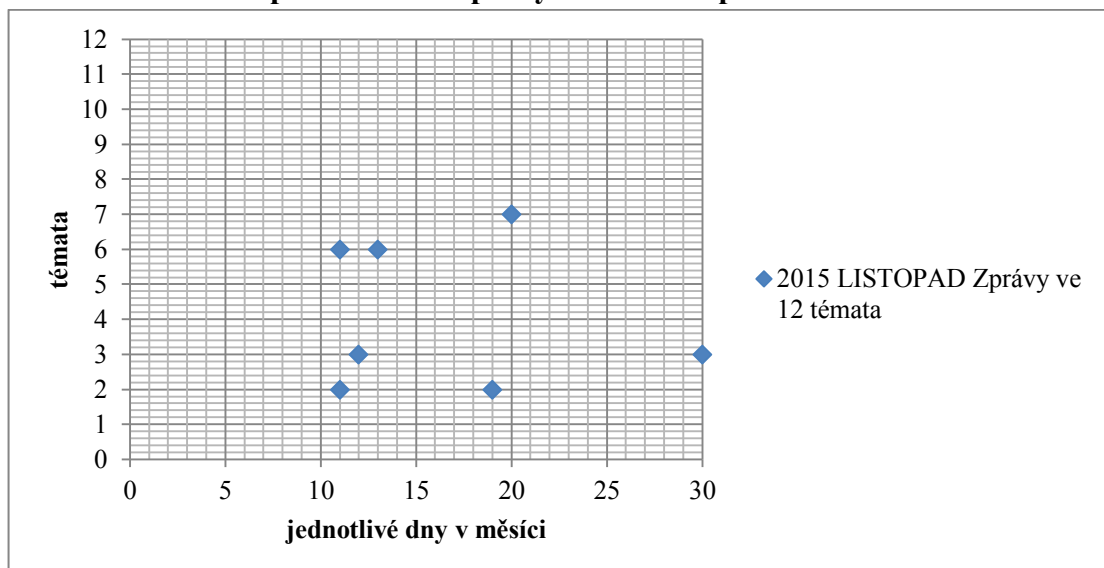
1. Poskytnutí pomoci
2. Bezpečnostní opatření

3. Mezinárodní problém
4. Detenční zařízení, tábor
5. Příchod migrantů
6. Protesty, demonstrace migrantů
7. Politické jednání o naložení s migranty
8. Veřejné mínění
9. Teroristické útoky a jejich následky
10. Vracení migrantů do Turecka/Řecka
11. Jiné

Graf č. 5: Témata zpráv v relaci Události v listopadu 2015

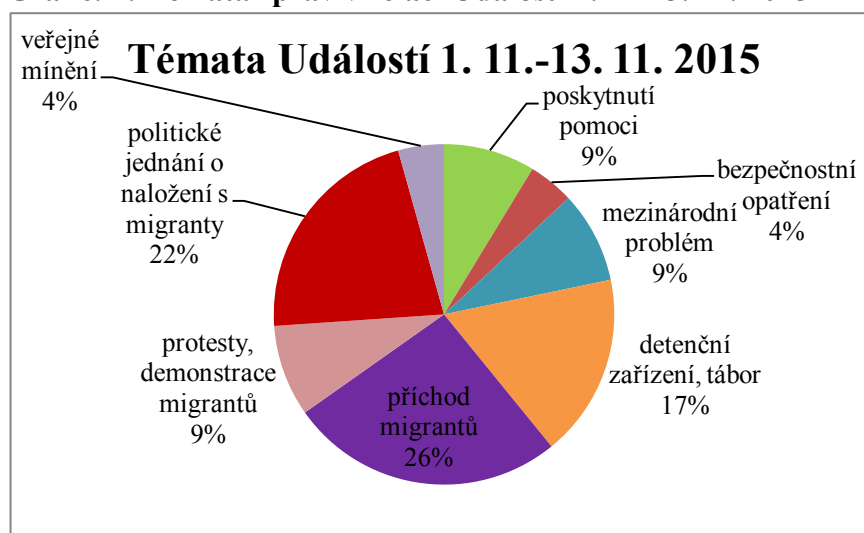
Graf č. 6: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 v listopadu 2015

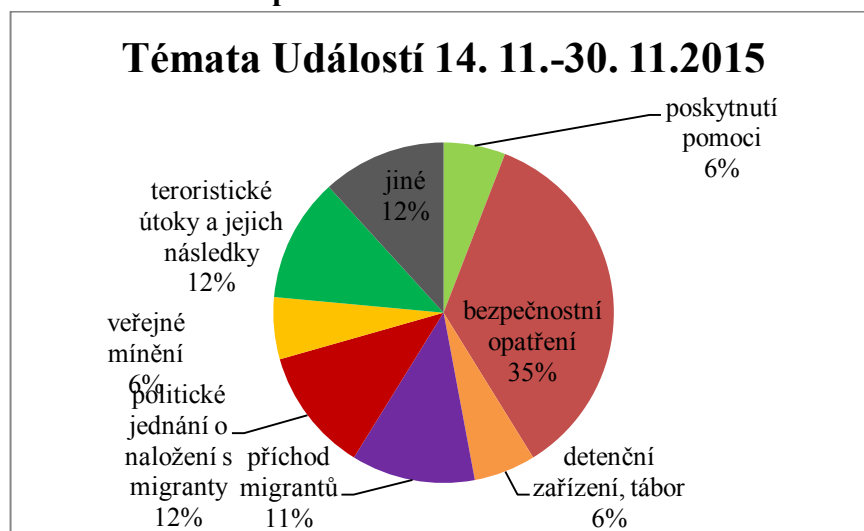
Začátek měsíce charakterizovala nutnost vyrovnávání se s příchodem velkého počtu migrantů. V číslech se mluvilo o lidech, kteří přichází do Evropy, aby zde našli útočiště. Diskutovalo se o přijímání (v případě České republiky nepřijímání) migrantů do zemí Evropské unie, kde by se jim poskytnul azyl. Vyjednávaly se lepší podmínky pro jejich živobytí v uprchlických táborech. Později přišlo také usnesení o finanční pomoci Turecku a africkým státům, z nichž přicházelo nejvíce migrantů.

Dne 13. 11. 2015 ale došlo k odpálení bomb u fotbalového stadionu Stade de France, na ulici Boulevard Voltaire, střelbě před barem Le Carillon a restaurací Le Petit Cambodge, další střelbě u restaurace La Casa Nostra, u restaurace La Belle Équipe a střelbě v koncertním sále Bataclan – to vše ve spojení s „migrační vlnou“ zapříčinilo zásadní změnu v informování o přicházejících migrantech.

Graf č. 7: Témata zpráv v relaci Události 1. 11.-13. 11. 2015

Graf č. 8: Témata zpráv v relaci Události 14. 11.-30. 11. 2015

Od 14. 11. se v *Událostech* začaly vyskytovat zprávy, které upozorňovaly na možnost příchodu atentátníků, kteří spáchali teroristické činy v Paříži, spolu s „migrační vlnou“. Na hranicích se proto začala zvyšovat ochrana a pouštěli se od této doby už jen ti, o kterých se s jistotou vědělo, že přichází z válkou zasažených zemí, což se neobešlo bez dalšího stavění plotu, nyní v Makedonii. I přes neustálé opakování, že s sebou migranti přináší možná bezpečnostní rizika, se snažila ČT1 „vyrovnávat“ jejich obraz zprávami o tom, že některé země i přesto uprchlíky přijímají a poskytují jim azyl a že musíme napomoci zmírnění migrační krize alespoň finančními prostředky, které by jednak měly zajistit lepší podmínky v uprchlických táborech a jednak donutit Turecko, aby migranty v těchto táborech zadrželo. Vidíme tedy jakési vyvažování obrazu migrantů, které spočívá v měřítkách objektivitu, nestrannosti a vyváženosti, jež jsou základním kamenem zpravodajství, jak o tom mluvil Tomáš Trampota (2006) (viz podkapitola 1.1.1).

Závažnost činů se ve zpravodajství ovšem odrážela mnohem intenzivněji. Ozývaly se názory politiků, kdy premiér Bohuslav Sobotka prohlásil bezprostředně po útocích, že „Česká republika měla pravdu, když upozorňovala už dlouhé měsíce na to, že nefunguje ochrana vnější schengenské hranice, že nemáme vůbec přehled o tom, kdo přichází do Evropské unie a za jakým účelem do Evropské unie přichází. To, že řadu měsíců vůbec nefungovala v Řecku jakákoliv registrace uprchlíků, tohle všechno teď samozřejmě může zvyšovat bezpečnostní rizika, která v Evropě cítíme.“⁴ Zazněly ohlasy na teroristické činy i z jedné z největších velmocí, které ovšem prezentoval redaktor ČT Martin Řezníček: „Země, která na uprchlících stojí, teď vzkazuje těm ze Sýrie: Ne, děkujeme. Plánu prezidenta Obamy se vzepřelo sedmadvacet guvernérů. Syřani se prý nedají prověřit. Bezpečnost je důležitější.“⁵ Všechno završila zpráva o průzkumu veřejného mínění odvysílaná ke konci listopadu, v níž se mluvilo o tom, že více než polovina lidí od nynějška vidí přímou spojitost „migrační vlny“ a terorismu a na základě toho by zvýšila jejich prověřování či dokonce migraci úplně zastavila. Zveřejnění průzkumu, jenž se sice objektivně snažil obsáhnout více názorů, jednak odráželo tehdejší náladu ve společnosti, ale jednak ji v ní také takto udržovalo. Z uvedeného vidíme, jak se politická, mediální i veřejná agenda vzájemně ovlivňují a prolínají. To, co zaznělo z úst politiků, se

⁴ Jednání Bezpečnostní rady státu. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (14. 11. 2015). [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

⁵ Rozpolcené Spojené státy. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (17. 11. 2015). [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

nejprve odrazilo v médiích a poté i ve společnosti. Názory veřejnosti, v níž se vlivem nastolování témat zásadním způsobem změnila agenda, se pak prezentovaly v médiích a zároveň tak zpětně opět působily na společnost.

Tohle všechno pouze podpořilo strach, který bychom z migrantů měli mít, protože představují pro celou Evropu, a dokonce i pro Spojené státy, vysoký stupeň ohrožení. Jak lze vidět na grafech č. 7 a č. 8, zásadním způsobem proběhla v relaci *Události* změna agendy mediální, politické i veřejné. Ve zprávách se v první polovině měsíce konstruoval obraz migrantů jako lidí, kteří přichází do Evropy, kde by měli dostat azyl. Po teroristických útocích ovšem téměř okamžitě začala vznikat reprezentace uprchlíků jako obrovské masy, která do Evropy putuje z nepříliš jasných důvodů. Několikrát se ve zpravodajství explicitně i implicitně vyskytla zmínka o možnosti propojení atentátníků a této masy, s níž pravděpodobně do Evropy přišli. A to dalo podnět ke vzniku stereotypu migrantů jako těch, co pro nás představují stejný stupeň hrozby jako terorističtí útočníci.

Jak již upozornili Burešová a Sedláková (2016), řada autorů⁶ zabývajících se zobrazováním muslimů v médiích se odvolává na události z 11. 9. 2001 jako na určitý mezník v reprezentaci islámu a jeho stoupenců. (Burešová, Sedláková, 2016, s. 284) Tehdy, stejně jako v námi zkoumaném období, se odehrál teroristický útok spáchaný muslimy. Ode dne 11. 9. 2001 se začalo měnit nazírání na vyznavače islámu, protože jsme si uvědomili, že odteď mohou znamenat teroristickou hrozbu. Teroristé, kteří stáli za útoky v Paříži, byli rovněž muslimové, z nichž někteří navíc přišli společně s „migrační vlnou“. Mediální obraz migrantů jakožto většinových muslimů, kteří mohou představovat potenciální hrozbu terorismu, se proto ode dne 13. 11. 2015 podobně jako v roce 2001 zásadním způsobem proměňoval.

V březnu 2016 tvořila před bruselskými útoky dne 22. 3. 2016 v *Událostech* nejprve agendu témata *příchod migrantů* (č. 5), zmíněné celkem šestkrát, kategorie *jiné* (č. 11) tematizovaná pětkrát a téma *politického jednání o migrantech* (č. 7), celkem třikrát. Ve *Zprávách ve 12* dominovalo zajištění *bezpečnostních opatření* (č. 2) a *politická jednání o naložení s migranty* (č. 7), obě zmíněné třikrát z celkem devíti zpráv.

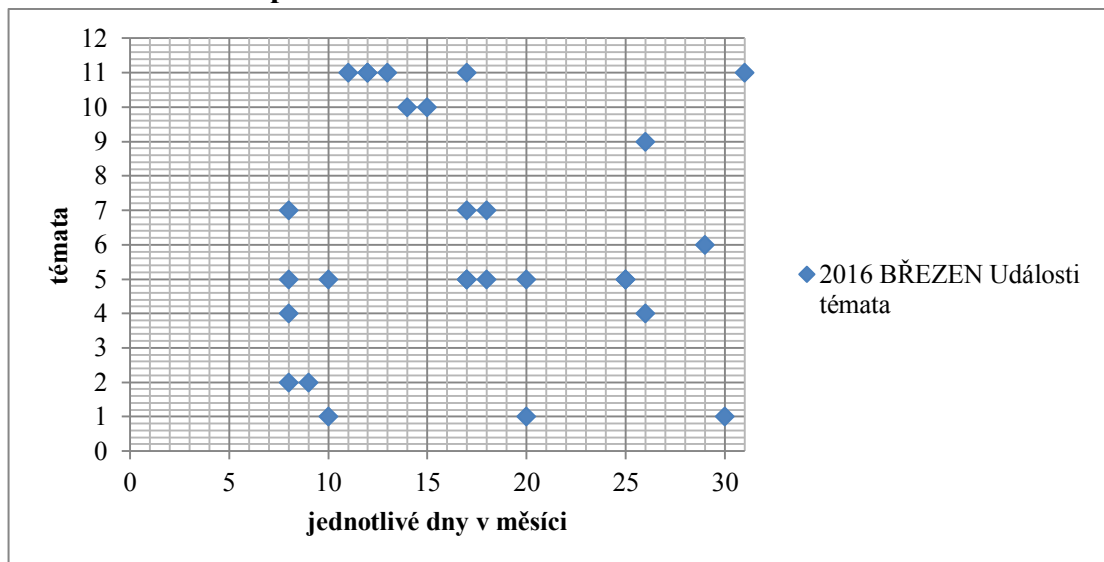
Kompletní struktura tematického rámování:

1. Poskytnutí pomoci

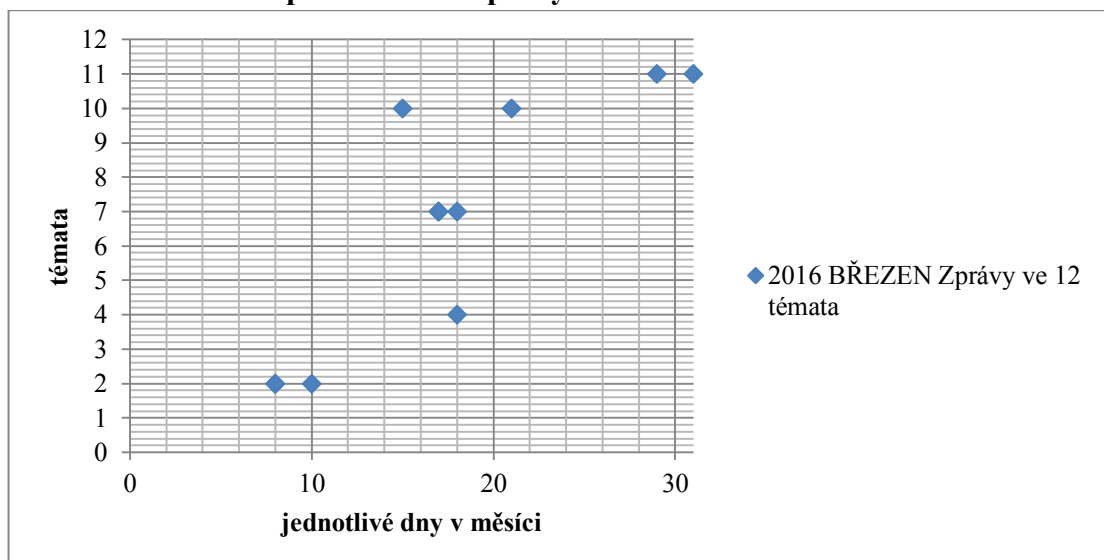
⁶ Z českých autorů například Miloš Mendel, Bronislav Ostránský a Tomáš Rataj, kteří společně napsali knihu *Islám v srdci Evropy. Ze zahraničních pak třeba John E. Richardson.*

2. Bezpečnostní opatření
3. Mezinárodní problém
4. Detenční zařízení, tábor
5. Příchod migrantů
6. Protesty, demonstrace migrantů
7. Politické jednání o naložení s migranty
8. Veřejné mínění
9. Teroristické útoky a jejich následky
10. Vracení migrantů do Turecka/Řecka
11. Jiné

Graf č. 9: Témata zpráv v relaci Události březen 2016

Graf č. 10: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 březen 2016

Březnové *Události* do 21. 3. zahrnovaly zprávy informující o stálém příchodu migrantů, který se ovšem zejména na řecko-makedonské hranici pokusili zastavit úplným uzavřením cesty do Evropy. Většina příchozích pak byla nucena zůstat v uprchlickém táboře v řecké Idomeni, což se neobešlo bez protestů migrantů. Na případné selhání ochrany schengenského prostoru na řecko-makedonské hranici se začala připravovat i česká policie, která vyjela cvičit na případný příchod migrantů do oblasti rakouských hranic. Situaci se snažila řešit Evropská unie tím, že uzavřela dohodu s Tureckem o vracení ilegálních migrantů z Řecka a výměnou by přebírala syrské uprchlíky z Turecka s právem na azyl.

Všechny zmíněné tematické okruhy, jimž se *Události* věnovaly, prezentovaly migranty jako problém, s nímž se musíme vypořádat a budeme na to muset vynaložit značné množství peněz. Na druhé straně se ve zprávách objevovala i tematika lidských práv, jež se migrantům ubírají. Jsou na ně páhány útoky a obchoduje se s nimi jako se zbožím, a pokud chceme vůči nim projevit solidárnost, musíme jednání s nimi změnit. Solidaritu pak Česká republika projevila křesťanským uprchlíkům z Iráku, které po domluvě s Nadačním fondem Generace 21 přizvala do vlasti sama vláda. Dobrovolné přijetí uprchlíků vzbudilo po dosavadních odmítavých postojích rozruch. Česko přijalo irácké uprchlíky, což ale ve většině případů nezbudilo odmítavé reakce právě proto, že šlo o křesťany, kteří nám jsou kulturně daleko bližší než muslimové, kteří ze zemí Blízkého východu většinou přichází. Ve *Zprávách ve 12* se texty věnovaly především možností, jak omezit příchod uprchlíků, což v mnoha případech bylo prezentováno z hlediska politiků jednajících o tomto tématu. Navrhovali především zvýšenou kontrolu hranic a deportaci nelegálních migrantů do Turecka.

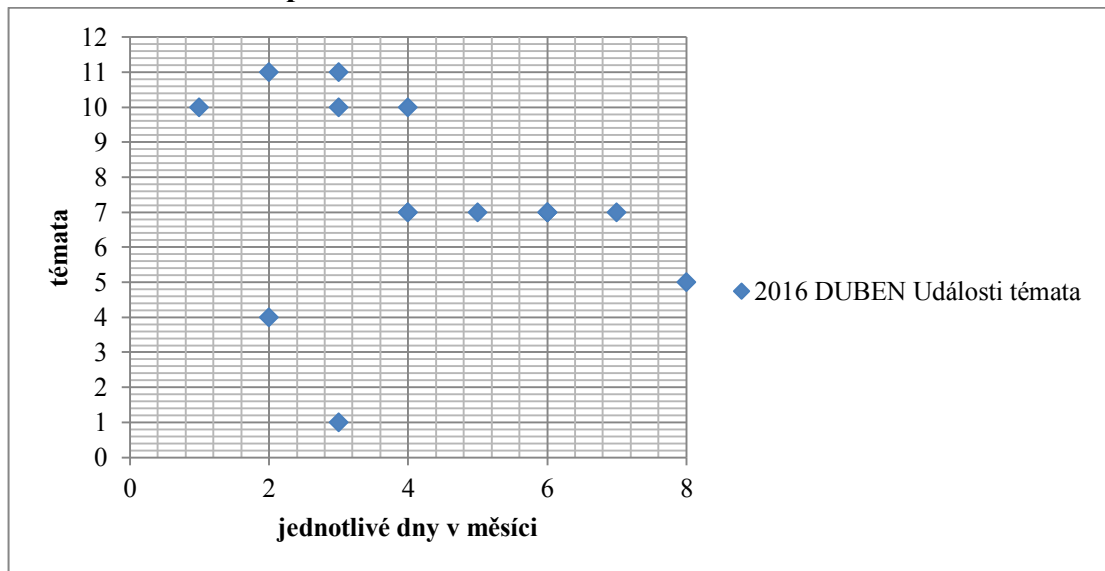
Březnové zprávy v relaci *Události* uvedené po útocích nevykazovaly výrazné preferování určitých témat. V dubnu již jasně převážilo téma *politických jednání o naložení s migranty* (č. 7), které se vyskytlo sedmkrát z celkových patnácti zpráv. Následovaly zprávy informující o *vracení migrantů do Turecka* (č. 10) na základě jeho dohody s Evropskou unií. Ve *Zprávách ve 12* se podobně jako v *Událostech* nejčastěji tematizovalo *politické jednání o naložení s migranty* (č. 7) a *vracení migrantů do Turecka* (č. 10) a navíc ještě *příchod migrantů* (č. 5).

Kompletní struktura tematického rámování:

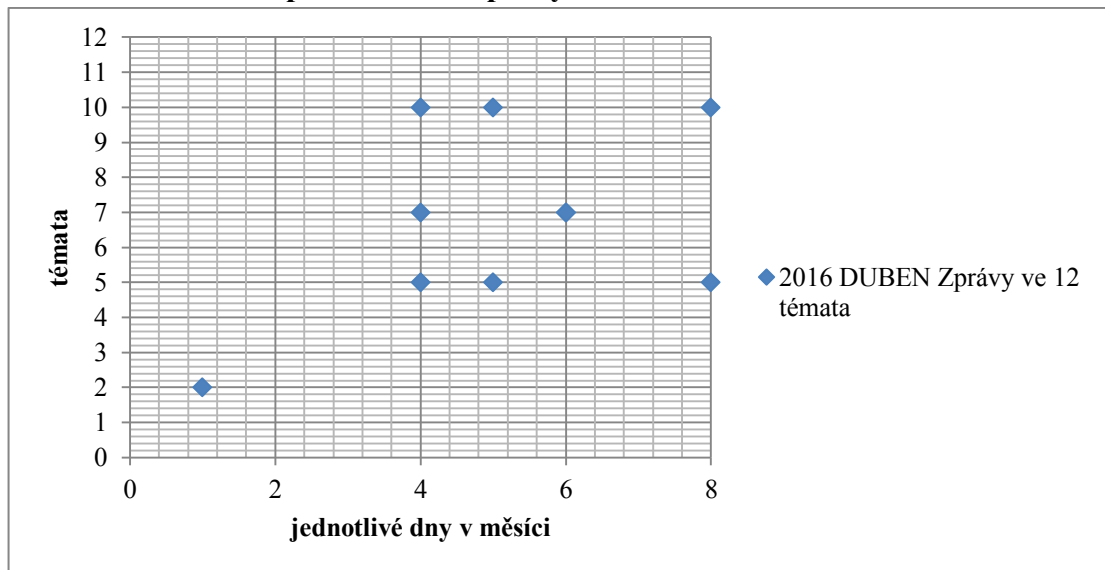
1. Poskytnutí pomoci
2. Bezpečnostní opatření

3. Mezinárodní problém
4. Detenční zařízení, tábor
5. Příchod migrantů
6. Protesty, demonstrace migrantů
7. Politické jednání o naložení s migranty
8. Veřejné mínění
9. Teroristické útoky a jejich následky
10. Vracení migrantů do Turecka/Řecka
11. Jiné

Graf č. 11: Témata zpráv v relaci Události duben 2016

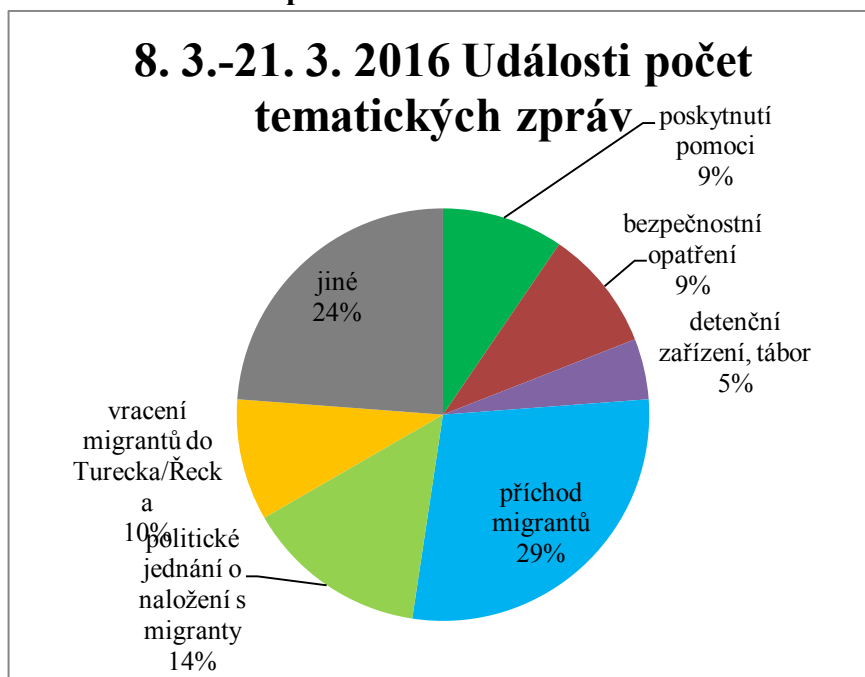

Graf č. 12: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 duben 2016

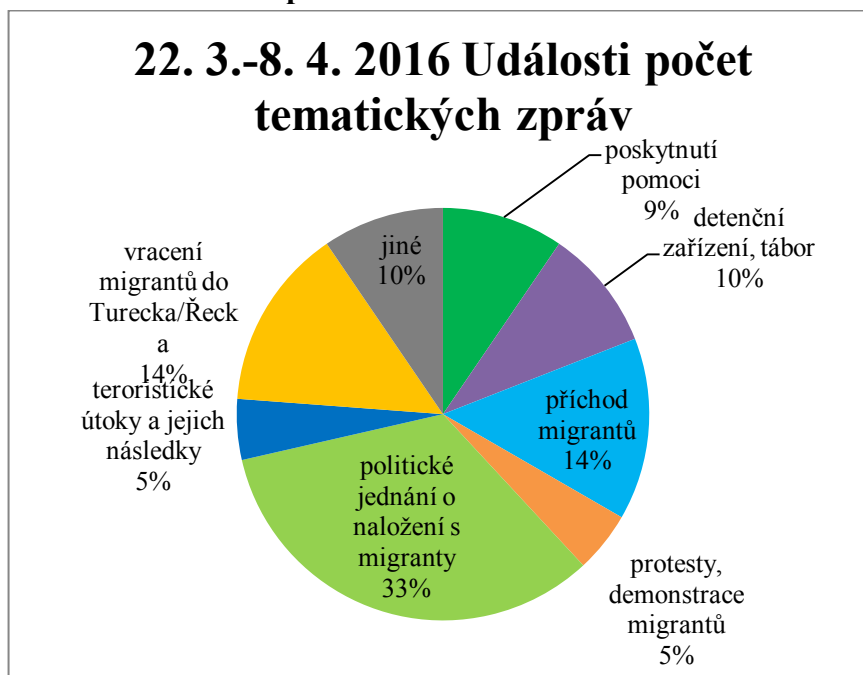

Po teroristických útocích v Bruselu, kdy došlo na bruselském letišti Zaventem a na stanici metra Maelbeek ke třem explozím, se ve zbytku březnových zpráv zčásti informování o migrantech proměnilo, ale ve většině případů nešlo o spojování atentátníků s migranty. Místo toho se v *Událostech* zvyšovalo poukazování na nespokojenost migrantů s podmínkami, v nichž musí žít, ve *Zprávách ve 12* pak i jejich neochota se integrovat do systému, v němž se právě nacházejí. V *Událostech* se objevila také zmínka o tom, že právě pro tyto důvody mohou nově příchozí migranti být snadno zmanipulovatelní džihádisty, kteří se je snaží verbovat do svých řad. Opět se tedy setkáváme s prezentací migrantů jako potenciální hrozby. V tomto případě ovšem ne proto, že se mezi nimi mohou skrývat radikální islamisté, ale proto, že se může kdokoli z toho obrovského množství lidí, které už v Evropě je, radikálními islamisty stát. Zvláštní přitom je, že se ve zpravodajství v námi zkoumaných textech nevyskytlo spojení bruselských atentátníků a teroristů z listopadových útoků v Paříži, případně jejich příchod s „migrační vlnou“, a to i přesto, že tohle spojení zjevně existovalo.

Graf č. 13: Témata zpráv v relaci Události 8. 3.-21. 3. 2016

Graf č. 14: Témata zpráv v relaci Události 22. 3.-8. 4. 2016

V dubnových *Událostech* se střídala zejména dvě témata, a sice odchod iráckých křesťanských uprchlíků, kteří původně požádali o azyl v České republice, ale poté odjeli do Německa, a úspěšné plnění dohody Evropské unie s Tureckem o vracení ilegálních migrantů. Případ iráckých uprchlíků prakticky zastínil jakékoli informování o postupech při řešení migrační krize a omezil jej pouze na zprávy o vracení migrantů do Turecka. Uprchlíci z Iráku odmítli původní žádost o azyl v Česku, který byla česká vláda ochotná schválit i přes dosavadní odmítání příchodu migrantů, a odcestovali do Německa, kde měli údajně rodinu a chtěli nově požádat o azyl zde. Tento čin vyvolal velice negativní reakce u českých politiků. Ministr vnitra Milan Chovanec, který o uprchlících nejvíce vyjednával s německou vládou, několik dní po jejich odchodu prohlásil, že „Tady vidíme v přímém přenosu, že (kvóty) fungovat nemůžou, protože ti lidé nechtějí zůstat na území státu, kde by měli zůstat.“⁷ Později se k němu přidali i další politici, třeba ministr financí Andrej Babiš nebo premiér Bohuslav Sobotka. Takové odmítavé reakce pouze podporují celkové odmítání jakýchkoli jiných uprchlíků, kteří se do naší země budou chtít dostat, což se může tímto způsobem odrazit i ve veřejné agendě. Nicméně, ač byla medializována spíše tato událost, v jedné zprávě ze 6. 4. se přece jen při diskuzi o modifikaci azylového systému zmínila opět spojitost mezi migranty a teroristy, kteří do Evropy

⁷ Osud křesťanských uprchlíků. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (6. 4. 2016). [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

přišli s „migrační vlnou“ a útočili v listopadu 2015 v Paříži. Ve *Zprávách ve 12* se opakovala sdělení o vracení nelegálních migrantů do Turecka a následném přebrání syrských uprchlíků z Turecka. Padla ovšem i zmínka o iráckých křesťanech, jejichž případ pouze utvrdil české stanovisko v odmítání kvót.

Tematická agenda zpráv se sice oproti březnu proměnila, ovšem z velké části nešlo o změnu na základě proběhnuvších teroristických útoků, nýbrž kvůli špatným zkušenostem s iráckými uprchlíky. Vzhledem k opakujícím se tématům nemůžeme konstatovat jako po listopadových útocích, že byli migranti v druhém období reprezentováni převážně ve stereotypu hrozby, která měla a v budoucnu ještě může mít za následek spáchání teroristických útoků. Místo toho jsme zaznamenali, že se obraz migrantů změnil ve stereotyp lidí, kteří si nezaslouží naši pomoc.

Co se týče informování relace *Události* naproti informování relace *Zprávy ve 12*, bylo často podobné. V prosinci 2014 a lednu 2015 se tematicky obě relace prakticky shodovaly. V listopadu 2015 se rozložení témat mírně pozměnilo. Zatímco *Události* vysílaly nejprve zprávy o příchodu migrantů, politických jednáních a uprchlických táborech a poté zejména o bezpečnostních opatřeních, *Zprávy ve 12* se v celém období věnovaly především informování o protestech migrantů, bezpečnostních opatřeních a migračních problémech jako mezinárodním problému. Spíše než zpravování o zcela jiných tématech, a tedy i událostech, lze v této odlišnosti vidět spíše vzájemné doplňování toho, co je v druhé relaci rozebíráno z trochu jiného pohledu či co v ní chybí. V březnu a dubnu 2016 se témata podobně jako v prvním zkoumaném období takřka shodovala, pouze v okruhu politických jednání se v *Událostech* spíše jednalo o konkrétních iráckých uprchlících a ve *Zprávách ve 12* obecně o migračních problémech přicházejících do Evropy.

3.2.3 Atributy spojované s migranty

S určitými jevy se spojují určité popisující atributy. V tomto případě mluvíme o framingu atributů, kdy se některým objektům a událostem přiřazují charakteristické vlastnosti (viz podkapitola 1.3). Ty mohou v kontextu vyjadřovat pozitivní či negativní hodnocení, nebo dokonce přijetí či odmítnutí daného objektu nebo události.

Důležité je, že v souladu s teorií framingu média vybírají a zdůrazňují pouze některé atributy, čímž prakticky konstruují realitu. Pokud se tak děje opakovaně, může vznikat vykonstruovaná ustálená reprezentace a následně stereotypizování zobrazeného jevu.

V této podkapitole budeme hledat odpověď na dílčí výzkumnou otázku: *Vznikaly při reprezentaci migrantů opakovaným spojováním s určitými atributy stereotypy, které se proměňovaly v souvislosti s útoky?* Abychom získali požadované výsledky, postupovali jsme následovně. Michal Tkaczyk, Pavel Pospěch a Jakub Macek si ve své *Analýze mediálního pokrytí uprchlické krize* všimli, že byli migranti nejčastěji prezentováni ve stereotypch administrativní záležitosti, objektu policejní činnosti, příjemců potřebujících pomoc, bezpečnostní hrozby a obětí tragické události. Vymezili jsme tedy obdobné kategorie, které chápeme jako atributy, a navíc přidali ještě některé vztahující se k problému teroristických útoků. Tyto atributy jsme vyhledávali zpravidla na základě opakujících se klíčových slov. Přesvědčili jsme se o tom, že se proces opakovaného stereotypizování ve sledovaných relacích objevuje stejně jako v jejich analýze a zároveň jsme vysledovali, jestli se stereotypní zobrazování ve spojitosti s danými atributy změnilo po teroristických činech. Vyhledávání atributů jsme opět jako u předchozích zkoumaných jednotek číslovali dle kódovací knihy a podle toho také budou vyobrazeny v grafech.

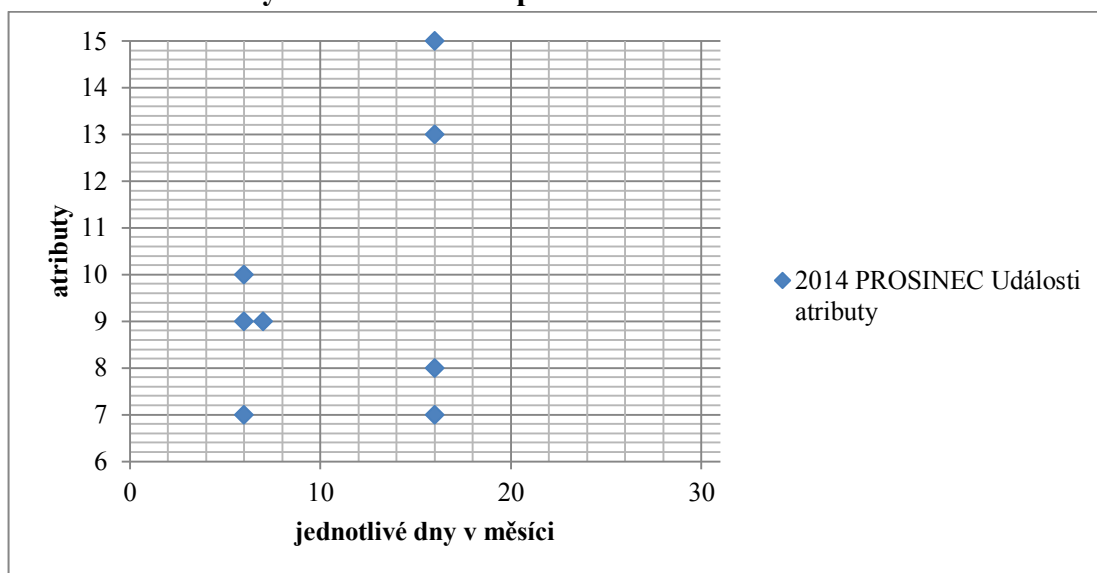
Prosinec v roce 2014 zahrnující v relaci *Události* celkem tři zkoumané zprávy obsahoval osm atributů přiřazovaných migrantům. Nejvíce se vyskytovaly atributy *migrantů potřebující pomoc* (č. 7) a *původ migrantů* (č. 9), a to celkem dvakrát. Vždy jednou jsme pak zaznamenali zobrazení *migrantů jako muslimů* (č. 8), *ilegálních migrantů* (č. 10) a v souvislosti s *radikalismem, extremismem* (č. 13) a *hrozbou, nebezpečím* (č. 15). Ještě začátkem ledna se pak některé ze jmenovaných charakteristik opakovaly – *migranti potřebující pomoc* (č. 7), *původ migrantů* (č. 9), *ilegální migranti* (č. 10) a *hrozba, nebezpečí* (č. 15). Od 7. 1. se v *Událostech* vedle označení migranti stavěly jako předtím nejčastěji atributy *migranti potřebující pomoc* (č. 7) a *původ migrantů* (č. 9) následované *migranty prchajícími před válkou* (č. 6), *ilegálními migranty* (č. 10) a *hrozbou, nebezpečím* (č. 15). Poprvé se setkáváme i se zmínkou o *Islámském státu* (č. 14) a *teroristech mezi migranty* (č. 12).

Pro přehlednost přikládáme strukturu atributů dle kódovací knihy ke každému období:

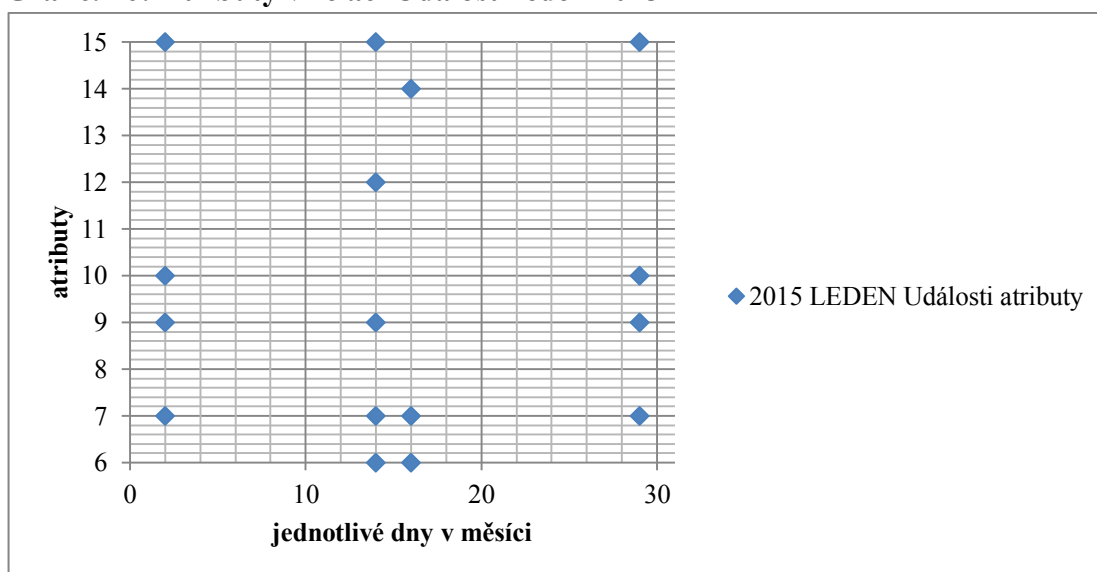
6. Migranti prchající před válkou

7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové
9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 15: Atributy v relaci Události prosinec 2014

Graf č. 16: Atributy v relaci Události leden 2015

Pro obě období je příznačný výskyt atributu migrantů potřebujících pomoc a původu migrantů a zároveň migrantů znamenajících možnou hrozbu. Pro nás je důležitá kategorie teroristé mezi migranty, jež se v relaci objevila v jednom příspěvku po útoku na redakci časopisu. Ministr životního prostředí Richard Brabec možnost proniknutí teroristů do „uprchlické vlny“ sice spíše naznačuje a explicitně nepotvrzuje, ale dle našeho názoru dostatečně natolik, abychom v jeho výroku mohli identifikovat výskyt zmíněné kategorie. Na otázku, proč by chtěl odložit poskytnutí azylu několika syrským rodinám mířícím do Česka, které schválila vláda, odpověděl: „Z důvodu toho, že si myslím, že se ta situace zásadně mění a netýká se jenom pařížského atentátu.“⁸

Nejčastěji zmiňované atributy – migranti, kteří potřebují pomoc, a jejich původ – před útoky odkazují k lidem, kteří prchají ze zemí, kde zuří válka, a proto bychom jim měli pomoci. Po útocích se stanovisko v prvním případě opakovaného výskytu (14. 1.) nezměnilo, ale v druhém případě (29. 1.) se již mluvilo o osobách, které přichází z často muslimských zemí a my nevíme, za jakým účelem. Policejní prezident Tomáš Tuhý to potvrdil prohlášením: „My samozřejmě nemůžeme vyloučit jakýkoliv záměr, s kterým přichází do Evropy.“⁹ Jestliže někdo v médiích naznačí možnost, že sem migranti mohou přicházet i za jiným účelem než kvůli jim hrozící smrti v jejich rodné vlasti, a tento záměr může být pro nás Evropany třeba i ohrožující na životech, snadno tímto způsobem rozšíří mezi veřejností strach a odstup od těchto jedinců. Zvláště, když to prohlásí nejdříve postavený člověk z řad, které jsou charakterizovány heslem „pomáhat a chránit“ občany našeho národa.

Ve *Zprávách ve 12* se setkáváme rovněž nejvíce s atributy *migranti potřebující pomoc* (č. 7) a *původ migrantů* (č. 9), každé se objevující třikrát, tedy ve všech textech. Dvakrát se vyskytlo v textech spojení s *radikalismem, extremismem* (č. 13), vždy jednou pak *migranti prchající před válkou* (č. 6), *migranti jako muslimové* (č. 8), *Islámský stát* (č. 14) a *hrozba, nebezpečí* (č. 15).

Kompletní struktura atributů:

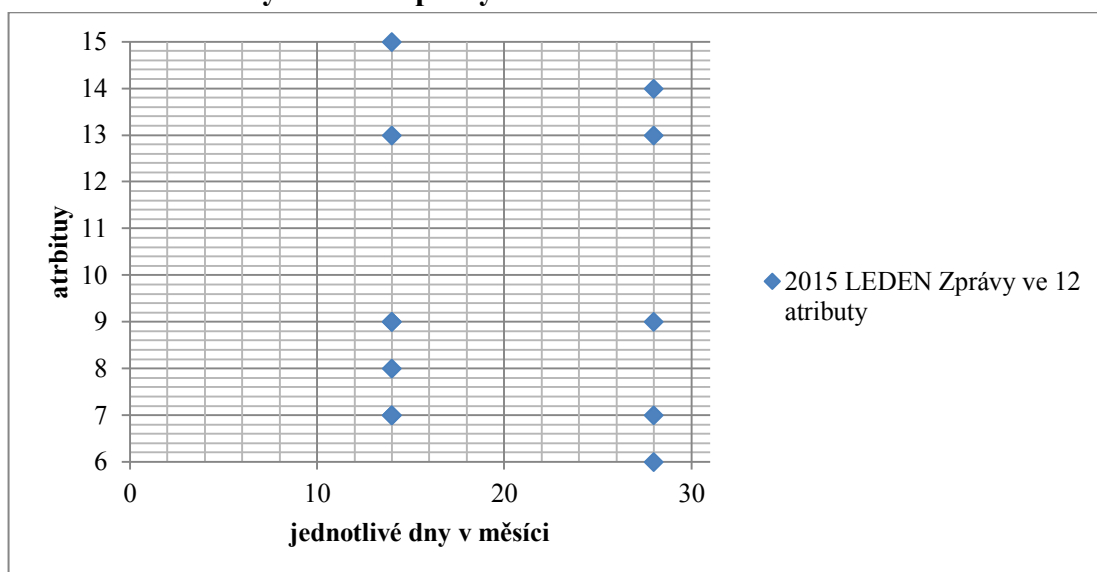
6. Migranti prchající před válkou
7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové

⁸ Spor o azyl pro uprchlíky. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (14. 1. 2015). [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

⁹ Nelegálně v České republice. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (29. 1. 2015). [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 17: Atributy v relaci Zprávy ve 12 leden 2015

První zkoumané zprávy pocházejí ze 14. 1., můžeme tedy předpokládat, že atributy s negativním významem, tedy radikalismus, muslimové, Islámský stát a hrozba, jež se v textech vyskytly, vyjadřují stejně zabarvený význam i vůči migrantům, což potvrzuje redaktor ČT Tomáš Drahoňovský. Ten dokonce připouští, že by do České republiky mohl s migranty přijít „nebezpečný muslimský radikál“¹⁰, pokud nebudou důkladně prověřeni bezpečnostními složkami. Utváří tak kategorii, do níž současně zařazuje nebezpečí, muslimy a radikály. Není pravidlem, aby ten, kdo je radikál a představuje nebezpečí, byl zároveň muslim. Sám muslim nemusí být ani radikál a nemusí ani představovat žádné nebezpečí. A muslim, který představuje nebezpečí, nemusí být nutně radikál. Vlivem negativních zkušeností, kdy je spáchán teroristický čin, se jednotlivé hranice těchto jevů stírají. V tomto případě redaktor upozornil na možné nebezpečí ze strany odlišné kultury využitím všech patřičných

¹⁰ Vláda schválila azyl syrským uprchlíkům. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (14. 1. 2015). [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

pojmenovacích prostředků a popsal tak migranty jako lidi skutečně znamenající potenciální hrozbu. V ostatních případech byly atributy primárně vyvolávající negativní význam užity v situacích, kdy se mluvilo o tom, před čím migranti prchají. U těchto zbylých textů odvysílaných ve *Zprávách ve 12* v tomto období nedošlo tedy k proměně obrazu migrantů po útoku tak, že by se ve zprávách začaly užívat negativní atributy ve smyslu také negativním.

Po útoku na redakci Charlie Hebdo se obraz migrantů ve spojení s odlišnými atributy částečně změnil. Vznikala nová kolokační spojení migrantů a nebezpečí, muslimů a radikálů, která v kontextu většinou nabývala negativních významů. Kromě toho se objevilo spojení s tzv. Islámským státem, jež ovšem v tomto případě naznamenalo negativní zobrazení migrantů jako těch, kteří mezi sebou schovávají osoby z tzv. Islámského státu. Vlivem teroristických útoků jsme tedy zaznamenali stereotypní zobrazení migrantů jako muslimů, mezi nimiž se ukrývají radikálové, a tak jsou pro nás všichni jako masa lidí nebezpeční, můžeme tedy říct, že byl framing atributů využit k nastolení agendy.

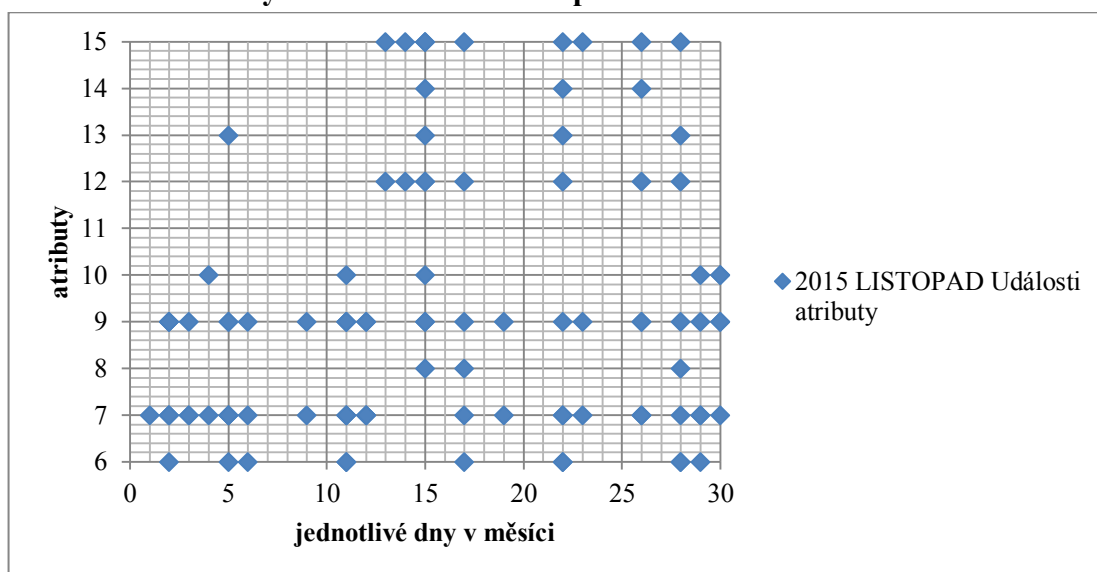
Od 1. 11. do 13. 11. se v *Událostech* z celkem 23 zpráv ponejvíce objevovaly atributy *migranti potřebující pomoc* (č. 7), a to dohromady osmnáctkrát, *původ migrantů* (č. 9) třináctkrát, v menším množství *migranti prchající před válkou* (č. 6), a to pětkrát, *ilegální migranti* (č. 10) dvakrát a *teroristé mezi migranty* (č. 12), *radikalismus, extremismus* (č. 13) a *hrozba, nebezpečí* (č. 15) vždy jednou. V druhé polovině měsíce se v čele držely stále stejné dva atributy (č. 7 a 9) jako v první části, výrazněji se ale projevíly také atributy, které se dosud nevyskytly nebo byly upozaděné. Od 14. 11. do 30. 11. se v 17 textech „uprchlická vlna“ nejčastěji pojila s *původem migrantů* (č. 9), celkem dvanáctkrát, jedenáctkrát s *migranty potřebujícími pomoc* (č. 7). Následující seznam atributů se od těch zmíněných v předchozích dvou týdnech podstatně liší. Osmkrát byli migranti spojováni s *hrozbou, nebezpečím* (č. 15), sedmkrát s *teroristy mezi migranty* (č. 12), šestkrát s *migranty prchajícími před válkou* (č. 6), čtyřikrát s *ilegálními migranty* (č. 10) a nakonec vždy třikrát s *migranty jako muslimy* (č. 8), *radikalismem, extremismem* (č. 13) a *Islámským státem* (č. 14).

Kompletní struktura atributů:

6. Migranti prchající před válkou
7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové

9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 18: Atributy v relaci Události listopad 2015

I když vidíme značný posun v kolokacích před útoky a po nich, zvláštní postavení zde mají přívlastky potřeby pomoci a původu migrujících, které v obou případech dominují v četnosti výskytu. Otázkou je, zda jejich opakování v první polovině měsíce má stejný význam jako v polovině druhé. Do 13. 11. se ve většině případů tyto dva atributy objevovaly společně ve stejném textu. Pomocí se rozumí její poskytování v táborech či žádání migrantů o poskytnutí azylu. Jejich původ zde hrál roli především k přímému označení či alespoň naznačení, že jde o lidi prchající před válkou, nebo k naznání, že tito lidé ušli dlouhou cestu z dalekých zemí a doufali, že najdou v bezpečných zemích Evropy pomoc. Několik dní po pařížských atentátech se objevily zprávy hovořící o uprchlících pocházejících ze zemí Blízkého východu, atribut pomoci ale zmíněn nebyl. Sýrie se stala nikoli zemí, kde se vedou boje, a odkud proto musí prchat lidé, nýbrž státem, z něhož k nám proudí teroristé a nelegální běženci. Od 17. 11. se opět začalo kromě původu migrantů mluvit i o pomoci, kterou potřebují. Jejich původ však stále zůstával ve spojení také s původem

teroristů nebo novým omezením, které od této doby vylučuje některé země z možnosti poskytnutí azylu. Pouze ve dvou zprávách na konci listopadu, kdy se oba atributy vyskytly společně, se *Události* obrátily zpět k informování o poskytnutí pomoci lidem z válkou zmítaných zemí, kteří ji potřebují.

Zprávy o nelegálních migrantech se ve druhé polovině zdvojnásobily ze dvou zpráv na čtyři. Vzhledem k celkovému počtu zpráv tato čísla nejsou příliš vysoká, takže nepředpokládáme, že tohle navýšení mohlo jakkoli ovlivnit vnímání vstupu migrantů ilegální cestou jako čím dál častější způsob jejich příchodu. Přívlastek ekonomický migrant řečen explicitně jsme v textech v tomto období nenašli. Ale ve dvou sděleních ze 6. 11. a 30. 11. se mluvilo o tom, že si migranti chtějí zajistit lepší budoucnost nebo život. Taková informace může mít dva významy, a sice zajistit si lepší budoucnost v zemi, kde se neválčí, anebo si zařídit lepší život tím, že přijdu do země, kde budu ekonomicky lépe zajištěn. Ani jeden z nich v žádném ze dvou textů není z kontextu rozpoznatelný, přitom je zásadně důležitý pro vnímání migrantů – pozitivně jako lidí prchajících před válkou, negativně jako masy lidí, která se na Evropě a na Evropanech chce přizivit.

Do 13. 11. nepocítovali v *Událostech* potřebu upozorňovat na to, že většina migrantů přicházejících do Evropy je muslimského vyznání. V následujících dvou týdnech se tento fakt objevil ve zprávách hned třikrát. Vždy když se konstruoval obraz migrantů jako muslimů, zahrnoval kontext i zmínku o teroristech. Muslimové byli označováni za nebezpečné – všichni z atentátníků byli muslimové, všichni muslimové tedy mohou být potenciální nebezpeční atentátníci. Jejich náboženské vyznání je vymezováno vůči typicky evropskému náboženství. Vidíme praktické užití van Dijkova modelu *my versus oni*. (viz Trampota, 2006, s. 170) Důraz je kladen na jejich odlišnost, když se o nich mluví jako o muslimské komunitě, tedy o jakémsi společenství fungujícím vedle nás, nikoli s námi. V důsledku teroristického činu spáchaného muslimy se tak vytrácí prostor pro vnímání odlišné kultury jako obohacujícího prvku pro naši kulturu a zůstává jen potřeba bránit se proti tomu, co je pro nás cizí, a proto pravděpodobně i nebezpečné.

Přívlastky *teroristé mezi migranty, radikalismus, extremismus, Islámský stát a hrozba, nebezpečí* se do 13. 11. v mediovaných textech objevovaly minimálně nebo vůbec. Radikalismus byl zmíněn pouze jednou v souvislosti s tím, před čím migranti prchají. Možnost příchodu teroristů s migranty znamenající možnou hrozbu byla naznačena den před pařížskými útoky. Nebylo přitom výslovně řečeno, že teroristé

by mohli přijít s „migrační vlnou“, ale že může být kvůli klimatickému summitu, na němž se sjede na osmdesát hlav států a delegací ze sto šedesáti zemí, spáchán teroristický útok, a proto se na hranicích, kde už fungují kontroly kvůli migrantům, zvýší bezpečnostní opatření. Nelze tedy v tomto čase pozorovat zdůrazňování výše uvedených atributů v tak vysokém měřítku, že by se staly ustálenými stereotypními kolokacemi spojovanými s migrací.

Od 14. 11. se výskyt těchto atributů několikanásobně zvýšil. Dohromady sedm textů ze sedmnácti pracovalo s faktem, že se mezi příchozími migranty skrývali i teroristé. Osm textů vidělo uprchlíky jako možnou hrozbu. A vždy ve třech textech jsme ve sděleních zaznamenali atribut radikalismu a Islámského státu, přičemž ve dvou případech se vyskytovaly společně. Šest teroristických útoků spáchaných v jediný den v hlavním městě jedné z evropských velmocí otřáslo společností, načež média reflektující nálady ve společnosti zákonitě musela změnit agendu, aby se tomuto jevu informačně přizpůsobila.

Již v den útoků se objevily informace o tom, že minimálně jeden z útočníků přišel do Francie spolu s „migrační vlnou“. A i když někdy moderátoři nabádali veřejnost, aby si všechny migranty okamžitě nespojovala s radikálními islamisty z tzv. Islámského státu, téma bylo vytvořeno a v následujících dnech hojně opakováno. Mimo jiné jako jeden z prvních zareagoval premiér Bohuslav Sobotka již zmíněnými slovy: „Česká republika měla pravdu, když upozorňovala už dlouhé měsíce na to, že nefunguje ochrana vnější schengenské hranice, že nemáme vůbec přehled o tom, kdo přichází do Evropské unie a za jakým účelem do Evropské unie přichází. To, že řadu měsíců vůbec nefungovala v Řecku jakákoliv registrace uprchlíků, tohle všechno teď samozřejmě může zvyšovat bezpečnostní rizika, která v Evropě cítíme.“¹¹ Naznačil tím již řečené, a sice že mezi migranty s největší pravděpodobností přišel do Evropy i jeden z teroristů. Nastínil tak postoj České republiky k dalšímu příchodu migrantů, který se z politické agendy přesouval také do agendy mediální.

Teroristy mezi migranty měly představovat zradikalizovaní jedinci tzv. Islámského státu. Ve zprávách byli prezentováni jako ti, kteří lákají přicházející migranty, aby se přidali k nim. Skupina radikálních islamistů vyznávajících ideologii tzv. Islámského státu se pro migranty totiž může stát jakousi existenciální

¹¹ Jednání Bezpečnostní rady státu. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (14. 11. 2015). [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

alternativou, protože od nynějška se budou setkávat s čím dál vyšší mírou antipatie a odmítání. V některých případech jsou ale radikálové popsáni i jako nynější obyvatelé evropských států, kteří sem přišli z arabských zemí. Opět z implicitního významu můžeme vyvodit, že radikálové pochází ze zemí Blízkého východu stejně jako současně přicházející uprchlíci, hrozí tedy, že s nimi do Evropy přijdou další radikálové. Pouze v jednom případě jsme našli zmínku o radikálních bojovnících přímo v tzv. Islámském státu, proti nimž nyní Evropa a Spojené státy budou intenzivně bojovat. Jestliže existuje možnost, že by mezi migranty mohli dorazit další radikálové, kteří by mohli způsobit další atentáty, nebo snad eventualita verbování migrantů, kteří zde už jsou, znamená to pro Evropu obrovské riziko ohrožení bezpečnosti, které můžeme omezit pouze uzavřením hranic. V tomto případě můžeme zaznamenat konstrukci nového obrazu migrantů. Původně se ve zpravodajství mluvilo o migrantech, již potřebují ochranu před radikály. V době po útocích již *Události* přinášely reprezentaci migrantů, jejichž součástí jsou také radikálové, a před nimiž se proto musíme chránit sami. Obraz migrantů se tak proměnil z lidí prchajících před nebezpečím na masu představující nebezpečí.

Opakující se atributy *migranti potřebující pomoc*, *původ migrantů* a *migranti prchající před válkou* na začátku měsíce evokují projev soucitu a solidarity vůči těm, kteří byli nuceni odejít kvůli okolnostem, které je ohrožovaly na životech, do Evropy. Došlo k vytvoření kategorie „migranti zoufale potřebující evropskou pomoc“. Po teroristických činech vznikají spojení zcela nová. Kolokační spojení teroristé mezi migranty, radikálové mezi migranty, muslimští migranti, migranti představující hrozbu a migranti z tzv. Islámského státu, které se postupně stávaly automatizovanými, vystřídaly předchozí atributy. Vznikl nový stereotyp „nebezpečných migrantů, mezi nimiž můžou být teroristé“, jenž zcela zásadním způsobem proměnil dosavadní obraz migrantů.

Zvýšení počtu informování o nelegálních a ekonomických migrantech vlivem negativních událostí ovšem nenastalo. Po útocích se jako důsledek negativních reakcí směrem k migraci jejich množství nezvýšilo buď vůbec, anebo jen minimálně. Souvislost mezi informováním o migrantech ve spojitosti s těmito negativními atributy a teroristickými útoky tedy není patrná.

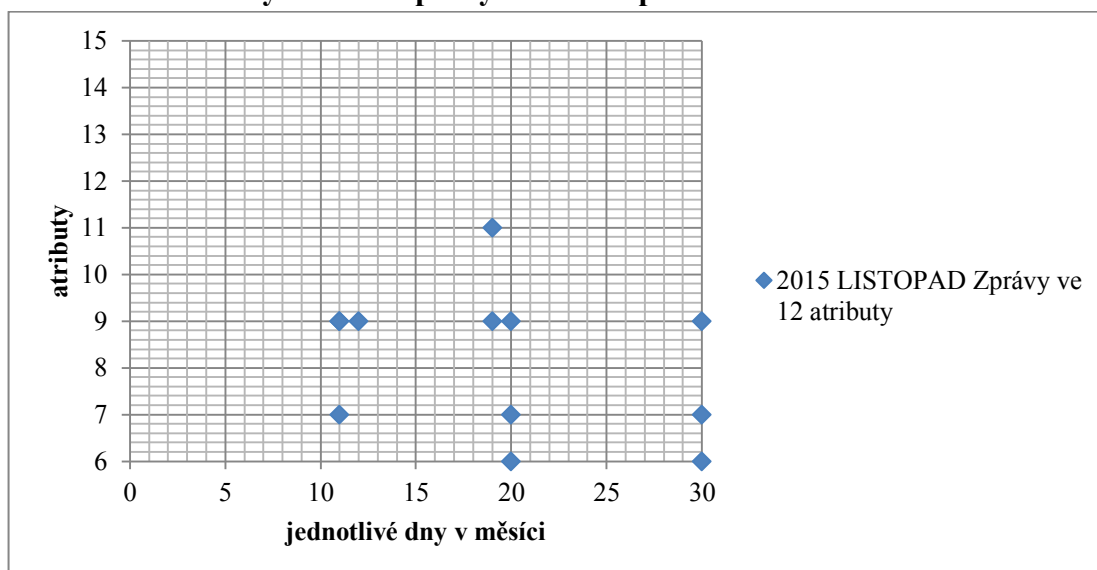
Zprávy ve 12 před útoky informovaly ze čtyř zpráv celkem třikrát o *původu migrantů* (č. 9) a jednou o *migrantech potřebujících pomoc* (č. 7). Po útocích se atributy mírně proměnily, ale spíše pozitivním směrem. V textech se ze tří textů opět

tříkrát objevil *původ migrantů* (č. 9), dvakrát *migranti prchající před válkou* (č. 6) a *migranti potřebující pomoc* (č. 7) a v jednom případě *ekonomičtí migranti* (č. 11).

Kompletní struktura atributů:

6. Migranti prchající před válkou
7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové
9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 19: Atributy v relaci Zprávy ve 12 listopad 2015

Ve *Zprávách ve 12* jsme nejprve shledali, že původ migrantů obsažený v mediovaných obsazích je zmiňován zejména v souvislosti s vyjádřením, odkud migranti přichází, kam je deportují či jakým zemím Evropská unie s nadějí zlepšení migrační krize poskytne finanční obnos. Pomoc, kterou migranti potřebovali, představovala jejich žádost o azyl. Ve zprávách odvysílaných po 13. 11. podle užitých atributů téměř není znát rozrušení z teroristických útoků. Pouze v jediné zprávě, v níž se hovoří o původu migrantů, se zmiňuje, že na základě toho, z jaké země přicházejí, je budou pouštět dál do Evropské unie, což se dělo v důsledku

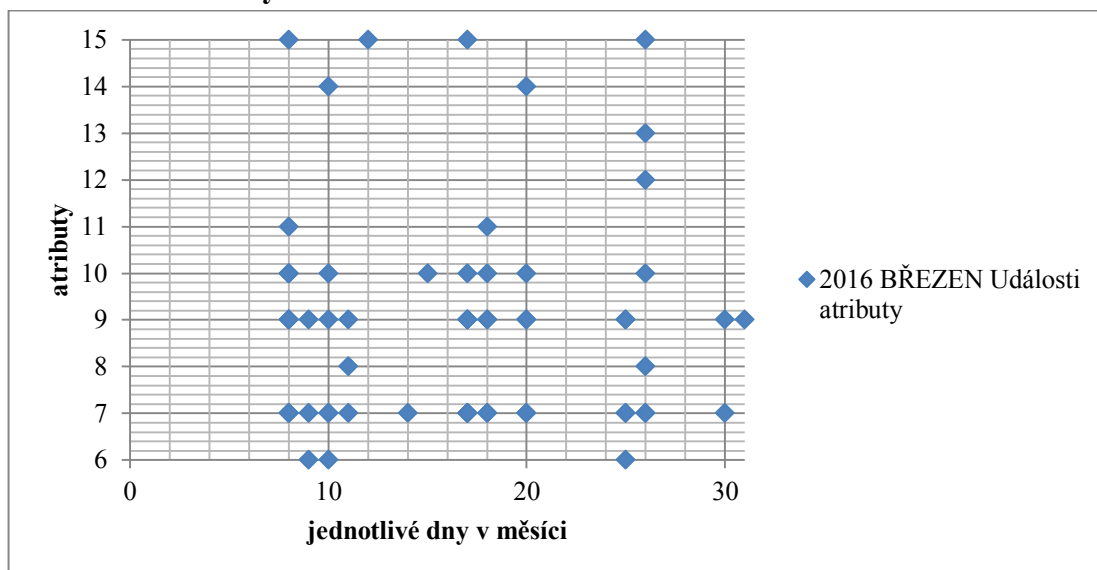
spáchaných útoků. Ostatní sdělení se věnují především finanční a fyzické pomoci zemím postižených válkou. Znatelnou proměnu vlivem teroristických útoků tedy nepozorujeme.

V období od 8. 3. do 21. 3. jsme v 21 zprávách *Událostí* zaznamenali 47 atributů popisujících migranty. Celkem šestnáctkrát se objevil atribut *migranti potřebující pomoc* (č. 7), dále třináctkrát *původ migrantů* (č. 9), osmkrát *ilegální migranti* (č. 10), třikrát *hrozba, nebezpečí* (č. 15) a dvakrát *migranti prchající před válkou* (č. 6), *ekonomičtí migranti* (č. 11) a *Islámský stát* (č. 14), nakonec jednou *migranti jako muslimové* (č. 8). Od 22. 3. do 8. 4. se v obdobném množství vyskytovaly stejné atributy. Osmnáctkrát se ve 22 textech opakoval atribut *migranti potřebující pomoc* (č. 7), sedmnáctkrát atribut *původ migrantů* (č. 9), pětkrát *ilegální migranti* (č. 10), třikrát *hrozba, nebezpečí* (č. 15), dvakrát *migranti prchající před válkou* (č. 6) a *radikalismus, extremismus* (č. 13) a jednou *migranti jako muslimové* (č. 8) a *teroristé mezi migranty* (č. 8).

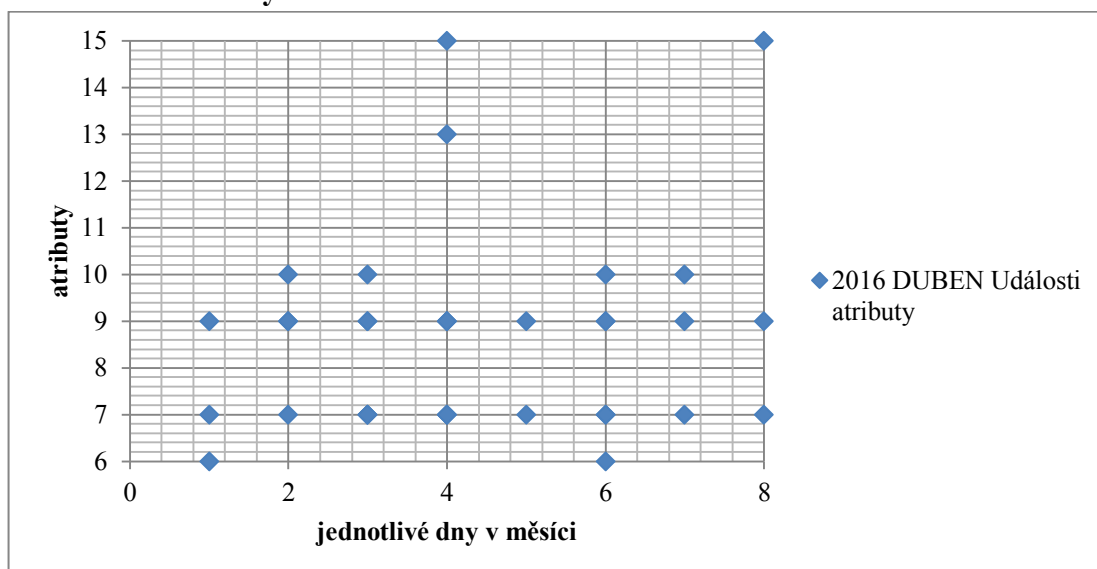
Kompletní struktura atributů:

6. Migranti prchající před válkou
7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové
9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 20: Atributy v relaci Události březem 2016

Graf č. 21: Atributy v relaci Události dubem 2016

Selektování atributů se v tomto období výrazně neproměňovalo. I přes zjevné důkazy spolupráce bruselských a pařížských teroristů se do zpráv zmínky o teroristech mezi migranty, radikalismu, tzv. Islámském státě či hrozbě nedostávaly o moc víc než před bruselskými útoky. Vysvětlením by mohla být zejména jedna ze zpravodajských hodnot. Trampota (2006), který odkazuje na autory Jörgena Westerstahla a Folkeho Johanssona, jmenuje celkem pět zpravodajských hodnot, na jejichž základě má událost potenciál stát se zprávou. Jsou jimi důležitost, blízkost, dramatičnost, přístup a ideologie. (Trampota, 2006, s. 28) Ač se teroristické útoky spáchané v Evropě jeví jakkoli důležité a dramatické, zde spíše mohla převážit

hlavně geografická a kulturní blízkost, poté i snazší přístup k informacím a v druhé polovině zkoumaného období bylo možné vyzorovat i ideologii jakožto ideologii národního zájmu. Případ iráckých křesťanů odehrávající se přímo v Česku takto převážil jako jedno z hlavních témat v mediální agendě i nad bruselskými atentáty. Nelze tedy předpokládat, že se užití různých atributů během března a dubna 2016 v tomto směru příliš měnilo jako tomu bylo v listopadu 2015.

Nejčastěji opakovaná pomoc byla reakcí na poměry v řeckém uprchlickém táboře Idomeni. Na konci března a začátku dubna již atribut pomoci představoval většinou poskytnutí azylu iráckým křesťanům. Přítomnost atributů nelegální a ekonomičtí migranti ve druhé polovině zkoumaného vzorku mírně poklesla. Zmínky o nelegálních migrantech se ze 38% pokrytí textů v prvním období snížilo na 23 % a ekonomičtí migranti se v textech první části zkoumaného období vyskytly celkem v 10 %, kdežto v druhém období se o nich nemluvilo již vůbec. O jejich výskytu tedy, stejně jako v listopadu 2015, nerozhodoval teroristický útok, v jehož důsledku by se změnilo utváření negativního obrazu migrantů také zvyšováním výskytu těchto atributů. Muslimové jako příslušníci jiné náboženské skupiny byli vykresleni v negativním kontextu. V době před útoky byli představeni jako komunita žijící odděleně od křesťanů, po útocích pak již jako fanaticové, kteří v souladu se svým náboženstvím spáchali útoky. Při informování o radikalismu se zprávy vrací ke kolokacím, které se užívaly po listopadových pařížských útocích. Radikálové byli tedy opět reprezentováni jako vyznavači džihádismu a jako ti, kteří mohou lákat migranty mezi sebe, případně přicházet s „migrační vlnou“. Předtím představovali migranti hrozbu, protože jsme přesně nevěděli, kolik lidí ani kdo do Evropy přichází, nyní můžou znamenat nebezpečí, protože mezi nimi mohou být buď infiltrovaní radikálové nebo se z nich radikálové mohou stávat. I když se framing atributů neuplatnil v takové míře, v jaké jsme očekávali, jde přesto vidět opakování ustálených stereotypních představ již jednou zažitých po listopadových útocích, a sice migrantů jako hrozby, jejíž síla může nabírat na intenzitě, protože se jejich počet stejně jako počet radikálů může zvyšovat každým dnem.

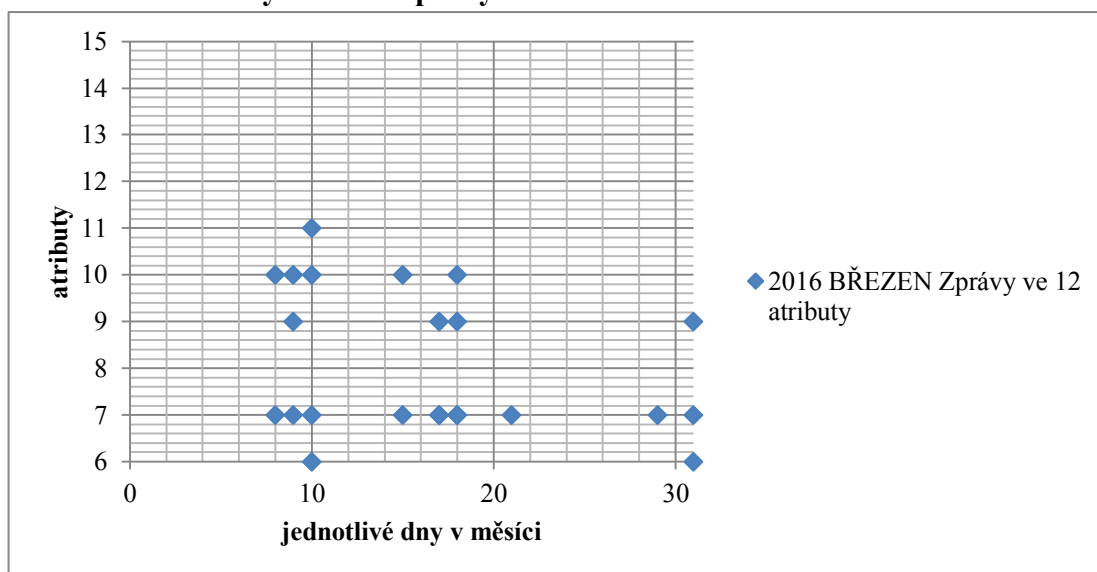
Zprávy ve 12 informovaly o migrantech téměř shodným způsobem. Do 21. 3. se ve všech devíti textech objevil atribut *migrantů potřebujících pomoc* (č. 7), v pěti textech pak *ilegální migranti* (č. 10), třikrát *původ migrantů* (č. 9) a jednou *migranti prchající před válkou* (č. 6) a *ekonomičtí migranti* (č. 11). V následujících dvou týdnech opět dominovali *migranti potřebující pomoc* (č. 7), kteří se vyskytli ve všech

dvanácti textech, celkem osmkrát se objevil atribut *původu migrantů* (č. 9), dvakrát *migranti prchající před válkou* (č. 6), *ilegální migranti* (č. 10), *Islámský stát* (č. 14) a *hrozba, nebezpečí* (č. 15), jednou jsme mohli zaznamenat i upozornění na možnost příchodu *teroristů mezi migranty* (č. 12).

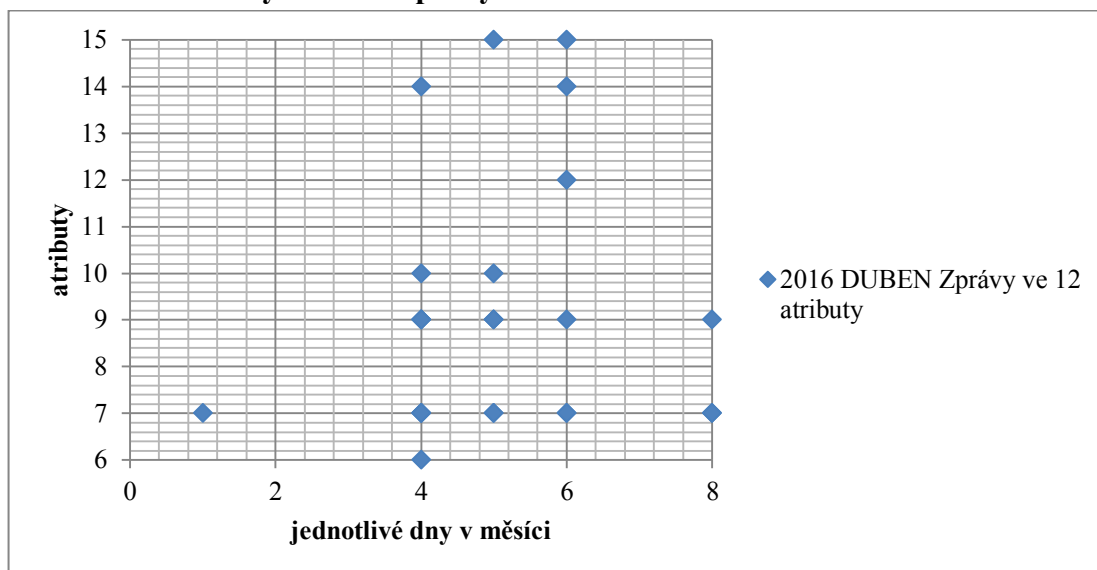
Kompletní struktura atributů:

6. Migranti prchající před válkou
7. Migranti potřebující pomoc
8. Migranti jako muslimové
9. Původ migrantů
10. Ilegální migranti
11. Ekonomičtí migranti
12. Teroristé mezi migranty
13. Radikalismus, extremismus
14. Islámský stát
15. Hrozba, nebezpečí

Graf č. 22: Atributy v relaci Zprávy ve 12 březen 2016

Graf č. 23: Atributy v relaci Zprávy ve 12 duben 2016

V prvním období byla ve *Zprávách ve 12* pocíťována větší potřeba informovat o nelegálních migrantech, kteří do Evropy míří. Vzhledem k tematické agendě relace v tomto období, kdy se objevovala nejčastěji témata bezpečnostních opatření a politického jednání o naložení s migranty, je tento fakt logický. Pro omezení příchodu uprchlíků se měli ti, kteří překročili nelegálně hranice, deportovat zpět. Bylo tedy potřebné odlišit nelegální migranty od těch, jichž se týkala politika poskytování azylu zajišťující legální trvalý pobyt v zemi. V první části atributy *teroristé mezi migranty*, *radikalismus*, *extremismus*, *Islámský stát a hrozba*, *nebezpečí* nebyly přítomny ani jednou. Podobně jako v *Událostech* se jejich výskyt v druhém období mírně zvýšil. Ovšem jen ve dvou případech nabýval negativního hodnocení. V nich byli migranti představeni jako hrozba, protože odmítli legální registraci na území evropského státu, a protože si tímto ubírali možnost legálně pracovat, bylo možné, že se zapojí do kriminální činnosti. A dne 6. 4. 2016 se dokonce jako v listopadu 2015 příchod migrantů spojoval s vniknutím teroristů z tzv. Islámského státu do Evropy, tudíž pro nás uprchlíci znamenají a i nadále mohou znamenat obrovskou hrozbu.

Ve většině případů se relace věnovala jiným tématům z našeho výběru než teroristickým útokům v Bruselu, což se odrazilo i ve výběru atributů, které se migrantům po celou dobu přiřazovali. Zmínku o tom, že se mezi migranty objevili radikálové a teroristé, a mohli by proto ohrozit Evropany na životech, jsme našli ve zkoumaných textech pouze jedinkrát. Nejde v tomto případě tedy o opakující se

atributy, které by vyústily ve stereotypní reprezentaci a které by tak spolu s tématy ovlivňovaly obraz migrantů prezentovaný v médiích a diskutovaný ve společnosti.

3.2.4 Hodnocení obsažené ve zprávách

Teorie valenčního framingu, kterou jsme se zabývali v podkapitole 1.3, říká, že mediované sdělení obsahuje pozitivní či negativní hodnocení. Tento rám přináší informace o tom, jak má příjemce sdělení a subjekty v něm interpretovat, je tedy nositelem významu. Jestliže se stejný či podobný rám opakuje ve více zprávách, dochází k ovlivnění recipientova vnímání subjektu na základě zobrazovaného hodnocení. Podle tohoto ovlivnění (rámce) pak příjemce bude pravděpodobně zpracovávat i další informace o daném subjektu.

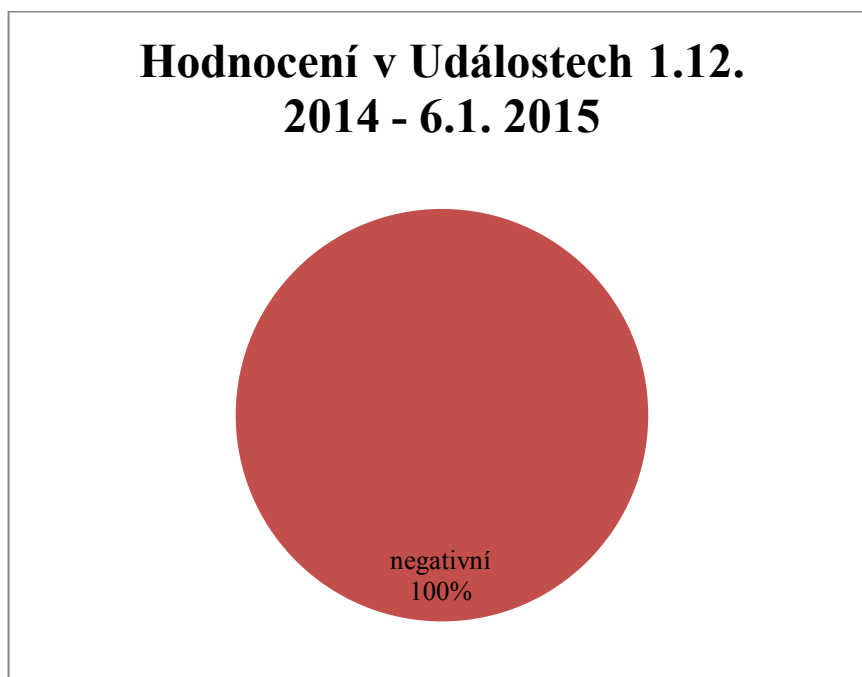
To, zda se v souvislosti s migranty objevovalo v období teroristických činů spíše pozitivní nebo negativní hodnocení, jsme v našem výzkumu zjišťovali kvantitativní metodou. Dílčí výzkumná otázka, na niž jsme hledali odpověď, zněla: *Bylo ve zprávách přítomno spíše pozitivní, či negativní hodnocení? Měnilo se během vymezené doby?* Nejdříve jsme si tedy stanovili, jak budeme pozitivní a negativní zprávy kódovat, abychom se dobrali k výsledkům. Hodnocení jsme přiřazovali na základě témat a atributů obsažených v textech. Téma bylo výchozím předpokladem pro přiřazení hodnocení, ale rozhodující byly atributy zasazené do kontextu zpráv a samotný kontext. Do zpráv s negativním podtextem jsme zařadili ty, v nichž byli uprchlíci explicitně spojováni s negativně zabarvenými slovy či z kontextu negativní ráz vyplýval. Jako pozitivní zprávy jsme hodnotili takové, které migranty popisovaly především jako osoby, jež potřebují naši pomoc, ale i takové, které přímo nevyjadřovaly vůči nim negativní či odmítavé postoje. Ovšem ne vždy bylo možné striktně rozlišit zprávy na pozitivní a negativní, protože se hodnocení částečně prolínalo v rámci jednotlivých textů. V takovém případě jsme zvolili hodnocení, které ve zprávě převažovalo.

Zdenka Burešová a Renáta Sedláková (2016) shrnuly ve své studii mnoho výzkumů a absolventských prací věnujících se reprezentaci muslimů většinou v tištěných médiích (viz například Křížková, 2006; Bělohoubková, 2009;

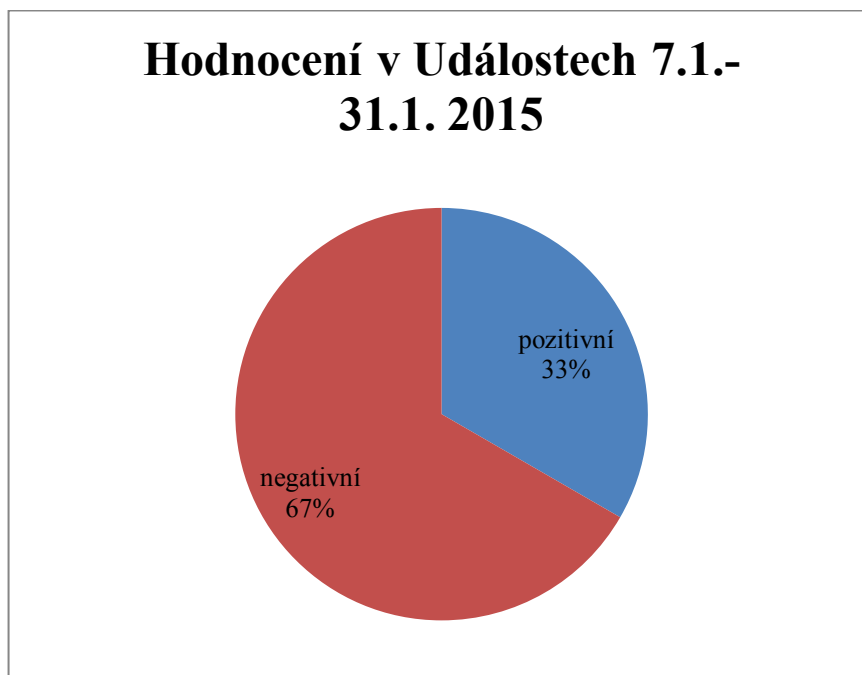
Melichárek, 2009 ad.) a došly k závěru, že většina z nich prezentuje „cizince“ na území České republiky spíše v negativních tematických rámcích odkazujících ke kriminalitě (přesněji krádežím, podvodům, ilegálním přechodům hranic, nemocem, žebrotě, prostituci, nelegálnímu zaměstnávání apod.). Ve většině těchto prací jejich autoři poukazovali na to, že jsou muslimové jako cizinci velmi často prezentováni v negativních kontextech často jako potenciální hrozba. Můžeme tedy předpokládat, že hodnocení obsažené ve zkoumaných sděleních bude rovněž obsahovat převážně negativní hodnocení migrantů jakožto cizinců, kteří působí problémy a mohou znamenat nebezpečí. Pravděpodobnost výskytu negativního hodnocení vidíme i v tom, že se dle zmíněných výzkumů objevilo či zdůraznilo s nastalým konfliktem či projevem odlišnosti cizinců (např. výstavbou minaretů). A za konflikt, který by mohl být spouštěčem negativního hodnocení, v našem výzkumu můžeme považovat teroristické útoky, které úzce souvisely s „migrační vlnou“.

V prvním období, tj. do 6. 1., se v *Událostech* objevovaly pouze zprávy obsahující negativní hodnocení. V následujícím období jsme ze tří zpráv dvě označili jako negativní a jednu jako pozitivní. Lednové *Zprávy ve 12* zahrnovaly dva texty pozitivně a jeden negativně popisující migranty.

Graf č. 24: Hodnocení v relaci Události 1. 12. 2014 – 6. 1. 2015

Graf č. 25: Hodnocení v relaci Události 7. 1.–31. 1. 2015

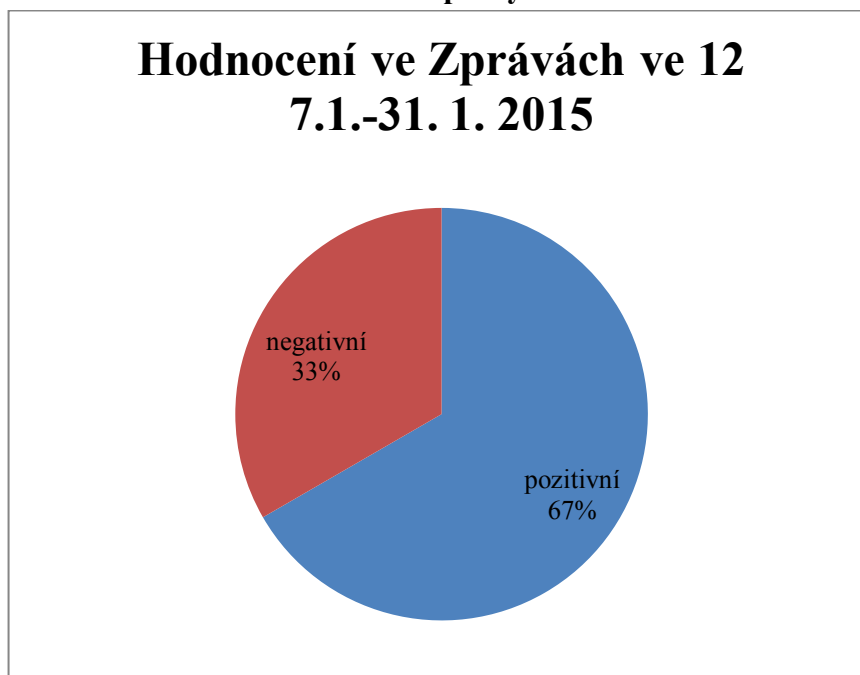

Relace *Události* zahrnující do 6. 1. čtyři zprávy obsahovala pouze negativní hodnocení. Většina z nich popisovala pokusy policie zabránit ilegálnímu vstupu na půdu evropských zemí. Migranti zde byli prezentováni jako lidi vědomě porušující zákon, kteří častěji než kvůli válce přecháží do Evropy za ekonomickým přilepšením. Když pašeráci vymysleli nový způsob jejich přepravy, kdy se společně s migranty vydali na lodi k břehům Itálie, ale během plavby zmizeli, aby se vyhnuli zatčení, byla pro absenci posádky loď označována dokonce jako „bomba mířící k pobřeží“¹². A nakonec byli uprchlíci reprezentováni jako příčina vzniku protiislámského hnutí *Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*, zkráceně PEGIDA, které šíří mezi lidmi strach z obrovské vlny příchodících migrantů. Na druhou stranu je ve zprávě zdůrazňována i skutečnost, že lidé věří Lutzi Bachmannovi, zakladateli hnutí a bývalému trestanci, více než „údajně prolhaným politikům a novinářům“¹³. Ač texty obsahují převážně negativní stanoviska, nejsou jednostranně zaměřeny a pokouší se objektivně zařadit i postoje pozitivní.

¹² SOS z lodi s uprchlíky. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (2. 1. 2015). [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

¹³ Protiuprchlické nálady v Německu. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (16. 12. 2015). [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

Graf č. 26: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 7. 1.–31. 1. 2015

Po útoku na Charlie Hebdo pouze jedna zpráva poukazuje na riziko, jež se s migranty nyní pojí. V diskuzi o poskytování azylu Syřanům někteří politici souhlasí, často se však přiklání k důkladné bezpečnostní prohlídce, protože by mohlo jít o lidi, kteří pro nás mohou znamenat hrozbu. Částečně se pak stále tematizuje nelegální přechod hranic, který rovněž evokuje negativní postoje vůči migrantům. Ve *Zprávách ve 12* převažuje pozitivní hodnocení ve dvou ze tří zpráv, v jedné negativní se opět poukazuje na potřebu zvyšování bezpečnosti.

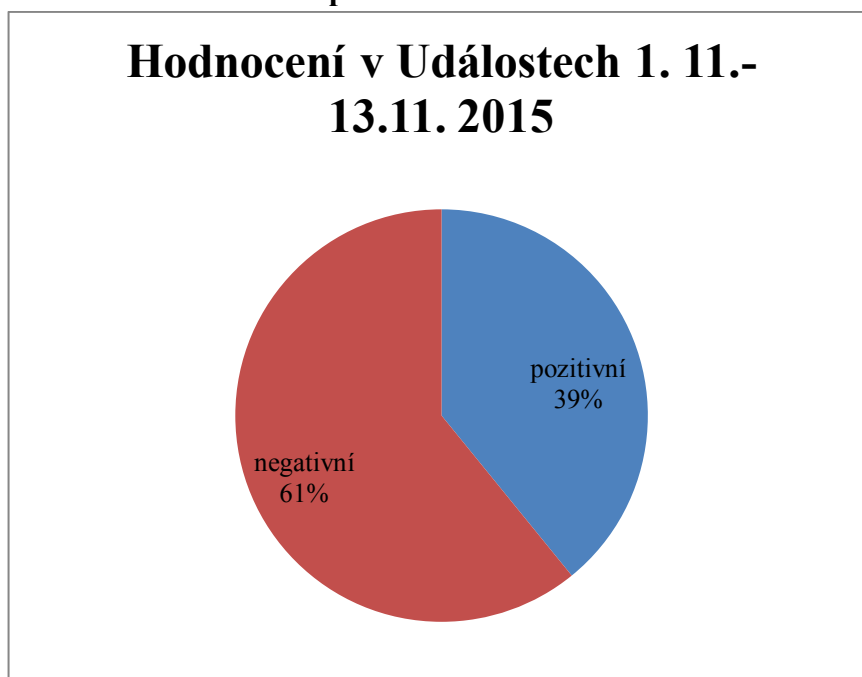
Negativní stanovisko se v prosincových *Událostech* vyskytovalo ve všech případech, v lednové relaci pak ve většině zpráv. Ve *Zprávách ve 12* vysílaných pouze v lednu se naopak objevovaly převážně pozitivní postoje, ovšem negativní hodnocení, které se v této relaci vyskytlo v tomto období v jedné zprávě, bylo oproti lednovým *Událostem* výrazně posíleno útokem na redakci pařížského časopisu.

Listopad roku 2015 jsme si již v podkapitole 3.2.2 představili jako měsíc, v němž se teroristické útoky nejvíce odrazily na způsobu tematické agendy médií. Pokud se, zjednodušeně řečeno, agenda změnila z monitorování příchodu běženců na bezpečnostní opatření, zákonitě se změnila atributy přiřazované migrantům i hodnocení obsažené ve zprávách. A pokud se tedy mluví o bezpečnostních opatřeních vůči migrantům, zpravidla se mluví také o nelegálních migrantech, kteří sem přicházejí, a proto jsou tato opatření nutná, nebo třeba o teroristech přicházejících

s migranty, což vede k posílení bezpečnostních opatření. Negativní témata spolu s negativními atributy v takovém případě způsobují také negativní hodnocení.

Od 1. 11. do 13. 11. z celkem 23 zpráv z *Událostí* se v 9 objevilo pozitivní hodnocení a ve 14 negativní hodnocení. Ovšem po pařížských atentátech, kdy se odvysílalo 17 zpráv, ani jediná z nich nezastávala pozitivní postoje vůči migrantům.

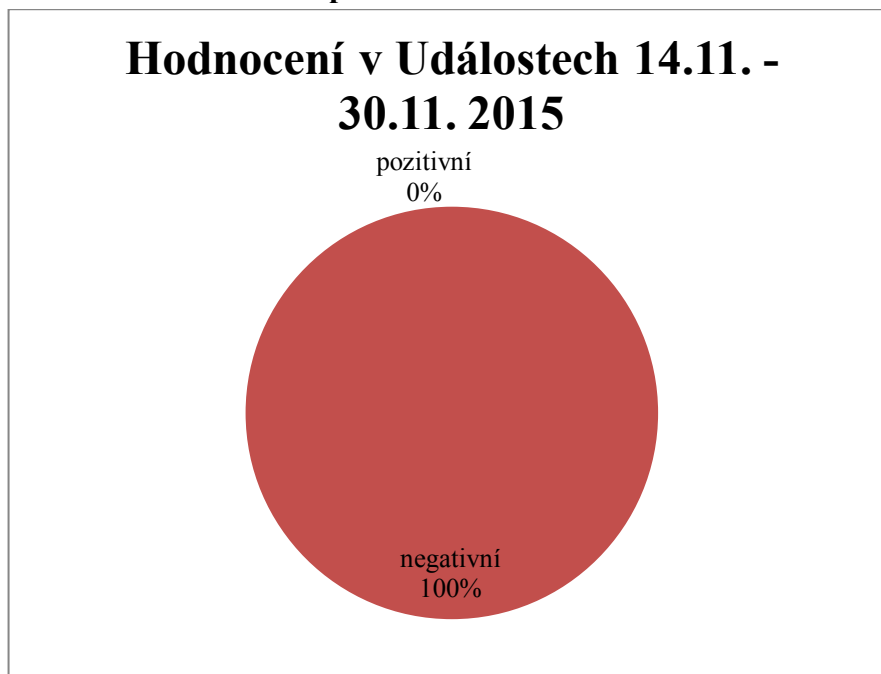
Graf č. 27: Hodnocení zpráv v relaci Událostí 1. 11.-13. 11. 2015

V první polovině měsíce se v *Událostech* o migrantech v negativním světle mluvilo jako o problému, na který Evropa musí vynaložit značné množství úsilí a peněz, aby se s ním vypořádala, ale také jako o početné mase, jež se nelegálně dostává do Evropy a my tak ztrácíme přehled o tom, kolik taková masa vůbec pojímá lidí – víme jen, že hodně. Navíc, pokud se dostanou do některého z detenčních zařízení, jsou nespokojeni, požadují propuštění a to si chtějí vydobýt násilím páchaném na sobě i na svých „věznilích“. Tato reprezentace migrantů se střídá s obrazy jejich utrpení a problémů. Většina z nich musí přežívat ve velmi špatných podmínkách uprchlických táborů a spousta tam ani nedorazí, protože se cestou utopí. Pokud se zmíní radikalismus nebo třeba islamismus, tak v souvislosti s tím, před čím migranti prchají, nikoli s tím, co přináší. Hodnocení, která se migrantům přisuzovala, byla smíšená, bylo tedy zjevné, že se ČT pokoušela zachytit obraz migrantů z objektivního, všestranného hlediska. Z obsahového hlediska, které jsme si právě

představili lze ale usoudit, že je média a posléze i veřejnost většinou rámovala jako nastalý problém, který je potřeba řešit.

Graf č. 28: Hodnocení zpráv v relaci Události 14. 11.-30. 11. 2015

Po 14. 11. se hodnocení změnilo kvůli zásadní proměně dominujících témat v ryze negativní. Bezprostředně po útocích se mezi politiky, a tedy i v médiích, diskutovalo o bezpečnostních opatřeních, která nyní musí přijmout mnoho států Evropské unie včetně České republiky. Stranou nezůstaly ani domněnky o propojení teroristů útočících v Paříži a příchozích migrantů. Ať už šlo o domněnky zmíněné pouhé dva dny po útocích moderátorem ČT Jakubem Železným: „Poblíž těla jednoho z mrtvých útočníků byl nalezen syrský pas, ale to vyvolává další otázky. Není jasné, jestli je pravý a taky není jasné, jestli patří onomu mrtvému. Každopádně někdo s ním zřejmě prošel s tou velkou vlnou migrantů na Balkán minulý měsíc.“¹⁴ Nebo o katastrofické scénáře v komentáři redaktorky ČT zmíněné v téže zprávě: „Nalezení syrského pasu na místě, který by mohl být i nastrčený, posiluje protipřistěhovalecké nálady. To radikálním islamistům může vyhovovat, může to totiž vehnat do jejich náručí další muslimy.“¹⁵, v jednom se shodovaly – vůči migrantům se nyní začíná zaujímat zcela jasně negativní postoj. Důvodem je nový druh potenciální hrozby,

¹⁴ Otazníky nad nalezeným syrským pasem. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (15. 11. 2015). [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

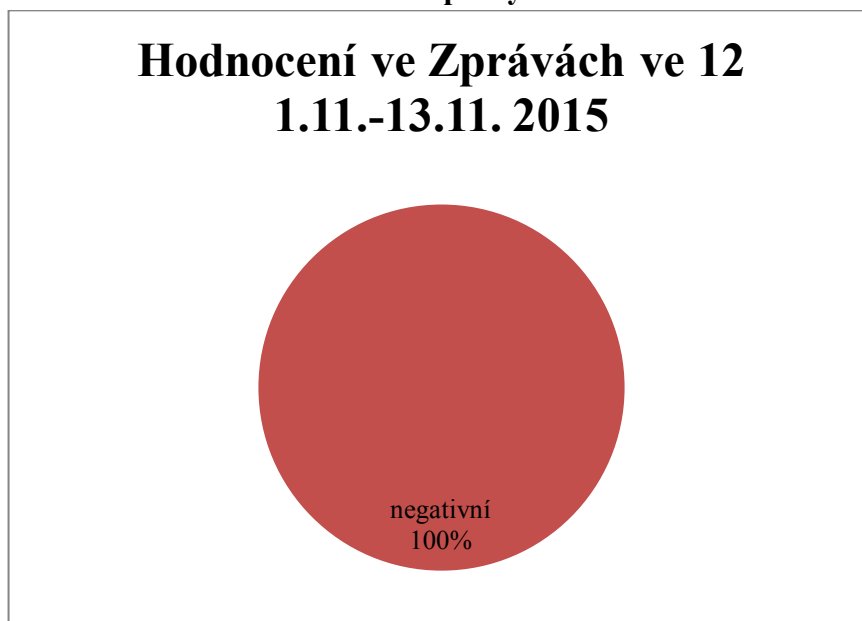
¹⁵ Otazníky nad nalezeným syrským pasem. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (15. 11. 2015). [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

kteřou migranti představují. Od nynějška totiž neznamenaří pouze problém, s nímž se musíme především ekonomicky a lidsky vypořádat, ale hrozbu, které se musíme pokusit zabránit.

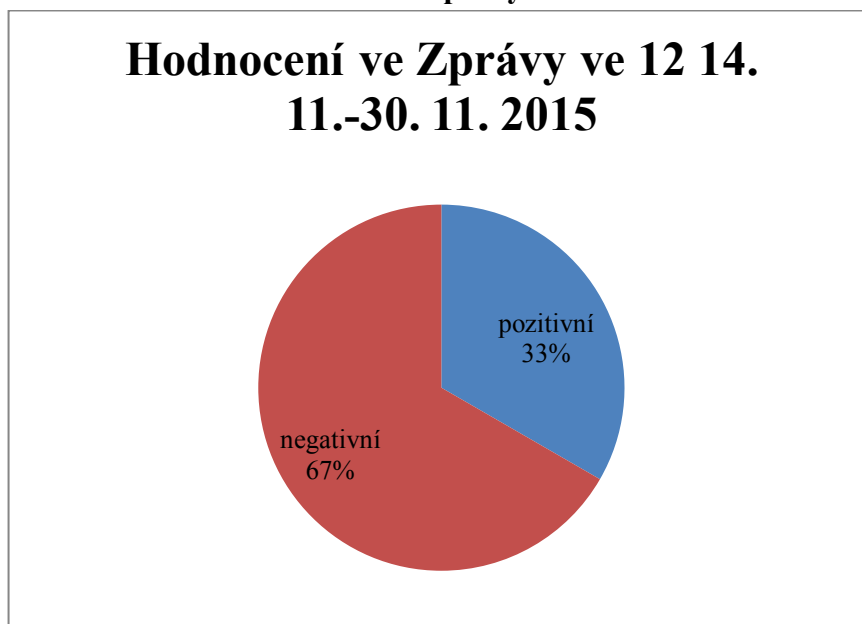
Negativní zarámování nepolevovalo ani v následujících dnech. Často bylo v textech zmíněno, že politici stejně jako veřejnost požadují vyšší bezpečnostní prověrky migrantů, protože mají strach, že by s nimi mohli přijít další atentátníci. Objevilo se také tvrzení obyvatel břeclovské části Poštorná, kam měli původně přijít migranti, ale nakonec zde vznikla nová věznic, že jsou za konečný výsledek vděční, protože se mnohem méně bojí trestanců než uprchlíků. V Makedonii se zase upozorňovalo na neustávající proud migrantů, který se do Evropy snaží protlačit. Stát se proto rozhodl pro stavbu plotu, aby se jejich příval alespoň zčásti potlačil. To ovšem nezůstalo bez odezvy a migranti, kteří se za každou cenu chtěli co nejrychleji do Evropy dostat, si průchod snažili vydobýt násilím. Vidíme tedy pouze negativní rámování migrantů zejména jako hrozícího nebezpečí a masy vyvolávající strach.

Zprávy ve 12 s hodnocením pracovaly téměř shodně. V průběhu celého měsíce zazněla pouze jedna zpráva, z níž jsme nevyvodili negativní hodnocení. Kromě této zprávy, kde se mluvilo o poskytnutí pomoci migrantům, se opakovala reprezentace uprchlíků nevážících si služeb, které jsme ochotni jim poskytnout v detenčních zařizeních, mas, jež může být zastavena jedině prostřednictvím výstavby plotu, a problému, k jehož řešení musíme vynaložit velké finanční obnosy. Témata v obou relacích byla sice odlišná, postoj však ne.

Graf č. 29: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 1. 11.–13. 11. 2015

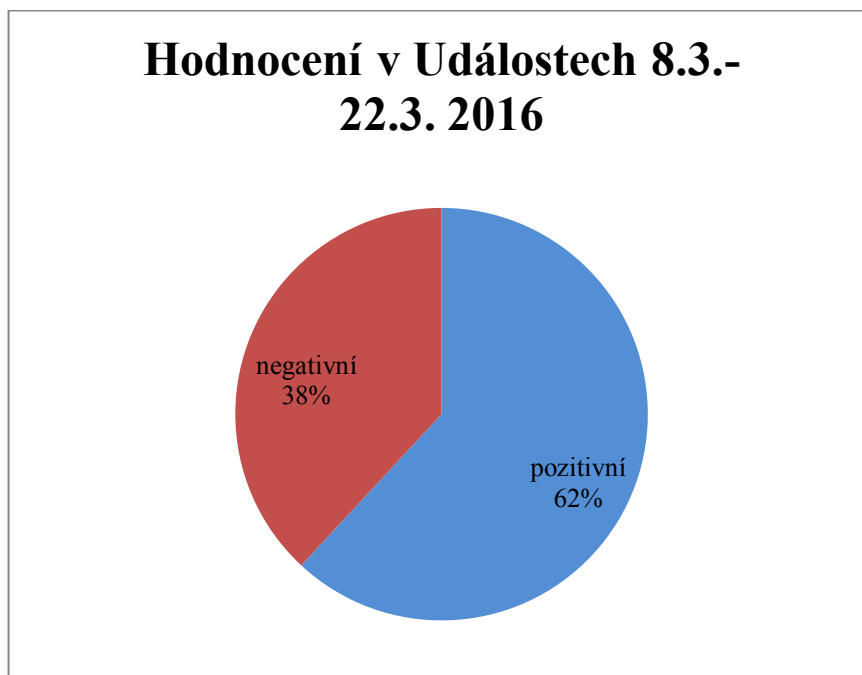
Graf č. 30: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 14. 11.–30. 11. 2015

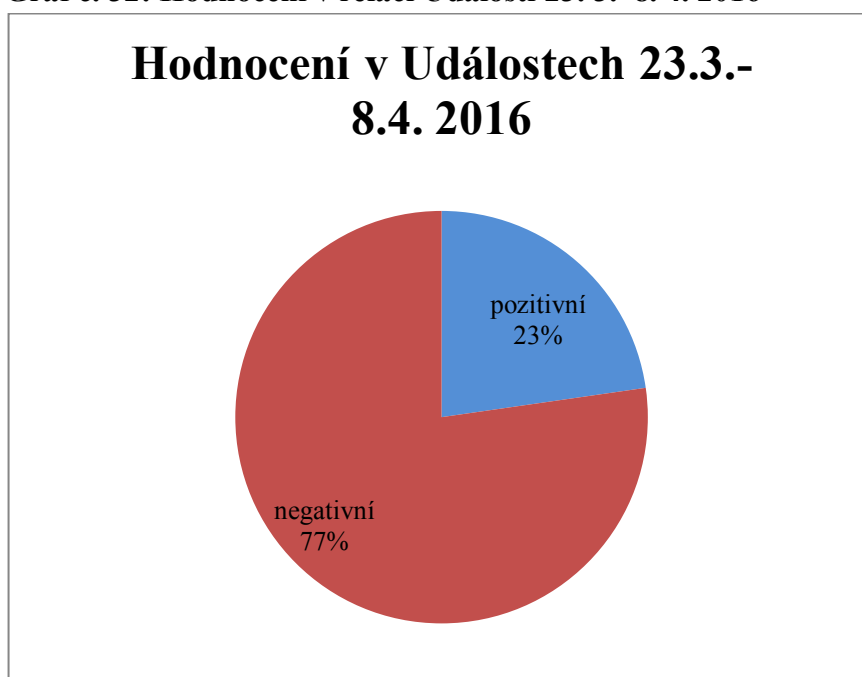
Vlivem teroristických útoků, které ovšem představují jen jeden z faktorů, se v médiích začal od 14. 11. konstruovat skrze stereotypní opakování obraz migrantů jako bezpečnostní hrozby pro Evropu i Spojené státy americké, vyvolávající strach mezi veřejností, která sílí s neustávajícím přívalem migrantů, proti němuž musíme podniknout opatření dřív než nás zcela pohltní. Při konstrukci takového obrazu je prakticky vyloučené, aby se objevilo pozitivní hodnocení. Teroristické činy měly v médiích na informování o migrantech takový dopad, že se stanovisko vůči nim přehodnotilo na čistě negativní.

V březnu 2016 se situace obrátila a většina sdělení hodnotících migranty byla pozitivní. Do 21. 3. zaznělo v *Událostech* celkem 13 zpráv s pozitivním stanoviskem a 8 se stanoviskem negativním. Od 22. 3. do 8. 4. se informování o migrantech zcela proměnilo. Pouze 5 zpráv je hodnotilo pozitivně, naopak 17 dalších zpráv je vidělo v negativním světle. Dalo by se čekat, že teroristický útok způsobil, podobně jako v listopadu 2015, změnu nahlížení na příchozí uprchlíky. Více než atentát v Bruselu postoje k nim ovšem ovlivnil odchod křesťanských iráckých uprchlíků z Česka do Německa.

Graf č. 31: Hodnocení v relaci Události 8. 3.–22. 3. 2016

Graf č. 32: Hodnocení v relaci Události 23. 3.–8. 4. 2016

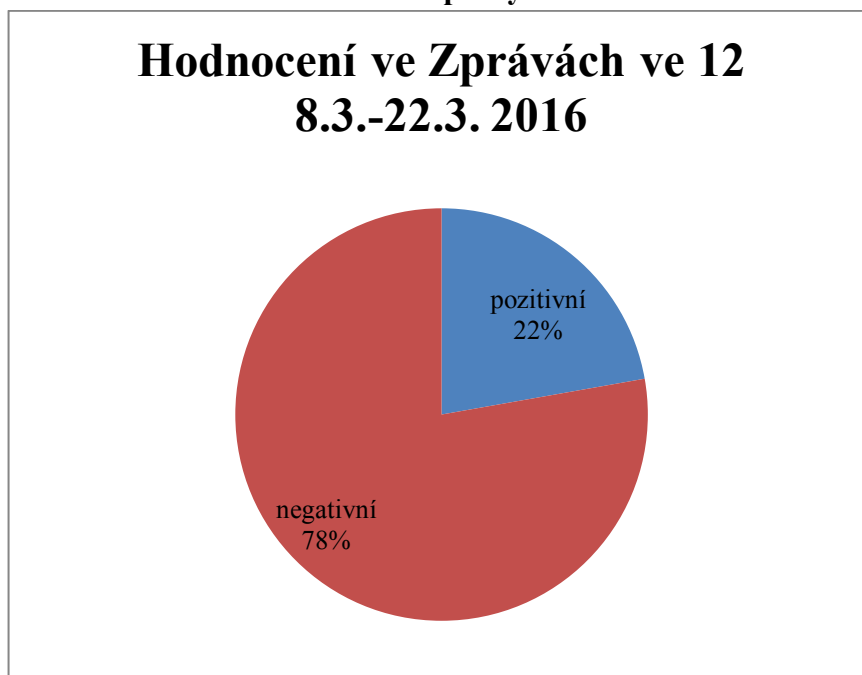

Události vysílané do 21. 3. zdůrazňovaly zejména porušování lidských práv při obchodování s migranty jako se zbožím a nabídnutí azylu uprchlíkům z Iráku Českou republikou. Obě tematické oblasti popisující migranty pozitivně převážily nad jejich negativním zobrazováním jako problému, který musíme řešit. Nadšení vystřídalo rozčilení z rozhodnutí o odchodu iráckých křesťanů na konci března.

Kromě negativního zabarvení lze ze slov moderátora v reakci na tuto událost vycítit také opovržení a ironii. Irácký křesťan nedlouho po příjezdu prohlásil: „Chceme tady pracovat stejně jako v Iráku. Vydělávat si na živobytí podle toho, co umíme, co jsme dělali dřív.“ Moderátor ČT Michal Kubal na výrok zareagoval slovy: „Mimochodem tento muž je jedním z oné skupiny, která se vydala do Německa.“¹⁶

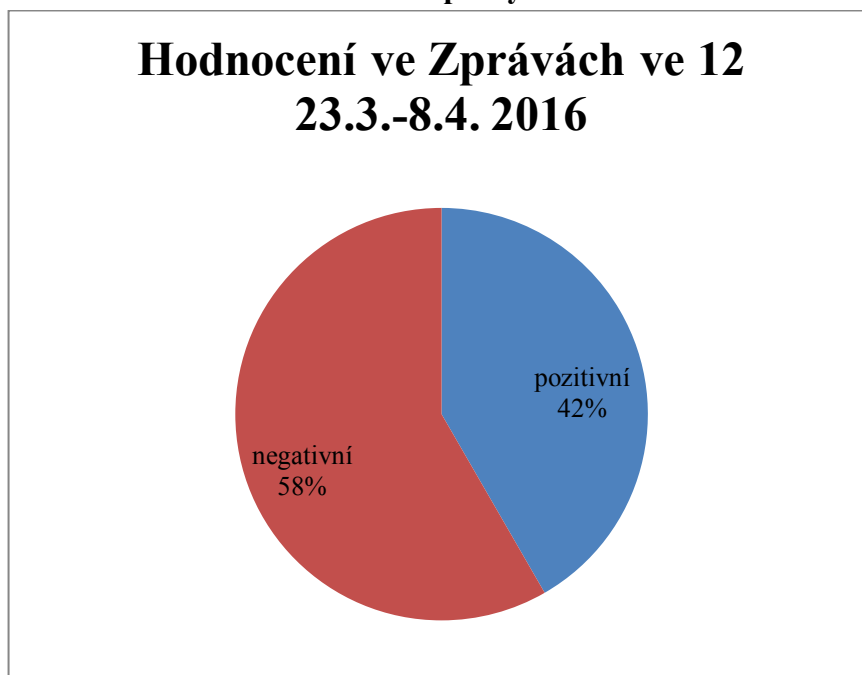
Zprávy ve 12 se v březnu a dubnu věnovaly obecně sice podobným tématům, ale z hlediska atributů poněkud jinak, a proto i hodnocení zaznamenané v příspěvcích vykazovalo jiné zabarvení. Do 21. 3. zprávy zpracovávaly témata omezení příchodu migrantů, zvýšení kontroly hranic a deportace nelegálních migrantů do Turecka projednávaná hlavně na poli politiky, jež většinou obsahovala hodnocení negativní. Z devíti zpráv pouze dvě hodnotily migranty pozitivně. Po 21. 3. se informování překvapivě přiklonilo k pozitivnímu kontextu více než v předchozím období, i když stále převážilo nepříznivé hodnocení. Celkem dvanáct zpráv zahrnuje pět pozitivních a sedm negativních sdělení.

Graf č. 33: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 8. 3.–22. 3. 2016

¹⁶ Odmítání azylu v ČR. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (3. 4. 2016). [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

Graf č. 34: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 23. 3.–8. 4. 2016

Z březnových *Zpráv ve 12* odvysílaných až po bruselských atentátech jsme se zaměřili na dvě z nich, v nichž se střetla zvláštní kombinace tematických extrémů. Dne 29. 3. byla odvysílána zpráva, která informovala o neochotě přichozích migrantů se v Německu integrovat. Žádali o trvalý pobyt, ale nechtěli akceptovat podmínky naučení se jazyku země, v níž budou pobývat, ani přijetí pracovních nabídek. To vyvolalo vlnu reakcí na německém ministerstvu vnitra, které požadovalo takovým jedincům zrušit možnost trvalého pobytu. Migranti jsou tak zobrazeni jako osoby s nezájmem adaptovat se v evropském prostředí, a v takovém případě by měli být sankcionováni a pobyt by jim měl být poskytnut pouze dočasně. Jinak hodnotíme příspěvek vysílaný dva dny poté, který uprchlíky popisuje jako oběti války a následného teroru ze strany země, která jim měla pomoci. Turecko údajně na hranicích střílelo po migrantech, kteří se snažili překročit jeho hranice. Pohraniční stráž jich několik zabila a mezi oběťmi nechyběly ani děti. Během tří dnů bylo možné zhlédnout zprávy jak o uprchlících, kteří do Evropy nepatří, tak o takových, jejichž životy zničila nejprve válka a poté i domněle bezpečná země, v níž doufali najít útočiště.

Negativní vnímání migrantů kvůli teroristickému činu jsme zaznamenali v jednom příspěvku. Dne 6. 4. se v relaci diskutovalo o azylové politice a jejich změnách. Kromě toho, že se změní dosavadní možnost žádat o azyl ihned v první

zemi Evropské unie, do níž uprchlík vstoupí, a že bude požadováno přerozdělování migrantů mezi evropské státy, připojil zpravodaj ČT Bohumil Vostal také informaci o důvodech zvýšení ochrany vnějších hranic schengenského prostoru. „Komise chce ale taky mnohem víc posílit ochranu vnější hranice, včetně lepších databází, sdílení dat, aby se už neopakoval ten nekontrolovatelný příliv uprchlíků, který s sebou v několika případech nesl i obří bezpečnostní riziko, protože mezi migranty se schovávali i dva z teroristů, co útočili v Paříži, ale stejně tak i evropští občané, kteří odešli bojovat do Sýrie za takzvaný Islámský stát a pak se vraceli v uprchlické vlně zpět s falešnými doklady.“¹⁷

Spolu s negativním obrazem uprchlíků z Iráku se v *Událostech* utvářel obraz migrantů představujících hrozbu pro Evropu, i přesto byla Česká republika ochotná některé z nich přijmout, ale pozvání uprchlíci přímo českou vládou pomocí opovrhli. Česko se tak jen utvrdilo v tom, že jakékoli přijímání migrantů nemá smysl, protože, jak vidno, ji nejspíš ani nepotřebují, pokud nejsou ochotni přijmout azyl v *jakékoli* zemi. Pohled na migranty, který se s přijetím křesťanských uprchlíků v první polovině období měnil na vesměs pozitivní, se s jejich odchodem ve druhé části okamžitě proměnil na převážně negativní. Ve *Zprávách ve 12* jsme nejdříve mohli vidět negativně rámované kontexty zpráv, ve druhé polovině sledovaného období se negativní a pozitivní hodnocení střídalo. V tomto případě jsme dokonce zaznamenali negativní sdělení zpravující o přítomnosti teroristů mezi migranty. Ovšem šlo pouze o jedinou zprávu, tudíž i přes její výskyt nelze považovat hledisko teroristických útoků za faktor, který proměnil hodnotící stanovisko v období března a dubna z pozitivního na negativní.

3.2.5 Depersonalizace jazyka

Zygmunt Bauman (2003) psal o tom, že výsledek kategorizace může být chápán také jako řazení každého konkrétního člověka do jedné abstraktní masy. Jestliže mluvíme o abstraktním pojmu, nemáme potřebu s ním pracovat stejně jako s konkrétním příběhem. Tím, že jedince řadíme do kategorie, jim „smazáváme tváře“

¹⁷ Žádost o azyl v Evropské unii. [online]. Česká televize, 2015, relace Události, (6. 4. 2016). [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>

a veškeré jejich vlastnosti nebo znaky se stávají pouze příznakem této kategorie, této abstraktní masy. Jedinec zařazený do kategorie se stává její součástí – jaká je masa, takový je jedinec. Jinakost sdělení, v němž promlouvá migrant prchající před válkou, a v kterém se užije frazému příliv migrantů označujícího prchající masu, se jednak odráží ve vnímání problému, tj. problému prchajících versus problému přijímajících, a jednak zesložituje, respektive zjednodušuje, problém migrace obecně. Pokud mluví jedinec o tom, že prchá před válkou, sděluje nám osobní příběh, který se mohl stát i nám, pokud bychom v této zemi žili, když mluvíme o kategorii jedinců, která prchá před válkou, je pro nás mnohem stravitelnější a snazší informaci vstřebat.

Taková kategorie masy znamená stereotypizování jedinců, které zařazujeme do této kategorie. Jeho intenzitu výskytu může v případě uprchlické krize ovlivňovat také nějaký konflikt, jak o něm mluvili například Burton s Jirákem (2001), který se v souvislosti s migranty vyskytne. Tehdy už nás nezajímají příběhy konkrétních lidí žádajících o pomoc, ale důsledky, které tato masa s sebou přináší. Jazyk se stává depersonalizovaným a možnost migrantů promluvit o svých příbězích se rapidně snižuje či zcela mizí.

Na začátku výzkumu jsme si položili několik dílčích výzkumných otázek: *Jak se proměňovala možnost migrantů promlouvat ve zprávách? Byli v promluvách označeni svými jmény? Byla patrná preference upozadovat hlas migrantů a označovat je jako masu?* Ve výzkumu jsme pak vysledovali, jestli se identifikace migrantů v čase proměňovala, zda se více mluvilo s migranty před teroristickými útoky a více o nich po útocích. Identifikací rozumíme, zda se v čase proměňovalo označení migrantů obecně jako masy, početně v číselných údajích a ve formě jejich metaforického spojení s přílivem, vlnou, proudem. Zároveň jsme sledovali proměnlivost jejich identifikace v samotných zprávách, respektive jestli jsou označeni jménem či nikoli. A nakonec jsme se také zaměřili na prostor věnovaný migrantům, tedy kolik migrantů mělo možnost ve zprávách promlouvat.

Jan Krotký (2016) se ve své bakalářské práci zabýval několika aspekty týkajícími se mediálního obrazu uprchlíků v době migrační krize prezentovaného v denících Mladá Fronta DNES a Blesk. Zaměřil se na období dubna, května a září a došel mimo jiné k závěru, že uprchlíci neměli téměř žádný prostor se ve zkoumaných textech vyjádřit. V našem výzkumu analyzujeme zprávy odvysílané v podobných termínech, proto je velice pravděpodobné, že i v našem výzkumu dojdeme k závěru, že se v nich spíše mluví o migrantech než s nimi.

Michal Tkaczyk, Pavel Pospěch a Jakub Macek si v již zmiňované *Analýze mediálního pokrytí uprchlické krize* všimli, že se v průběhu roku v textech zpráv výrazně opakuje metafora povodně, tedy prezentace migrantů jako přílivu, vlny, proudu. Dalo by se tedy předpokládat, že se kromě označení migrantů jako masy bude v námi zkoumaných textech také často vyskytovat i tato metafora.

Nakonec Lucie Sedláčková (2009), která se věnovala mediální reprezentaci sporu o karikatury muslimského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES, zjistila, že pokud byli ve zprávách citováni představitelé západních států, byli označeni celým svým jménem a profesí. Jestliže ale promlouvali zástupci „islámských zemí“, bývala zpravidla uvedena jen jejich profese. Navíc byli citováni mnohem méně než osobnosti ze Západu. Domníváme se, že podobně jako v tomto případě, se hlas migrantů jako zástupců muslimů, cizinců, často rozplýval v mase a prostoru pro vyjádření mnoho nedostávali. A pokud měli možnost promlouvat, je možné, že se rovněž často neuvádělo jejich celé jméno.

Vzhledem k množství kategorií, jimiž jsme se v této části zabývali, jsme pro přehlednost text doplnili nejen grafy, ale také tabulkami. V nich jsou uvedené kategorie, podle nichž jsme kódovali texty a také kompletní údaje uvedené v číslech a procentech.

Tabulka č. 35: Depersonalizace jazyka v Událostech 1. 12. 2014 – 6. 1. 2015

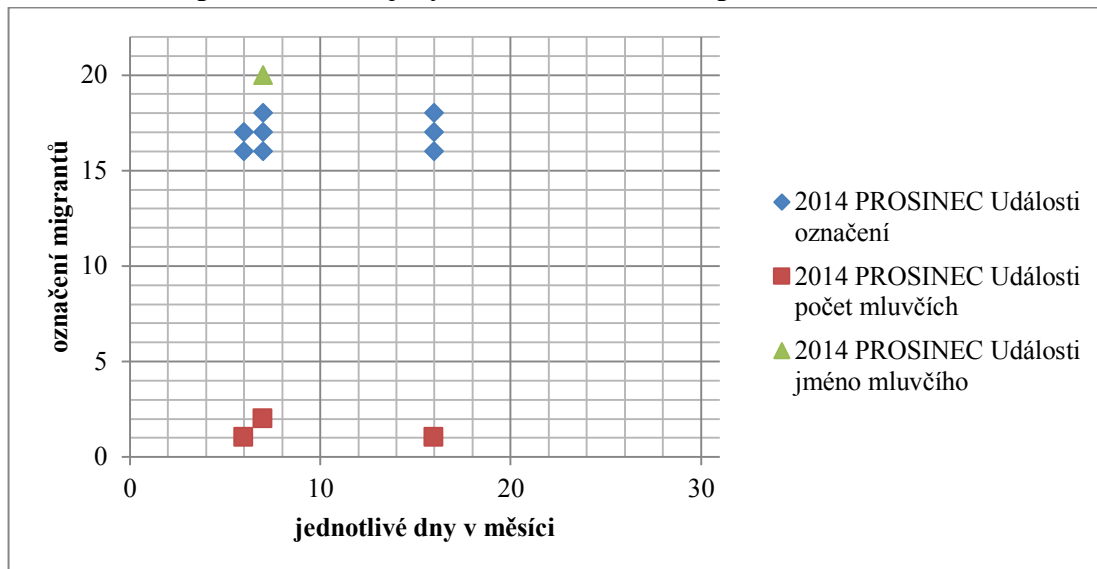
1. 12. 2014 - 6. 1. 2015			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	4	100%
17	početně	4	100%
18	příliv, vlna, proud	2	50%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	2	50%
19.2	jeden	2	50%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	1	25%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	1	25%

Tabulka č. 36: Depersonalizace jazyka v Událostech 7. 1.-31. 1. 2015

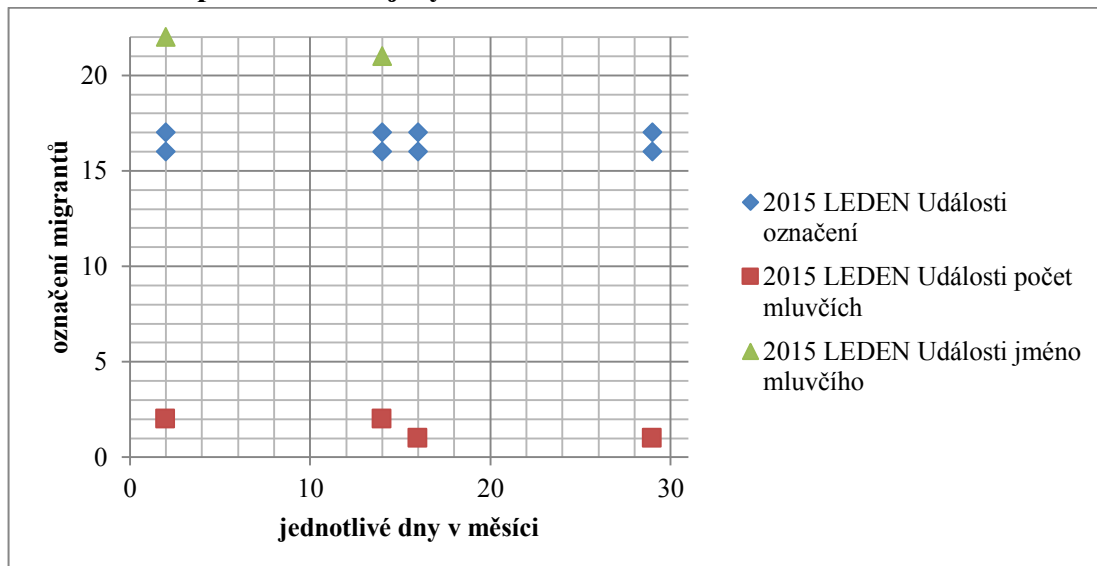
7. 1.-31. 1. 2015			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	3	100%
17	početně	3	100%
18	přiliv, vlna, proud	0	0%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	2	67%
19.2	jeden	1	33%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	0	0%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	1	100%
22	nejmenovaný jedinec	0	0%

Výraznou změnu v označování migrantů v prosincových a lednových *Událostech* jsme nezaznamenali. Ve všech mediovaných sděleních se o nich mluvilo v obecné rovině jako o *migrantech, běžencích* (č. 16) a také *početně* (č. 17) v číslech, v polovině textů se objevilo i označení *přilivu, vlny, proudu* (č. 18) migrantů. Ve dvou případech měli uprchlíci možnost promluvit, přičemž mluvil vždy pouze *jeden* (č. 2) člověk, dvakrát jim *žádný* (č. 1) prostor dán nebyl. V jedné zprávě mluvil jedinec označený jen *křestním jménem* (č. 20) a jednou *nejmenovaný jedinec* (č. 22). Od 7. 1. se taktéž ve všech textech vyskytlo označení obecně *migranti, běženci* (č. 16) i *početně* (č. 17), ale *přiliv, vlna, proud* (č. 18) zmíněno nebylo ani jednou. Dvě zprávy neměly *žádného* (č. 1) mluvčího, v jednom textu pak *jeden* (č. 2) migrant označený *křestním jménem i příjmením* (č. 21) promlouval. V uvádění jména migrantů pozorujeme tedy opak toho, co jsme předpokládali – místo uvádění nekompletního jména či neuvádění žádného jména byl ve druhém období migrant označen jménem celým.

Graf č. 37: Depersonalizace jazyka v relaci Události prosinec 2014

Graf č. 38: Depersonalizace jazyka v relaci Události leden 2015

V průběhu tohoto období nastala změna v počtu mluvčích promlouvajících ve zprávách. Od 1. 12. 2014 do 6. 1. 2015 se pravidelně dával hlas migrantovi vždy ob zprávu, ale po útoku na Charlie Hebdo v grafu můžeme vidět, že se v první zkoumané zprávě migrantovi hlas dal, ale v dalších dvou zprávách již nikoliv. Více se ve druhém období tedy mluvilo o migrantech, nikoli s nimi. Zvláštní posun, který ještě nastal, je v označení uprchlíků. Před útokem se kromě obecné a početní identifikace užila metafora přílivu, vlny, kterou jsme čekali spíše v druhé části zkoumaného období. Kolokační spojení vlny, přílivu nebo proudu migrantů zde podněcuje metaforické vnímání migrantů jako povodně, která se na nás nekontrolovatelně valí. Kdyby se „migrační vlna“ po útoku spojovala s teroristy, dalo

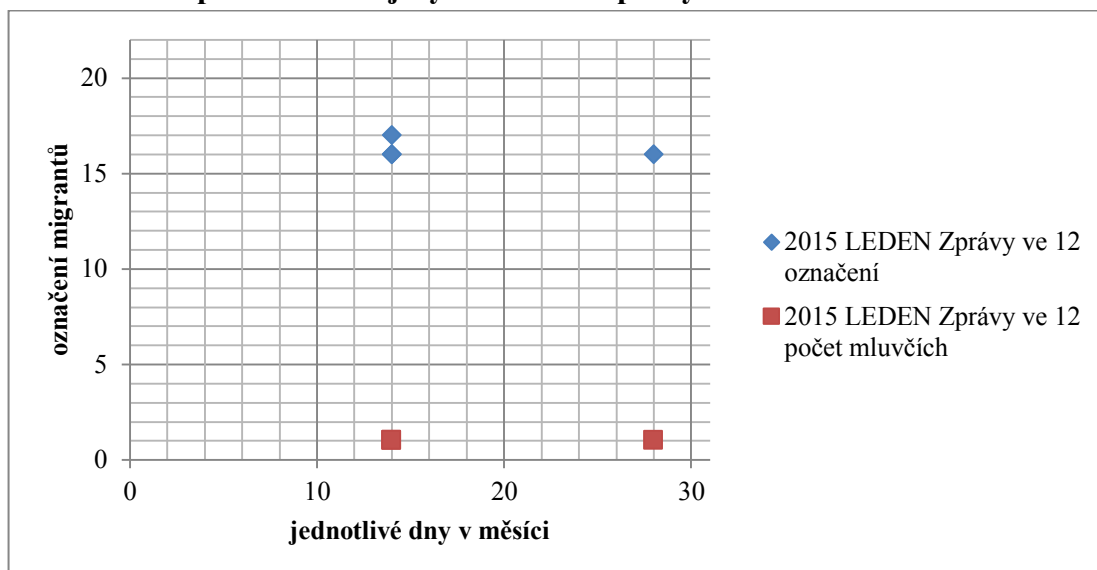
by se předpokládat, že metafora neřízeného proudu migrantů nás spolu s radikálními atentáčníky může pohltnout. S přihlédnutím k tématům, atributům a hodnocení ale musíme konstatovat, že představa velkého proudu lidí spíše koresponduje s předcházejícím obdobím. Ve zprávách se totiž v negativním světle tematizoval nejčastěji příchod migrantů představující potenciální hrozbu, což mělo za následek zvýšení bezpečnostních opatření. Kdežto v druhém období se zaměřovala pozornost především na migranty žijící ve špatných podmínkách uprchlických táborů, kteří potřebují pomoc Evropy. Jakýsi příliv, který by nás mohl smést, je proto logičtěji použit jen v první části sledované doby.

Tabulka č. 39: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 7. 1.-31.1. 2015

7. 1.-31. 1. 2015			
Zprávy ve 12			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	3	100%
17	početně	1	33%
18	příliv, vlna, proud	0	0%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	3	100%
19.2	jeden	0	0%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	0	0%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	0	0%

Ve Zprávách ve 12 se ve všech textech mluvilo o migrantech *obecně* (č. 16), jednou i *početně* (č. 17). Prostor nebyl dán ani v jediném příspěvku *žádnému* (č. 1) mluvčímu, nevyskytovalo se tedy ani označení či neoznačení migranta jménem.

Graf č. 40: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 leden 2015

V tomto období převažovala ve zkoumané relaci jednání politiků, kteří diskutovali o tom, jak s migranty naložit. V takovém případě se mluvčí mezi migranty komentující události nevyskytoval, s migranty se tedy nemluvilo ani v jediném případě.

Tabulka č. 41: Depersonalizace jazyka v Událostech 1. 11.-13. 11. 2015

1. 11.-13. 11. 2015			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	21	91%
17	početně	18	78%
18	přiliv, vlna, proud	6	26%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	15	65%
19.2	jeden	4	17%
19.3	více než jeden	4	17%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	4	50%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno + příjmení)	5	63%
22	nejmenovaný jedinec	2	25%

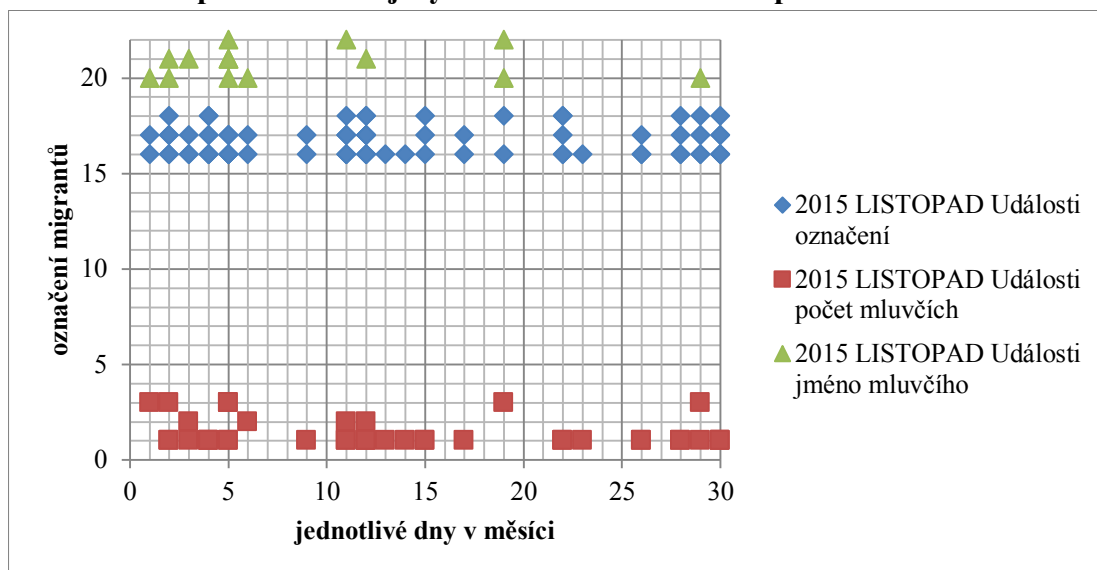
Tabulka č. 42: Depersonalizace jazyka v Událostech 14. 11.-30. 11. 2015

13. 11.-30. 11. 2015			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	16	94%
17	početně	9	53%
18	přítliv, vlna, proud	7	41%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	15	88%
19.2	jeden	0	0%
19.3	více než jeden	2	12%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	2	100%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	1	50%

V listopadových *Událostech* do 13. 11. téměř ve všech textech (91 %) zaznělo označení *obecně migranti, běženci* (č. 16), osmnáctkrát, v přepočtu celkem v 78 % textech, se mluvilo o uprchlících *početně* (č. 17) a šestkrát, tedy ve 26 % sdělení bylo užito metafory *přítlivu, vlny, proudu* (č. 18). V patnácti zprávách nepromlouval *žádný* (č. 1) mluvčí, vždy ve čtyřech promlouval *jeden* (č. 2) a *více než jeden* (č. 3) člověk. V případě, že v příspěvku mluvilo více migrantů, se mohlo stát, že byl například jeden označen křestním jménem a druhému jméno scházelo. To jsme v kódování vzali v potaz, proto při přepočítání na procenta při uvádění či neuvádění jmen dohromady nemusí ve výsledku dávat 100 %. V tomto období bylo tedy v textech, v nichž vystupovali i mluvčí z řad migrantů, 50 % z nich označeno jen *křestním jménem* (č. 20), 63 % *křestním jménem i příjmením* (č. 21) a 25 % *jmenováno nebylo* (č. 22).

Od 14. 11. se objevilo zase téměř ve všech textech (94 %) označení *obecně migranti, běženci* (č. 16), *početně* (č. 17) v číslech se informování o nich snížilo na 53 %, *přítlivu, vlny, proudu* (č. 18) bylo naopak užíváno více, celkem v 41 %. Rapidní snížení jsme zaznamenali v poskytování prostoru mluvčím. V 88 % nevystupoval ve zprávách *žádný* (č. 1) mluvčí, a pouze ve dvou textech se objevil *více než jeden* (č. 3) migrant, který situaci komentoval. V obou příspěvcích mluvil migrant s uvedeným *křestním jménem* (č. 21) a jednou promlouval uprchlík *nejmenovaný* (č. 22).

Graf č. 43: Depersonalizace jazyka v relaci Události listopad 2015

Obecně jako o mase migrantů se mluvilo vždy ve více než 90 % textů v celém měsíci. Z téměř 80 % se informování o migrantech v číslech snížilo ve druhé polovině na něco přes 50 %. A z 26 % se skoro zdvojnásobilo na 41 % označení migrantů jako přílivu. Můžeme vidět, že se pojmově skrze kategorii *migranti* o nich zpravovalo neustále. Kolik migrantů k nám míří, se stalo po 13. 11. irrelevantní. Po útocích se dostal do pole významnosti fakt, že jde o masu, v níž se mohou skrývat teroristé, a to, jestli se jejich počet zvyšuje, či snižuje, se na čas přesunulo na periferii zájmu. Přirozeně došlo ke zvýznamnění nyní již ustáleného frazému přílivu, vlny, proudu migrantů. Uprchlíci totiž začali pro Evropu znamenat hrozbu, jež ji svým počínáním může třeba i smést jako velká voda.

Shodně se v obou obdobích objevilo vždy 15 zpráv, v nichž nedostal slovo ani jeden migrant. V přepočtu na jejich celkový počet ovšem dostávají čísla zcela jiný ráz, protože před pařížskými atentáty to znamenalo 65 % textů bez mluvčích, ale po nich to bylo takřka 90 %. Potvrdili jsme tedy předpoklad, že se před útoky a daleko více po nich mluvilo hlavně o migrantech, ne s nimi. To znamená jasný posun k odosobnění a odstupu vůči uprchlíkům vyvolaný teroristickými útoky, jedním z hlavních faktorů. Na této změně mohou mít podíl také tematické rámce. Tehdy se totiž mluvilo zejména o bezpečnostních opatřeních, které se kvůli migrantům a teroristům musely zvyšovat, v takovém případě je logické, že migranti neměli tolik možností se k událostem vyjádřit.

V prvním období jsme pětkrát zaznamenali mluvčího označeného křestním jménem i příjmením, čtyřikrát pouze křestním jménem a dvakrát jedince bezejmenného. Nejvíce se tedy objevovalo migrantovo kompletní jméno, příběh jednoho konkrétního člověka z celé masy, což opět vyvrací tezi o tom, že se u migrantů pravděpodobně bude nejvíce uvádět buď část jména, nebo se jméno uvádět nebude. Následovalo pojmenování migranta jen křestním jménem. Ač tento krok vede ke zúžení okruhu migrantů z masy na člověka, mužů jménem Mohamed může v mase cestovat nespočetně, a jméno je proto možné vnímat jen jako symbolický odkaz na nějakého člověka arabského původu ze sta tisíců lidí, kteří sem přichází. Nejmenovaný uprchlík naproti tomu působí téměř stejně odosobněně jako obecné označení *migranti*. Člověk z davu, který nemá jméno, je ve své podstatě jen jakýsi hlas zaznívající z masy, nikdo konkrétní pro média ani pro nás. Jestliže v mediovaném sdělení vystupoval jeden mluvčí, vyskytl se takový, který byl označen křestním jménem, ale i křestním jménem a příjmením a také jedinec jménem neoznačený. Když mělo šanci vyjádřit se více migrantů, šlo většinou o výpověď jednoho mluvčího označeného buď křestním jménem a příjmením, jehož promluva byla doplněna o výroky dalšího uprchlíka pouze s křestním jménem či beze jména, nebo mluvil člověk označený křestním jménem a k jeho projevu dodal svou výpověď bezejmenný uprchlík. Figuroval zde tedy většinou jeden hlavní aktér a ostatní byli už jen doplňujícím prvkem. Zpráva se tak v případě více mluvících migrantů sice jevila bohatší v poskytování prostoru, ale ve skutečnosti ho dávala ve většině případů jen jednomu konkrétnímu člověku.

Z toho, co jsme vypožorovali, můžeme na základě Baumanových (2003) myšlenek usoudit, že z migrantů se stále častěji stávají objekty, o nichž mluvíme, nikoli subjekty, s nimiž mluvíme. Separujeme je od naší společnosti jako odlišnou skupinu jedinců. Pokud cítíme jejich fyzickou blízkost, tzn. pokud známe příběhy konkrétních lidí, případně máme možnost s nimi mluvit, vyvolává to v nás skupinové citění a solidaritu. V případě, že blízkost mizí, současně s tím mizí persony a přichází masa, od níž si takto můžeme udržovat větší odstup. Sociální distancí pak může vznikat heterofobie, tedy „strach z jinakosti“, která se pak může odrazit ve zvýšení negativního hodnocení. (viz podkapitola 3.2.3) Tuto teorii můžeme uplatnit, pokud se budeme soustředit na označení migrantů jako masy, ale zejména pokud se zaměříme na prostor věnovaný migrantům a roli, kterou ve sdělení hrají.

Tabulka č. 44: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 1. 11.-13. 11. 2015

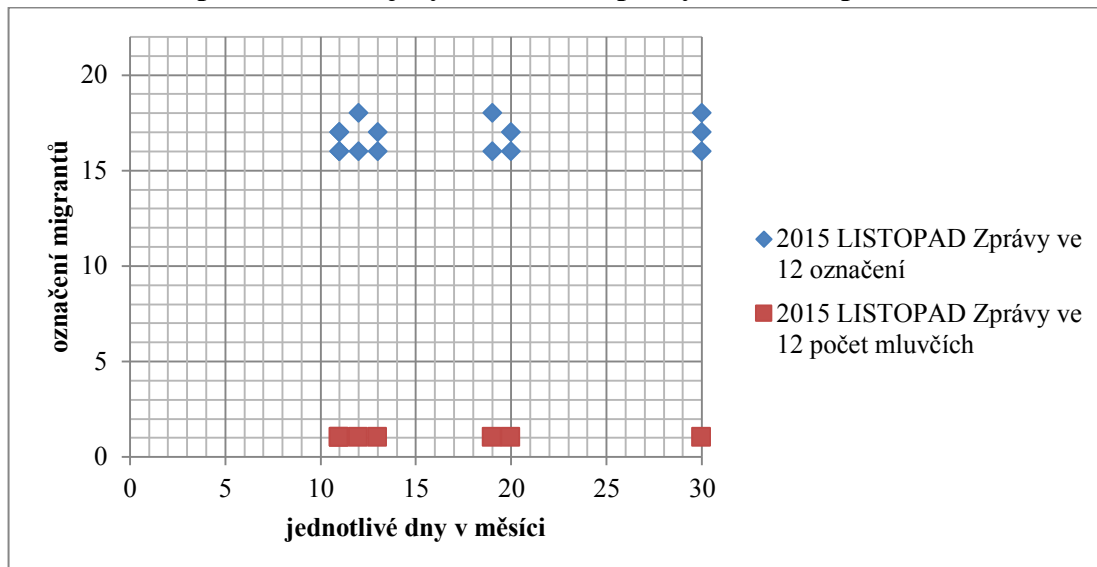
1. 11.-13. 11. 2015			
Zprávy ve 12			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	4	100%
17	početně	3	75%
18	přiliv, vlna, proud	1	25%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	4	100%
19.2	jeden	0	0%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	0	0%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	0	0%

Tabulka č. 45: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 14. 11.-30. 11. 2015

13. 11.-30. 11. 2015			
Zprávy ve 12			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	3	100%
17	početně	2	67%
18	přiliv, vlna, proud	2	67%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	3	100%
19.2	jeden	0	0%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	0	0%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	0	0%

Sedm příspěvků ve *Zprávách ve 12* ve sdělování informací postupovalo v obou obdobích podobně, ve srovnání s *Událostmi* ale výrazně odlišně co se týče dávání prostoru migrantům k promluvě. Ve všech textech se objevilo označení *obecně migranti, běženci* (č. 16), ve třech textech ze čtyř v prvním období a ve dvou příspěvcích ze tří v období druhém se vyskytlo vyčíslení migrantů *početně* (č. 17) a užití *přilivu, vlny, proudu* (č. 18) jsme zaznamenali v první části jednou a ve druhé dvakrát. Jelikož v textech nepromlouvali *žádní* (č. 1) migranti, nebylo možné uvažovat o jejich pojmenování.

Graf č. 46: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 listopad 2015

Tematické složení a obsah textů *Zpráv ve 12* neumožňovaly, aby se ke sdělení vyjádřili i samotní migranti. O migrační krizi se mluvilo jako o problému, který je potřeba řešit. Komentoval se z pohledu moderátorů ČT nebo politiků a žádný migrant nebyl vyzván, aby k informacím dodal svou výpověď, a to ani tehdy, pokud se to přímo nabízelo. Třeba ve zprávách, jež poukazovaly na to, že běženci v detenčních zařízeních drží hladovku, se jich redaktor ani v jednom případě nezeptal na žádnou doplňující informaci a průběh události komentoval jen svými slovy, případně k jejímu dokreslení využil prostředníka mluvčího za migranty. *Zprávy ve 12* se v tomto případě dají označit za zpravodajský zdroj, který odebírá migrantům možnost k vyjádření se, čímž se připravuje o základní nutnost objektivitu a zároveň vytváří obraz migrantů jako uniformní masy, nikoli skupiny jedinců.

Tabulka č. 47: Depersonalizace jazyka v Událostech 8. 3.-21. 3. 2016

8. 3.-21. 3. 2016			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	20	95%
17	početně	18	86%
18	přích, vlna, proud	9	43%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	10	48%
19.2	jeden	8	38%
19.3	více než jeden	3	14%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	4	40%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	7	70%
22	nejmenovaný jedinec	3	30%

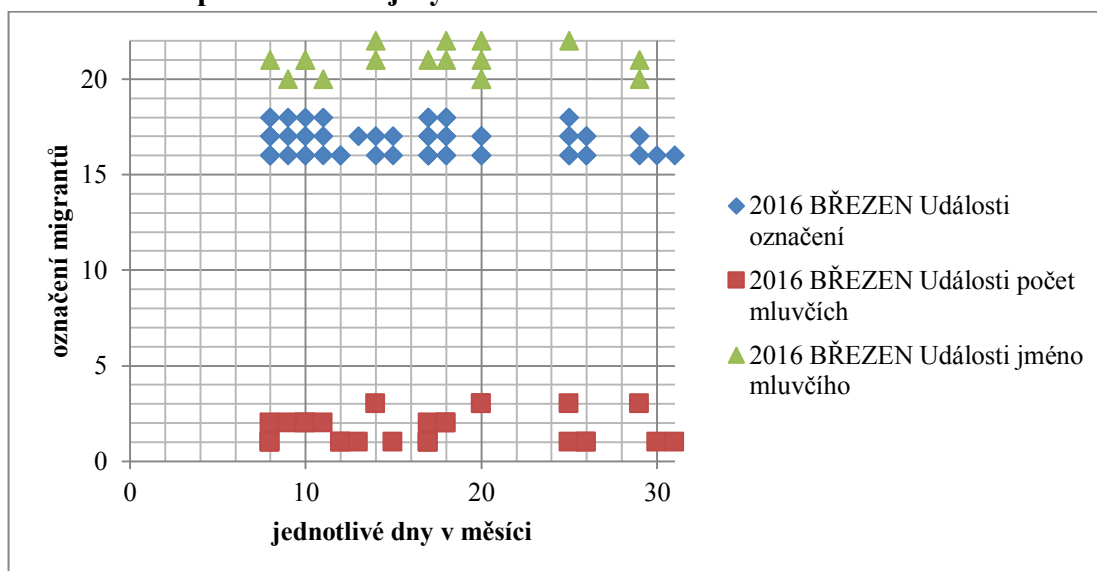
Tabulka č. 48: Depersonalizace jazyka v Událostech 22. 3.-8. 4. 2016

22. 3.-8. 4. 2016			
Události			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	22	100%
17	početně	19	86%
18	přích, vlna, proud	4	18%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	15	68%
19.2	jeden	3	14%
19.3	více než jeden	4	18%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	3	43%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	4	57%
22	nejmenovaný jedinec	2	29%

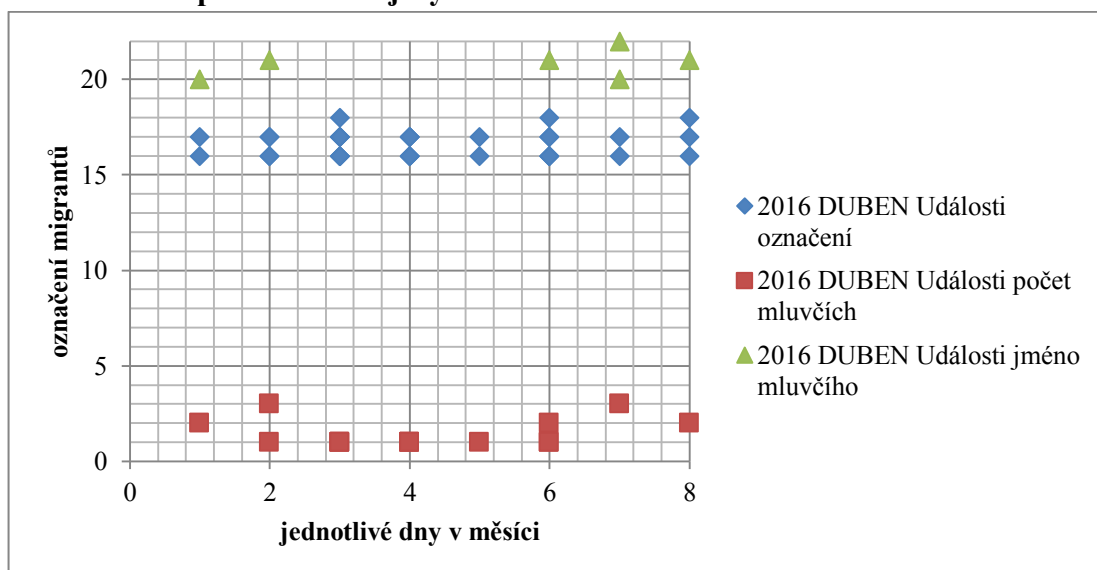
Proměnlivost označení migrantů a počet promlouvajících byl v březnu a dubnu opět závislý zejména na tematické agendě zpravodajství. V *Událostech* v prvním zkoumaném období všechny zprávy kromě jedné obsahovaly označení *obecně migranti, běženci* (č. 16), v osmnácti textech, tedy v celkem 86 %, bylo zmíněno označení *početně* (č. 17) a v devíti zprávách se mluvilo o *přích, vlně, proudu* (č. 18) migrantů. Téměř v polovině textů (48 %) nebyl *žádný* (č. 1) mluvčí, ve 38 % příspěvků pak byl uveden *jeden* (č. 2) mluvčí a ve 14 % textů se objevil *více než jeden* (č. 3) promlouvající migrant. Čtyřikrát jsme zaznamenali jedince označeného jen *křestním jménem* (č. 20), sedmkrát migranta s uvedeným *křestním*

jménem i příjmením (č. 21) a třikrát se objevil *nejmenovaný jedinec* (č. 22). V druhém období se ve všech 22 zprávách vyskytli *obecně migranti, běženci* (č. 16), v devatenácti textech, tedy shodně s předchozím období v 86 %, byli migranti zmíněni *početně* (č. 17) a metafora *přilivu, vlny, proudu* (č. 18) se nyní ze 43 % snížila na 18 % výskytů v textech. V téměř 70 % příspěvků nezazněl hlas *žádného* (č. 1) migranta, 14 % textů obsahoval *jednoho* (č. 2) mluvčího a 18 % *více než jednoho* (č. 3). Ve třech případech se jednalo o mluvčího označeného *křestním jménem* (č. 20), ve čtyřech o migranty pojmenované *křestním jménem i příjmením* (č. 21) a ve dvou o uprchlíky *nejmenované* (č. 22).

Graf č. 49: Depersonalizace jazyka v relaci Události březen 2016

Graf č. 50: Depersonalizace jazyka v relaci Události duben 2016

Největší posun nastal v naznačování, že se migranti valí jako proud vody, a v počtu promlouvajících uprchlíků. Od 22. 3. vlivem změny agendy již nebylo potřeba užívat metafory velké vody valící se do Evropy. Sdělení se začala orientovat spíše na informování o přijímání a odchodu iráckých křesťanů, s nimiž se nejčastěji pojilo obecné označení nebo uvedení jejich počtu. Téma odchodu Iráčanů se nejčastěji řešilo mezi politiky německé a české vlády, je tedy pravděpodobné, ostatně jak jsme uvedli již u předchozích podobných případů, že vlivem tohoto faktoru ztrácí migranti možnost promlouvat. Ti, co tuto možnost získali, byli v březnu i dubnu pojmenováni nejčastěji křestním jménem i příjmením, tímto jsme tedy vyvrátili předpoklad, že se více uváděla jména zkrácená nebo žádná. Ovšem z původních 70 % výskytů pojmenování celým jménem v prvním období se množství snížilo na 57 %. I přes dominující postavení uvádění kompletního jména, vidíme postup směrem k odnímání jmen konkrétních jedinců, respektive k čím dál vyšší míře uplatňování depersonalizovaného jazyka.

Tabulka č. 51: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 8. 3.-21. 3. 2016

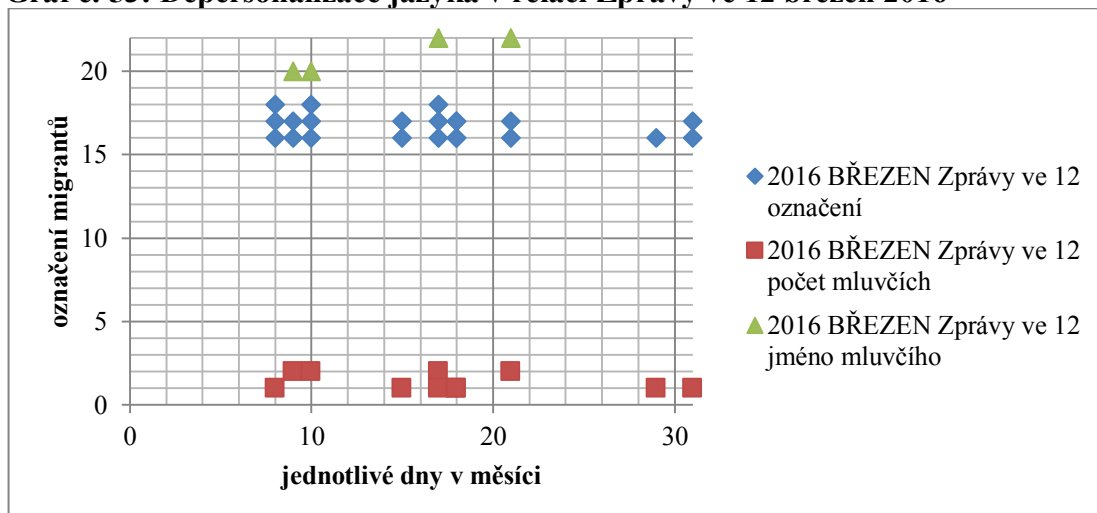
8. 3.-21. 3. 2016			
Zprávy ve 12			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	8	89%
17	početně	8	89%
18	přítliv, vlna, proud	3	33%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	5	56%
19.2	jeden	4	44%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	2	50%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	0	0%
22	nejmenovaný jedinec	2	50%

Tabulka č. 52: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 22. 3.-8. 4. 2016

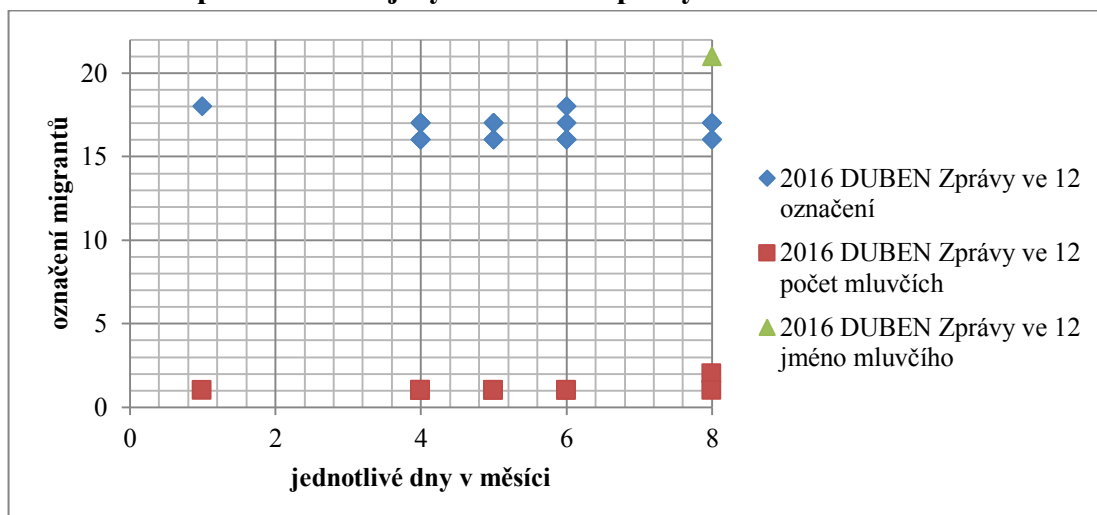
22. 3.-8. 4. 2016			
Zprávy ve 12			
	označení migrantů	celkový počet výskytů	v procentech
16	obecně migranti, běženci	11	92%
17	početně	9	75%
18	přiliv, vlna, proud	2	17%
19	počet migrantů promlouvající ve zprávě		
19.1	žádný	11	83%
19.2	jeden	1	8%
19.3	více než jeden	0	0%
20	jmenovaný jedinec (křestní jméno)	0	0%
21	jmenovaný jedinec (křestní jméno+ příjmení)	1	100%
22	nejmenovaný jedinec	0	0%

Významnou proměnu oproti listopadové relaci v poskytování prostoru migrantům zaznamenaly březnové a dubnové *Zprávy ve 12*, a to hlavně v první části sledovaného období. Téměř v 90 % se v textech do 21. 3. užívalo označení *obecně migranti, běženci* (č. 16) i *početně* (č. 17), ve třetině zpráv pak zazněly také *přiliv, vlna, proud* (č. 18). Pětkrát neposkytl komentář *žádný* (č. 1) uprchlík, čtyřikrát pak mluvil *jeden* (č. 2) migrant, z čehož dvěma bylo připsáno *křestní jméno* (č. 20) a dva zůstali *nejmenovaní* (č. 22). Od 22. 3. byli *obecně migranti, běženci* (č. 16) zmíněni v 92 % textů, *početně* (č. 17) v 75 % a jako *přiliv, vlna, proud* (č. 18) v 17 %. Tehdy mluvčích rapidně ubylo, v jedenácti ze dvanácti zpráv totiž nemluvil *žádný* (č. 1) a pouze v jedné zprávě výpověď podal *jeden* (č. 2) migrant s uvedeným *křestním jménem i příjmením* (č. 21).

Graf č. 53: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 březen 2016

Graf č. 54: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 duben 2016

Změna v označování migrantů a počtu mluvčích v průběhu času by se dala zdůvodnit stejným způsobem jako v případě *Událostí*. Tematika, jež byla nahlížena převážně skrze politická jednání, se soustředila zejména na příchod migrantů, případně jeho omezení, a jejich následné vracení do Turecka, nebo v případě iráckých křesťanů na jejich odchod do Německa. Z toho důvodu se zamezil přístup migrantů do zpráv a jazyk se opět po 22. 3. stal depersonalizovaným prostředkem záměrně upouštějícím od zpravování o příbězích konkrétních lidí.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo postihnout zejména z jazykového hlediska proměnu mediálního obrazu migrantů v relacích *Události a Zprávy ve 12* České televize a zároveň zjistit, zda, případně jakým způsobem, se změnil po daných teroristických útocích. Zvolili jsme si období od 1. 12. 2014 do 8. 4. 2016, během něhož proběhly tři teroristické útoky. Abychom mohli sledovat proměnu v informování o migračních vlivem atentátů, vymezili jsme na základě daných kritérií určitou dobu před nimi i po nich. Sledovali jsme změnu počtu vysílaných zpráv, tematické agendy, atributů spojovaných s migranty, hodnocení obsaženého v textech a depersonalizace jazyka. Jevy vyskytující se před útoky a po nich jsme v každém období porovnali, a tak získali žádané výsledky.

Hlavní výzkumná otázka zněla: *Jak se proměnil mediální obraz migrantů utvářený v hlavní zpravodajské relaci Události České televize a ve Zprávách ve 12 v závislosti na teroristických útocích?* Z ní jsme odvodili dílčí výzkumné otázky věnující se zkoumanému problému podrobněji.

První dílčí otázkou, na kterou jsme hledali odpověď, bylo: *Proměňoval se v daném období počet zpráv informujících o migračních?* V lednu došlo pouze k navýšení počtu zpráv v relaci *Zprávy ve 12* z nuly na tři, v hlavní zpravodajské relaci počet příspěvků nevzrostl. V listopadu došlo ke snížení počtu zpráv v obou relacích a v březnu a dubnu se počet zpráv v *Událostech* zvýšil pouze o jedinou zprávu a ve *Zprávách ve 12* narostl z devíti na dvanáct příspěvků. Počet zpráv ve sledovaných měsících se proměňoval tak, že po teroristických útocích buď klesal, nebo vzrostl velice mírně, nemůžeme tedy potvrdit, že by skutečnost spáchaných atentátů počet zpráv informujících o migračních významně zvyšovala.

Druhá dílčí otázka, kterou jsme si položili, zněla: *Změnila se ve sledovaném období tematická agenda zpráv informujících o migračních?* V prosincových a lednových relacích se obměňovala většinou pouze tři stejná témata, ke změně agendy tedy nedošlo. Výraznou proměnu vlivem spáchaných teroristických útoků zaznamenaly listopadové *Události*, jejichž agenda od dominujících témat příchodu migrantů, politických jednání a uprchlických táborů upustila a po útocích obsáhla s velkým rozdílem oproti jiným tématům téma bezpečnostních opatření. Ve *Zprávách ve 12* byl rozdíl v nastolování témat méně patrný. Březnové a dubnové *Události* a *Zprávy ve 12* agendu témat sice mírně proměnily, ovšem nikoli kvůli

atentátům, ale vlivem kauzy s iráckými křesťanskými uprchlíky. Jedinou změnu vztahující se k cíli našeho výzkumu jsme tedy našli pouze v relaci *Události* z listopadu 2015.

V návaznosti na třetí dílčí otázku: *Vznikaly při reprezentaci migrantů opakovaným spojováním s určitými atributy stereotypy, které se proměňovaly v souvislosti s útoky?* jsme došli k následujícím závěrům. V období od 7. 1. se oproti období předcházejícímu útokům poprvé zmínily atributy teroristé mezi migranty a Islámský stát. Jiného významu navíc nabyl atribut radikalismu. Ve většině případů byly všechny zmíněné atributy užity ve významu toho, před čím migranti prchají, ovšem v jedné zprávě se vyskytlo kolokační spojení „nebezpečný muslimský radikál“. Můžeme tedy říci, že se obraz migrantů částečně proměnil na obraz přicházející hrozby vlivem atentátu. Obrovský posun nastal v listopadových *Událostech*, kde z původních zmínek o teroristech mezi migranty, radikalismu a hrozby ve 4 % případů docházelo k opakování spojení radikálové mezi migranty a Islámský stát v 18 % textů a teroristé mezi migranty a migranti představující hrozbu ve více než 40 % příspěvků. V posledním zkoumaném období proběhla výraznější změna jen ve *Zprávách* ve 12, kde se původně nevyskytl žádný z atributů teroristé mezi migranty, Islámský stát a hrozba, nebezpečí, později byl v prvním případě zmíněn v jednom z dvanácti textů, v dalších dvou pak vždy dvakrát.

Odpovědi na čtvrtou dílčí otázku: *Bylo ve zprávách přítomno spíše pozitivní, či negativní hodnocení? Měnilo se během vymezené doby?* se vztahovaly k atributům, které byly v jednotlivých textech k migrantům přiřazovány, ale také k tématům a celkovému kontextu, proto nemusí plně souhlasit s předchozími závěry. Předpokládanou proměnu, případné udržování negativního stanoviska vůči migrantům po teroristických útocích jsme zaznamenali v *Událostech* z listopadu 2015, v nichž převážně negativní hodnocení přešlo v ryze negativní, a v březnových a dubnových *Událostech*, kde se dominující pozitivní postoje proměnily v převládající negativní postoje.

Poslední pátá dílčí otázka zněla: *Jak se proměňovala možnost migrantů promlouvat ve zprávách? Byli v promluvách označeni svými jmény? Byla patrná preference upozadovat hlas migrantů a označovat je jako masu?* Ve všech textech zkoumaného období jsme téměř ve 100 % případů zaznamenali výskyt obecného označení migrantů jako masy. Ve většině případů přesahoval počet výskytů označení migrantů početně v číslech 70 %, jeho zřetelný úbytek jsme mohli vidět v hlavní zpravodajské

relaci z listopadu 2015, kde naopak, stejně jako v druhé zkoumané relaci v tomtéž období, vzrostlo množství výskytů frazémů příliv, vlna, proud migrantů. Úbytek zmíněných kolokací se opakoval i v následujícím zkoumaném období.

Zejména vzhledem k převažujícím tématům rapidně klesla možnost alespoň jednoho z migrantů promlouvat v listopadových *Událostech* z 35 % na 12 % a stejný jev jsme pozorovali v březnových a dubnových *Událostech*, kdy klesla z 52 % na 32 %. Zvláštní místo zde zaujímají *Zprávy ve 12*, které vůbec nějaký prostor začaly migrantům poskytovat až v posledním zkoumaném období.

V téměř všech sledovaných relacích se nejvíce uváděla jména migrantů kompletní, tedy křestní jméno i příjmení. V lednu se označování migrantů změnilo ze jmenování migranta křestním jménem nebo jeho nejmenování v prvním období v uvádění křestního jména i příjmení v druhém období, vidíme tedy posun pozitivním směrem. V hlavní zpravodajské relaci druhého zkoumaného období se z původního většinového uvádění kompletních jmen začali migranti označovat pouze křestními jmény nebo se jejich jména neuváděla. V březnových a dubnových *Událostech* klesl počet migrantů jmenovaných křestním jménem i příjmením, ovšem pořád zastával nejpočetnější skupinu, ve *Zprávách ve 12* se zase z označení pouze křestním jménem a neoznačení žádným jménem přestoupilo k označení jménem kompletním.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku tedy zní: obraz migrantů v relaci *Události* a *Zprávy ve 12* se ve sledovaném období proměnil, ovšem vlivem teroristických útoků byla změna nejvíce pozorovatelná v listopadu roku 2015, v ostatních měsících útoky nehrály příliš velkou roli. Mediální i jazykovou proměnu v tomto období jsme zaznamenali v takřka všech zkoumaných jevech. V tematické agendě, přiřazování atributů, hodnocení i depersonalizaci se Česká televize po pařížských teroristických útocích přikláněla spíše k negativnímu přístupu a nově formovala obraz migrantů jako příchozí hrozby.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Tereza Machová

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra bohemistiky

Název práce česky: Proměna mediálního obrazu migrantů ve vysílání ČT

Název práce anglicky: The metamorphosis of media discourse of the „migrants“ within the Czech TV broadcasting

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Polách, M.Phil., Ph.D.

Počet znaků: 150 034

Počet příloh: 19

Počet titulů použité literatury: 25

Počet internetových zdrojů: 13

Klíčová slova: migrace, terorismus, konstrukce reality, jazyková konstrukce, stereotypy, rámování

Key words: migration, terrorism, construction of reality, language construction, stereotypes, framing

Anotace bakalářské práce

V bakalářské práci sledujeme, zda se v období tří teroristických útoků v letech 2015 a 2016 proměňoval obraz migrantů vytvářený v relacích Události a Zprávy ve 12 České televize. Vzhledem k faktu, že se do Evropy během let dostali spolu s „migrační vlnou“ také teroristé, jsme předpokládali, že se obraz pomocí různých prostředků změnil. Mezi prostředky jsme zahrnuli počet vysílaných zpráv, nastolování agendy, rámování atributů, hodnocení a depersonalizaci jazyka. Pro důkladný rozbor jsme všechny texty podrobili kvantitativní obsahové analýze i kvalitativní sémiotické analýze.

Resumé

In the Bachelor thesis we observe if media discourse of the migrants changed within the Czech television's Events and News at twelve broadcasts during 2015 and 2016 when three terrorist attacks happened. Due to the fact that terrorists came to Europe among migrants as well during recent years, we presume that the discourse has changed through various means. Amongst these means we included the number of broadcasted news, agenda setting, attribute framing, evaluation and language depersonalization. For a precise analysis we underwent quantitative content analysis as well as qualitative semiotic analysis for all texts.

Seznam grafů a tabulek

- Graf č. 1: Počet zpráv odvíšovaných na ČT1 a ČT24 od prosince 2014 do dubna 2016
- Graf č. 2: Témata zpráv v relaci Události v prosinci 2014
- Graf č. 3: Témata zpráv v relaci Události v lednu 2015
- Graf č. 4: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 v lednu 2015
- Graf č. 5: Témata zpráv v relaci Události v listopadu 2015
- Graf č. 6: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 v listopadu 2015
- Graf č. 7: Témata zpráv v relaci Události 1. 11.-13. 11. 2015
- Graf č. 8: Témata zpráv v relaci Události 13. 11.-30. 11. 2015
- Graf č. 9: Témata zpráv v relaci Události březen 2016
- Graf č. 10: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 březen 2016
- Graf č. 11: Témata zpráv v relaci Události duben 2016
- Graf č. 12: Témata zpráv v relaci Zprávy ve 12 duben 2016
- Graf č. 13: Témata zpráv v relaci Události 8. 3.-21. 3. 2016
- Graf č. 14: Témata zpráv v relaci Události 22. 3.-8. 4. 2016
- Graf č. 15: Atributy v relaci Události prosinec 2014
- Graf č. 16: Atributy v relaci Události leden 2015
- Graf č. 17: Atributy v relaci Zprávy ve 12 leden 2015
- Graf č. 18: Atributy v relaci Události listopad 2015
- Graf č. 19: Atributy v relaci Zprávy ve 12 listopad 2015
- Graf č. 20: Atributy v relaci Události březen 2016
- Graf č. 21: Atributy v relaci Události duben 2016
- Graf č. 22: Atributy v relaci Zprávy ve 12 březen 2016
- Graf č. 23: Atributy v relaci Zprávy ve 12 duben 2016
- Graf č. 24: Hodnocení v relaci Události 1. 12. 2014 – 6. 1. 2015
- Graf č. 25: Hodnocení v relaci Události 7. 1.-31. 1. 2015
- Graf č. 26: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 7. 1.-31. 1. 2015
- Graf č. 27: Hodnocení zpráv v relaci Události 1. 11.-13. 11. 2015
- Graf č. 28: Hodnocení zpráv v relaci Události 14. 11.-30. 11. 2015
- Graf č. 29: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 1. 11.-13. 11. 2015
- Graf č. 30: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 14. 11.-30. 11. 2015
- Graf č. 31: Hodnocení v relaci Události 8. 3.-22. 3. 2016
- Graf č. 32: Hodnocení v relaci Události 23. 3.-8. 4. 2016
- Graf č. 33: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 8. 3.-22. 3. 2016
- Graf č. 34: Hodnocení v relaci Zprávy ve 12 23. 3.-8. 4. 2016
- Tabulka č. 35: Depersonalizace jazyka v Událostech 1. 12. 2014 – 6. 1. 2015
- Tabulka č. 36: Depersonalizace jazyka v Událostech 7. 1.-31. 1. 2015
- Graf č. 37: Depersonalizace jazyka v relaci Události prosinec 2014
- Graf č. 38: Depersonalizace jazyka v relaci Události leden 2015
- Tabulka č. 39: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 7. 1.-31. 1. 2015
- Graf č. 40: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 leden 2015
- Tabulka č. 41: Depersonalizace jazyka v Událostech 1. 11.-13. 11. 2015
- Tabulka č. 42: Depersonalizace jazyka v Událostech 14. 11.-30. 11. 2015

Graf č. 43: Depersonalizace jazyka v relaci Události listopad 2015
Tabulka č. 44: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 1. 11.-13. 11. 2015
Tabulka č. 45: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 14. 11.-30. 11. 2015
Graf č. 46: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 listopad 2015
Tabulka č. 47: Depersonalizace jazyka v Událostech 8. 3.-21. 3. 2016
Tabulka č. 48: Depersonalizace jazyka v Událostech 22. 3.-8. 4. 2016
Graf č. 49: Depersonalizace jazyka v relaci Události březen 2016
Graf č. 50: Depersonalizace jazyka v relaci Události duben 2016
Tabulka č. 51: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 8. 3.-21. 3. 2016
Tabulka č. 52: Depersonalizace jazyka ve Zprávách ve 12 22. 3.-8. 4. 2016
Graf č. 53: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 březen 2016
Graf č. 54: Depersonalizace jazyka v relaci Zprávy ve 12 duben 2016

Bibliografie

Knižní publikace

- ALLPORT, Gordon W. O povaze předsudků. Praha: Prostor, 2004. ISBN 80-7260-125-3.
- BAUMAN, Zygmunt. Modernita a holocaust. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. ISBN 80-86429-23-7.
- BERGER, Peter L. – LUCKMANN, Thomas. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BUREŠOVÁ, Zdenka – SEDLÁKOVÁ, Renata. Obraz muslimů a islámu v českých médiích. In: Topinka, Daniel ed.: Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti. Brno: Barrister & Principal, 2016, s. 273–295. ISBN 978-80-7485-115-5.
- BURTON, Graeme – JIRÁK, Jan. Úvod do studia médií. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.
- ČECHOVÁ, Marie – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. Současná stylistika. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.
- DYER, Richard. Taking Popular Television Seriously. In Lusted, David – Drummond, Phillip (eds): TV and Schooling. London: British Film Institute, 1985, s. 41–46. (cit. dle: Lacey 2009)
- HURTÍKOVÁ, Hana. Framing televizního zpravodajství a jeho účinek na formování politických postojů veřejnosti: případová studie pádu vlády Mirka Topolánka v roce 2009. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2016. ISBN 978-80-7325-400-1.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. Masová média. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. Média a společnost. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- JUNKOVÁ, Bohumila. Jazyková dynamika současné publicistiky. Praha: ARSCI, 2010. ISBN 978-80-7420-007-6.
- KŘÍŽKOVÁ, Martina. Neviditelná menšina. Analýza mediálního obrazu českých muslimů. In: *Cizinci, našinci a média: Mediální analýzy*. Praha: Multikulturální centrum Praha, 2007, s. 48–53. ISBN 80-239-8475-6.
- KUNCZIK, Michael. Základy masové komunikace. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X.
- LACEY, Nick. Image and Representation: key concepts in media studies. 2nd ed. London: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-20335-8.
- LAPČÍK, Marek. Televizní zpravodajství jako paradox: jak (ne)rozumět zpravodajství. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro Centrum kulturních, mediálních a komunikačních studií při Filozofické fakultě Univerzity Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-3326-4.
- LOTKO, Edvard. Slovník lingvistických termínů pro filology. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0720-5.

- LUHMANN, Niklas. Realita masmédií. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2333-9.
- LUHMANN, Niklas. The Reality of the Mass Media. California: Stanford University Press Stanford, 2009. ISBN 0-8047-4077-1.
- MCCOMBS, Maxwell. Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.
- MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika pro žurnalisty. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.
- POSTMAN, Neil. Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2206-4.
- REIFOVÁ, Irena & kolektiv. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.
- TRAMPOTA, Tomáš – VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- TRAMPOTA, Tomáš. Zpravodajství. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8.

Internetové zdroje

- Anopress IT [online]. [Praha]: Anopress IT, © 2013–2015 [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>
- BĚLOHOUBKOVÁ, Hana. Muslimové v českých médiích – otázka stavby nové brněnské mešity. Brno, 2009. 39 stran. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Eva Šlesingerová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.muni.cz/>
- ENTMAN, Robert M. Framing: Toward Clarification of A Fractured Paradigm. In: *Journal of Communication* 43, 1993, č. 4, s. 51–58 [online]. [Cit. 28. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>
- HALL, Stuart. Representation. Cultural Representations and Signifying Practices [online]. London: Sage, 1997. [Cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z: <https://faculty.washington.edu/>
- KLAJBAN, Michal. Sociální konstrukce reality Petera Bergera a Thomase Luckmanna. *Inflow: information journal* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011, roč. 4, č. 6. ISSN 1802-9736.
- KROTKÝ, Jan. Kulturní hranice a vymezení se vůči Druhým – Mediální obrazy uprchlíků v době tzv. „migrační krize“. Brno, 2016. 47 stran. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Lucie Galčanová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.muni.cz/>

LEVIN, Irwin P. – SCHNEIDER, Sandra L. – GAETH, Gary J. All Frames Are Not Created Equal: A Typology and Critical Analysis of Framing Effects. In: *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 76, 1998, č. 2, s. 149–188 [online]. [Cit. 23. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.communicationcache.com/>

MACEK, Jakub – MACKOVÁ, Alena – ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina – WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ, Lenka. Stará a nová média v každodennosti českých publik (výzkumná zpráva) [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

MediaGuru [online]. [Praha]: MediaGuru.cz, © 2017 [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/>

MELICHÁREK, Tomáš. Brněnská mešita a muslimská obec očima Brňanů. Brno, 2009. 93 stran. Bakalářská diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Bronislav Ostránský, Ph.D. Dostupné z: <https://is.muni.cz/>

RADAČIČOVÁ, Simone. Útoky v Bruselu a Paříži má zřejmě na svědomí jedna teroristická buňka [online]. © 1997–2017 [cit. 6. 4. 2017] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/>

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. Islám v médiích (mediální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES). Praha, 2009. 123 stran. Diplomová práce. Vedoucí práce Doc. PhDr. Karel Šebesta, CSc. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/>

TKACZYK, Michal – POSPĚCH, Pavel – MACEK, Jakub. Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize (výzkumná zpráva) [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. [Cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

Přílohy

1. Kódovací kniha
2. Celkový počet zpráv
3. Témata v prosinci 2014 a lednu 2015
4. Témata v listopadu 2015
5. Témata v březnu a dubnu 2016
6. Atributy v prosinci 2014 a lednu 2015
7. Atributy v listopadu 2015
8. Atributy v březnu a dubnu 2016
9. Hodnocení v prosinci 2014 a lednu 2015
10. Hodnocení v listopadu 2015
11. Hodnocení v březnu a dubnu 2016
12. Depersonalizace jazyka v prosinci 2014 a lednu 2015
13. Depersonalizace jazyka v listopadu 2015
14. Depersonalizace jazyka v březnu a dubnu 2016
15. Vybrané zprávy z Událostí a Zpráv ve 12 v prosinci 2014
16. Vybrané zprávy z Událostí a Zpráv ve 12 v lednu 2015
17. Vybrané zprávy z Událostí a Zpráv ve 12 v listopadu 2015
18. Vybrané zprávy z Událostí a Zpráv ve 12 v březnu 2016
19. Vybrané zprávy z Událostí a Zpráv ve 12 v dubnu 2016
viz přiložené CD